

APASOL

Bi Jiysis Minim Dand Amemb Gok Yerer Guyak Kesim

Minim Nind Niŋep

Baybol buk day “Apasol” apun biy, bi Luk, bi Jiysis minim dand amemb gok, guyak guyak rek kesim dey niŋrep gak rek tikak. Nuk nep Jiysis Krays minim tep “Luk” apun ak kunep tikak.

Minim Ar Keykey Mindip Rek:

Jiysis Nop ker amniŋ aŋgak minim ak mindip, chapta 1:1-14.

Jiwdas kumek bi kisen bap tip nup dak minim ak mindip, chapta 1:15-26.

Jerusalem mindeyak Gor Kawnan nuk yokek kuyip ker owak minim ak mindip, chapta 2:1-8:3.

Jiysis nup minim ak miňmon Jiwdiya yip, Samariya yip aŋgñiyak minim ak mindip, chapta 8:4-12:25.

Pol Gor nup woŋg gak minim ak mindip, chapta 13:1-28:31.

A. Pol nind girangyiq Gor minim aŋgñak minim ak mindip, chapta 13:1-14:28.

B. Pol, Banabas yip, bi biyinimb Krays ker Jerusalem kond mindeyak gok sek mitiŋ yomb ak guyak minim ak mindip, chapta 15:1-35.

C. Pol namb ak girangyiq Gor minim aŋgñak minim ak mindip, chapta 15:36-18:22.

D. Kisen am girangyiq Gor minim aŋgñak minim ak mindip, chapta 18:23-21:16.

E. Pol Jerusalem amek, nup kalambis ay dand Sisariya amey kor niŋiy, kisen dand Rom amniyak minim ak mindip, chapta 21:17-28:31.

1 ¹⁻²Mam Tiyopiylas. Yand nip minj nind tiknik ak; Jiysis nup tikey yomb gi, tikjak woŋg gi mind dand amiy, woŋg yerip yerip gak, minim yerip yerip biyinimb gok kuyip aŋgñak ak, nip aŋgnik. Kisen nuk Nop miňmon amniŋ, Nop Kawnan ak gos ŋaknij, bi minim nup dand

amemb gok kuyip aŋgñirep giy amnak. ³Pen kumi tikjakiy, binuk gok mindyakniŋ, ŋin kuŋaynep miseŋ giy, kuyip Gor biynimb diy kond mindingamb minim ak aŋgniyiŋip. Pen nuk yerer gak ak niŋiy, ak Jiysis nep kumi tikjakip aŋgiy, niŋrep giyak. Pen kumi tikjakiy, ŋin jiwiy andikiy onep kaŋgol piskind (40) ak man ar biy mindiy, aranjak semb biyoŋ amnak.

⁴Pen kumi tikjakiy, man ar biy mindiŋip ŋin kun gok, ŋin bap ap binuk gok yip mindiy aŋgak, “Nimbip nind aŋgnik rek, Bapiy Kawnan nuk ak nimbip yokniŋgamb ak mey; miňmon Jerusalem biy nep kond mindenimimb. ⁵Jon bi ŋiŋ piknemb ak, nimbip ŋiŋ anep piknāk ak pen; Bapiy nimbip Kawnan nuk ak yokniŋgamb. ŋin kun ak maŋ mindip, kond mindenimimb aŋgak.”

Jiysis Nop Miňmon Aranjak Amnak

⁶Pen ŋin bap, Jiysis binuk gok mindeyak siŋak miseŋ gek, nup aŋgyak, “Biyomb. Nand miňiy kiŋ chin mindey, miňmon Yisrel biy tip ak key kond mindiy, miňmon gunap kond mindiy giniŋgambun?”

⁷Aŋgeyak, kuyip aŋgak, “Kond mindenŋgambim ŋin kun ak, tap nimbik niŋep rek niŋnimimb; Bapiy nuk key gek niŋniŋgambim. ⁸Pen Bapiy Kawnan ak ap nimbip kond mindakniŋ; nimb am Jerusalem biynimb, Jiwdiya biynimb, Samariya biynimb, biynimb miňmon okok maŋgiysek, yand yerer gipiyn ak kuyip aŋgniningambim aŋgak.”

⁹Kun aŋgakniŋ, Nop nup dand aranjak semb biyoŋ amnak. Binuk gok niŋmindyakniŋ, semb band ak ap nup yiwgak.

¹⁰Pen kun giy kuyoŋgiy niŋmindyakniŋ, bi chech tund tep yimb yimrik omijał ap mindeyak maŋ siŋak miseŋ giy, aŋgrik, ¹¹“Galiyliy biynimb. Yenen semb biyoŋ niŋmindpim? Jiysis andkind winiŋgamb ŋin ak, giy amimb rek nep winiŋgamb aŋgrik.”

Jiwdas Kume Matayas Nup Diyak

¹²Bi omijał kun ak, kun aŋgiy amnirikniŋ, kiyk miňmon Oliyp dum mindeyak ak kirgiy, Jerusalem amniyak. ¹³⁻¹⁴Am mindiy, Gor nup aŋgninyiŋ, kinyiŋgipay korip ar biyoŋ miŋgan ak nan-giy, Gor nup aŋgninyiŋgipay. Biynimb kun gok mey: Piyta, Jon, Jemis, Enjriw, Piyliyp, Tomas, Batlomiyiw, Matyiw, Alpiyas ŋinuk Jemis ak, Saymon Selot ak, Jemis ŋinuk Jiwdas ak, Jiysis nonim Mariya ak, Jiysis numam sikop ak, biyn gunap sek.

¹⁵Pen ŋin kun siŋak, biynimb wan handret tiwendiy rek ap nan-giyakniŋ, Piyta tikjakiy kuyip aŋgak, ¹⁶“Mam ay sikop niŋim. Gor Kawnan ak wosrey Depiyt nup gos ŋek, Jiwdas bi Jiysis nup mimuŋ niŋak anup giniŋgamb rek aŋgiy tikek, miňiy aŋgak aŋgak rek nep gisap. ¹⁷Jiysis bi Jiwdas kun ak dek chin yip mindiy, Gor woŋ ak jimniy

giyinqipun ak pen; ¹⁸kisen nuk Jiysis nup mimuŋ niŋiy, maniy dak ak dand amiy, mankumb bap tawiy, mind dand amiy, ŋin bap apyap pikek, koŋgiy nup ak pikjakiy, simbwur gok liming mis amek kumak. ¹⁹Kun giy kumek, Jerusalem biynimb maŋgiysek niŋiy, mankumb tawiy kumak kun ak, yimb Akeldama aŋgyak. Akeldama aŋgyak minim kiňiŋ ak, likaň yowak miňmon aŋgiy aŋgyak. ²⁰Pen Piyta aŋgak, “Depiyt wosrey Baybol buk day Sam apay ak tikiy aŋgak, ‘Biynimb gunap miňmon nuk kun ak, ma am mindingiy aŋgak.’” Minim bap pen aŋgak, ‘Wong nuk ak, bi bap pen dinimuŋ aŋgak.’ ²¹⁻²²Aŋgak kun ak, chin bi bap niŋiy dinjun. Bi kun ak bi yikop bap mer; bi chin yip per taŋgiy, Jon Jiysis nup ŋiŋg pikňak ak niŋiy, mind dand amiy, Jiysis kumiŋ tikjak semb biyoŋ amek niŋjak bi bap niŋiy dinjun. Bi kun ak rek don mey, Biyomb Jiysis kumiŋ tikjakak minim ak, aŋgñirep giniŋgamb aŋgak.”

²³Piyta kun angek, binak Matayas yip, Josep Jastas yip kuyip aŋgayak. Pen Josep nup ŋin gunap ‘Basabas’ aŋgiŋgipay. ²⁴⁻²⁵Bi omiŋal kun ak, kun giy aŋgay, Jiysis nup aŋgniŋiy aŋgyak, “Biyomb. Jiwdas nind timey giy kumak ak, tip nup ak an dinimuŋ aŋgiy bi omiŋal biy aŋgaypun. Kun ak nand biynimb maŋgiysek gos niŋiy gipay rek niŋban ak mey, nip aŋgniŋipun! Nand key ‘Bi ak aŋgey,’ niŋiy dinjun aŋgyak.” ²⁶Kun aŋgiy, sandiw rek giy, Matayas wiyn giy, Jiwdas tip nup ak dak.

Gor Kawnan Owak

2 ¹Biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, Pendiykos ŋin yomb ak miňiy wip aŋgiy, ap korip miŋgan nokom bap mindeyak. ²Kun giy mindyakniŋ, giw yomb ak semb ar biyoŋ aŋgiy, yingen rek diy, korip mindeyak ak apek, maŋgiysek niŋyak. ³Pen won kun anep mon maŋlaŋ biň rek ak apiy, kuyip jun ar keykey amnakniŋ, ⁴Gor Kawnan ak kuyip bak ayek, minim yimb ar keykey aŋgyak.

⁵Ŋin kun ak, Jiwda biynimb wikan keykey ap Jerusalem nan-gi mindeyak ak mey, ⁶giw yomb kun ak angek niŋiy, yergip aŋgiy, biynimb kuŋjaynep kasek korip kun ak apiy niŋyak: minim yimb ar keykey yipund giy nep aŋgeyak. ⁷⁻⁸Kiyk niŋiy, wal aŋgiy aŋgyak, “Biynimb guniy maŋgiysek Galiyliy nimb ak pen; yergiy minim yimb chin keykey apun rek yipund giy aspay? ⁹Chin gunap Patiya nimb, gunap Miydiya nimb, gunap Yilam nimb, gunap Mesopotemiya nimb, gunap Jiwdiya nimb, gunap Kapadosiya nimb, gunap Pontas nimb, gunap Esiya nimb, ¹⁰gunap Priysiya nimb, gunap Pampiylia nimb, gunap Yijip nimb, gunap miňmon yomb Liybiya, Sayriyniy gol okok nimb. ¹¹Chin gunap Jiwda yipund giy yimb; gunap miňmon Rom nimb winuk ak pen, Jiwda biynimb gipay rek ak gipun. Gunap Kriyt nimb, gunap Areybiya nimb. Pen Gor kuyip key yimb gek, minim yimb chin keykey mindip rek ak aŋgey niŋipun aŋgyak.” ¹²Kun aŋgiy, gos kuŋjay niŋyinq, pen aŋgniŋek, pen aŋgniŋek

giy angyak, “Key yimb gisap kun ak yerginiŋ gisap angyiy,” gos kuŋay yimb niŋyak.¹³ Pen biynimb gunap angyak, “Ak ŋiŋg wayn kuŋay ŋimbiy, sakiy ay aspay angyak.”

Piyya Minim Aŋgñak

¹⁴ Kun angyeyak, Piyya bi Jiysis minim dand amemb gunap yip tikjakiy, meŋg miŋgan dand araniy angak, “Nimb Jiwda biynimb diy, Jiwda biynimb mer gok diy, Jerusalem mindpim gok, minim aspiyn ak niŋjim.

¹⁵ Chin minim yimb keykey aspun ak, ŋiŋg wayn ŋimbiy ma aspun. ŋiŋg wayn ak pumb kisen owip won ak ma ŋimbay; duŋgep won anep ŋimbay.

¹⁶ Chin pen minim yimb keykey aŋgambun niŋsipim kun biy, bi Gor minim anjep Jowel, wosrey angyiy tikak rek nep gip. ¹⁷Nuk minim kun ak tikiy angak:

‘Gor anjip, “Nin kisen ak biynimb manŋiysek okok biyн piň, bi paranj, biyн yomb, biyomb gok kuyip; Kawnan yand ak yokniŋgayan. Bi paranj gok day niŋniŋgambay. Biyomb gok wisin niŋniŋgambay. Ni, paň gok, minim tep yip ak miseŋ angyikniŋgambay. ¹⁸Nin kun ak, biyн bi yip woŋg giňimbay gok kuyip, Kawnan yand ak yoken, minim tep yip ak biynimb okok kuyip angñiniŋgambay. ¹⁹Pen semb biyoŋ tap key yimb gunap giy, man ar biy tap mageprek gunap key giniŋgayan. Pen likaň giy, mon yiniy, sikum yomb giy giniŋgamb. ²⁰Takin ak likaň giy, pumb ak melik ma giniŋgamb. Kun gek, kisen mey, ŋin yand Biyomb yimb mindiy winiŋgayan ak winiŋgamb. ²¹Pen biynimb yip angniŋniŋgambay gok, kuyip diniŋgayn anjip” angak.’”

²² Piyya Jowel tikak minim kun ak aŋgjiwiy angak, “Nimb Yisrel biynimb. Minim aŋgninj gispiyn biy niŋnimimb. Jiysis bi Nasaret nimb ak, bi yikop mer; Gor nep nup yokek owak. Niyand ak yoken, tap mageprek gek niŋiy, Gor ŋinuk nep aŋgniŋgambay angyiy, yokek apiy, tap mageprek gok gek niŋbim. ²³Nuk giniŋgambim rek niŋiy, ŋinuk Jiysis nup di ŋin ar nimbip ak ayek; dam biynimb Gor minim ma niŋbay gok kuyip ŋembik, mon kiros bak biyoŋ ŋaŋgbirik ayey kumak. ²⁴Yiwur yomb diy kumak ak pen, pisnep lum namb okok mindiy, kuying yownimuŋ rek ma ayak. Nop gek tip ak tikjakak. ²⁵Pen Depiyt wosrey Jiysis nup minim ak tikiy angak:

‘Bapiy yand. Yip per aymindpan rek, tap bap yip ginimuŋ rek ma ayip. ²⁶Kun gip ak, yip tep gek, miňmiň yimb gipiyn. Kumniŋg kuneŋ ma pirikpiyn.

²⁷ ‘Yip angyiy “Ni suŋ-tep yand ak biynimb kumbay gok yip mindiy ma kuying yowniŋgamb apan” ak, yip tep gip. ²⁸Permindeŋ kinjeŋ ak yip yomnak rek, nand yip perper mindiy, miňmiň giniŋgayn angak.’”

²⁹Piyta minim kun ak aŋgiy aŋgak, “Mam ay sikop. Nimb key niŋrep gipim. Basind yes chin Depiyt, bi minim tikak kun ak kumek, komyak kaw miŋgan ak, miňiy kuneŋ niŋbun. Kun ak nuk key ma aŋgak. ³⁰Pen nuk bi Gor minim aŋgep ak mey, nuk ninjak: Gor nup niŋind yimb aŋgiy aŋgak, “Ni nand tikey, kiy tikey amiy apiy giniŋgamb gok, kisen ni bap nand kiyŋ mindpan rek mindiy, biynimb kond mindeninggamb aŋgak.” ³¹Gor aŋgak kun ak mey, Depiyt ninjak: kisen Krays kumiŋ pisnep kuyiŋ yownimuŋ rek ma ayak. Gor gek tip ak tikjakniŋgamb rek niŋiy minim kun ak aŋgak.

³²Gor gek, Jiysis tip ak tikjakek, windin chin key niŋiy aspun. ³³Nuk tikjakek, Nop Ni tep yand aŋgiy, dand amiy, ŋin yipund kind okok ken ayek, nuk yip mindiy, Nop nind aŋgak rek Kawnan ak yoker mey; ap giw yomb aŋgek, minim keykey aspun biy niŋsipim. ³⁴Pen Depiyt minim aŋgak kun ak, nuk key ma aŋgak. Nuk biy mindiy, semb ar biyoŋ ma amnak. Pen nuk minim gunap tikiy aŋgak:

‘Biyomb ak Biyomb yip ak nup aŋgak, “Niŋ yipund kind yip okok ken mindenimin mey; ³⁵yand gen biynimb nip yiruk niŋbay gok, talak miŋgan nand okok mindeningambay aŋgak.’

³⁶“Depiyt minim aŋgak kun ak, nimb Yisrel biynimb niŋrep ginimimb. Jiysis bi mon Kiros bak biyoŋ ŋangbirik aypik ak nup, Gor gek Biyomb yimb mindip. Nuk nep Kiyŋ yomb key yimb per kond mindyŋipun ak aŋgak.”

³⁷Piyta minim kun ak aŋgek, biynimb mindeyak gok gos kuŋjay yimb niŋiy; Piyta sek, Jiysis minim dand amemb binuk gunap sek kuyip aŋgyak, “Kun ak mam sikop: chin miňiy yerginjun?”

³⁸Aŋgeyak, Piyta aŋgak, “Nimb nokom nokom mindpim rek, tap siy tap timey gipim ar ak kirgiy, Jiysis nup gosimb niŋiy, ŋiŋ piknimimb. Kun geniŋgambim, Gor tap siy tap timey gipim ak niŋiy kirgiy, Kawnan nuk ak nimbiŋ yokniŋgamb. ³⁹Gor wosrey aŋgak, ‘Kawnan yand ak nimbiŋ Yisrel biynimb yokiy, ŋapan nimb tikayniŋgambim gok yokiy, biynimb okok kuyip yokiy giniŋgayn aŋgak.’ Kun ak niŋbun. Gor biynimb nuk dining gip gok kuyip maŋgiysek, Kawnan nuk ak yokniŋgamb aŋgak.”

⁴⁰Piyta kuyip simb niŋiy, minim gunap aŋgiy aŋgak “Nimb biynimb gunap monmon gipay rek kirgiy, mindrep ginimimb. Mer ak, yiwr yomb diniŋgambim aŋgak.” ⁴¹Piyta ŋin kun ak, kun giy aŋgek, biynimb kuŋjaynep, chiriy tawsin (3000) rek, Jiysis nup gosimb niŋiy, ŋiŋ pikyak. ⁴²Kun ak bi Jiysis minim dand amemb minim aŋgniiŋgipay ak niŋrep gun aŋgiy, aŋg amiy apiy giyŋ, biret tipaŋ jimiňiŋ ŋimbyiŋ. Gor nup aŋgniiŋgipay.

Jiysis Biynimb Nuk Gok Giyŋgipay Rek

⁴³Gor bi Jiysis minim dand amemb gok kuyip kond mindakniŋ, tap mageprek gunap geyak, biynimb maŋgiysek jel pirikyak. ⁴⁴Biynimb

Jysis nup gosimb niyyak gok jimniy mindiy mey, biynimb an tap kuyip tikdak gok, biynimb gunap monmon niyyak. ⁴⁵ Mankumb, tap okok kunep yokying, maniy diy, biynimb tap ma mindek gok kuyip bilok niyyak. ⁴⁶⁻⁴⁷ Minek minek, Gor nup yimb ak dand araniy়; Gor aŋgnijep korip ak am nan-giyinjipay. Pen korip kiyk okok kunep nan-giy, Gor nup yimb dand aranyiŋ, biret tipanjiy, miñmiñ giyinj, tap jimniy ñimbyinjipay. Biynimb yikop gok kuyip niyey tep gak. Gor gek minek minek biynimb gunap sek apey, Jysis nup gosimb niyyi, ap biynimb nuk nindnimb gok yip jimniyiŋipay.

Bi Tomb Timey Gak Ak Suŋ Ayak

3 ¹⁻³ Bi nonim tikak ñin anep tomb timey gak bap nup, minek minek dand apiy; Gor aŋgnijep korip kinjenjrumb yomb, kil tep guyak gol siŋak aye, bisiŋ mindyiŋip. Mindyiŋ, biynimb Gor aŋgnijep korip miŋgan apiy amyinjipay gok kuyip, maniy nen asimb aŋgyinjip.

Pen minek bap, Piyta yip, Jon yip pumb kuyim gak won ak, Gor nup aŋgnijenj, apiy pandikrikniŋ, bi tomb timey gak kun ak kuyipmiŋay niyyi aŋgak, “Yip tap gunap ñiyr aŋgak.” ⁴ Aŋgek, kiymijay nup niyyinjsek ay mindyiŋ, Piyta aŋgak, “Chirupmijay nijan aŋgak!” ⁵ Aŋgek, yip tap ñiniŋ gispiyr aŋgiy, niŋmindek, ⁶ Piyta aŋgak, “Maniy yand ma mindip; pen tap nokom bap nip giniŋgayn. Jysis Krays Biyomb Nasaret nimb ak mindip rek, nip aspiyn, ‘Tikjakiy sajdan!’ ” ⁷ Kun aŋgiy, ñin yipund kind nup ak diy, di jakñakniŋ, won kun anep, ñin tomb nup gok suŋ aye, ⁸ Gor nup tep yimb aŋgyinj, talak talak giyinj, kiymijay yip Gor aŋgnijep korip miŋgan ak amnak. ⁹⁻¹⁰ Kun gek, biynimb mindeyak gok, bi tomb timey per ap kinjenjrumb kil tep guyak gol siŋak mindyiŋ, maniy tap gok nen asimb aŋgip ak, yergiy tomb yimb tawiy asaw aŋgiy, gos kuŋay niyyak.

Piyta Minim Aŋñak

¹¹ Won kun ak, bi kun ak nuk, Gor aŋgnijep korip mis ar; Solomon korip bandak band aŋgyinjipay miŋgan ak mindiy, Piyta yip, Jon yip kuyip namb namb dakniŋ, biynimb kuŋaynep kasek ap niyyi, gos kuŋay niyyak. ¹² Kun geyak, Piyta aŋgak, “Yisrel biynimb. Chirup yenen niyyi wal aspis? Kiymijay bi suŋ-tep omiŋal kun ak key yimb ak mey; gambiyr, bi kun biy kinjen tasap aŋgiy gos ak niŋsipim? ¹³ Ak mer. Basind chin Ebrahim, Aysek, Jekop bi gok aŋgnijenjipay Gor ak nep gek suŋ ayip. Nuk gip kun ak, Ñinuk Jysis yimb ak dand araniy় aŋgiy gip. Nimb pen, Ñinuk kun ak nup ma dipik. Nup mon kiros bak biyoŋ ñangbirik ayniŋ guyak ñin ak, gapman biyomb Paylat wisik yokiy annek, ¹⁴⁻¹⁵ nimb nup kirgiy, bi biynimb pikayep ak nup wisik yokiy, bi tap siy tap timey ma giy, biynimb gek perper mindpay ak nup pisnep

pikaypik. Kun gipik ak pen; Gor gek tip ak tikjakiy kim mindip ak, chir ninjiy aspur.

16 “Bi tomb timey per nījbim biy, miñiy suj ayamb nījbim. Bi Jiysis kun ak nep chirupmiñay gos ñek, gek suj ayniñgamb aŋgyi di jakñiruknij, gek suj ayip.

17 “Pen mam ay sikop. Nimb biyomb nimbik gok yip, sakiy sek mindembik ak mey, Jiysis nup kun gipik. 18 Pen Gor, bi minim nup anjep gok kuyip wosrey gos ñiek aŋgyak, ‘Kisen Kiȳ yomb key yimb ak yiwr yomb yimb diy, kumniñgamb aŋgyak’ ak mey; aŋgyak rek nep gipik. 19 Pen tap yerip yerip timey gipim ak, Gor nījmindip. Kun ak tap siy tap timey gipim ak kirgiy, gos kisenimb ar ak nījeniñgambim; Gor tap siy tap timey gipim gach ak wiykyokek mey, nuk yip jimñiy mindiy tep gaknij mindingambim. 20 Kun giy mey, Ninuk Jiysis ‘Nimbip nen yokiyn aŋgyi’ kond mindip ak yokniñgamb. Kiȳ yomb key yimb ak, Jiysis nep. 21 Pen bi Gor minim anjep gok wosrey aŋgyak rek, nuk semb biyoñ mindip rek mindiy, kisen tap mankumb biy mindip gok tip ak girep giniñg winiñgamb. 22 Bi Gor minim anjep Mosis aŋgak, ‘Gor kisen bi minim nup anjep yand rek bap yokek, minim aŋgningamb ak nīrep ginimimb. 23 Biyñimb ma nīneningambay gok, biyñimb nuk yimb gok yip jimñiy ma mindingambay aŋgak.’

24 “Bi Gor minim anjep Samwel sek, bi Gor minim anjep kisen wiyak gok sek minim aŋgyak gok, miñiy mindpun ñin namb biy aŋgyak. 25 Bi minim aŋgyak kun gok, ñapan tikey, kiy pen tik dand amiy, tik dand amiy tikey mey, chin mindpun. Kun ak minim chinup bap Gor basind Ebraham nup giniñgayn aŋgyi minim aŋgayak. Nup minim aŋgay aŋgak, ‘Ñapan nand tikey, kiy tik dand amiy apiy giy tikningambay gok, bap mindek mey; biyñimb okok maŋgiysek tep giniñgamb aŋgak.’ 26 Pen, Gor Ñinuk ak yokniñg aŋgak, Yisrel biyñimb kuyip nind yoken maŋgiysek mindpay rek tap siy tap timey gipay ak kirgiy, mindrep giniñgiy aŋgyi’ yokek awak aŋgak.”

Piyya Yip Jon Yip Kuyip Kor Giyak

4 1-3 Piyya yip, Jon yip Jiysis kumiñtikjakak minim ak aŋgniruknij, bi Gor nup simboñgep yomb gok sek, bi Sanjiwsiy gok sek, Jiwda poliys kond mindep yomb ak sek minim aŋgrik kun ak ninjiy, biyñimb gunap kumiñtikjakpay ak yenen minim kun ak aŋgnispíyr aŋgyi, miluk yapek di kalambis ay; miñiy duŋgep won biy mer, toy kor gep aŋgyak. 4 Pen minim aŋgrik ñin kun ak, biyñimb kuŋay yimb nep, Jiysis nup gosimb niñyak. Biyñ gok sek mer, bi gok nep mey; payp tawsin rek amnak.

5-6 Pen minek, Jiwda kanjsol nan-giniñg, per giyingipay rek, bi low tiysa gunap, bi Gor nup tap simboñgep yomb gunap, bi kanjsol yikop

gunap ap nan-giyak. Pen Anas ak, Kayapas ak, Jon ak, Aleksanda ak, Anas biynimb nuk gunap sek minim angeyak namb kun ak, ap niñmindeyak. ⁷Kun giy niñmindyakniñ, Piyta yip, Jon yip kuyip dap namb siñjak ay angyak, “Bi tomb timey gak ak yergiy ger suñ ayip? Tap yerip ak angninij, tap mageprek kun ak gipiyr?”

⁸Angeyak, Piyta Gor Kawnan yip mindek ak mey angak, “Nimb Yisrel biyomb gok sek, ⁹bi kanjsol yomb gok sek chirup bi tomb timey gak anup, yergiy ger suñ ayip angyi, angninijipim? ¹⁰Nimb Yisrel biynimb mañgiysek, minim aspiyn ak niñrep ginimimb. Jiysis Krays bi Nasaret nimb ak nup, mon kiros bak biyon ñañgrimbikaypik ak pen; Gor gek tip ak tikjakak. Bi kun ak nep angninijor, bi tomb timey gak kun biy nup gek pisnep suñ ayek, tañgrep gisap. ¹¹Bi Jiysis kun anup mey, Baybol buk tikiy angyak,

‘Kamb par bi korip gep gok yiruk gek kirgiyak ak, miñiy korip sap nambyaj ak piñiyñi mindip angyak.’

¹²Nop Ñinuk kun ak nep chinup angak ak mey; nup don, nuk gek, Gor biynimb nuk mindoniñgambun. Pen biynimb gunap chinup di Gor yip jimñiy ayniñgiy rek ma mindip angak.”

¹³Piyta kun giy anjek, biyomb kun gok niñiy angyak, “Bi omijal biy sikul ma angrik ak pen, minim kun biy ma piriki, monmon aspiyr. Jiysis yip tangyiñgipay ak mey, kun gispibr angyak.” ¹⁴⁻¹⁶Bi tomb timey suñ ayak ak, biynimb windin yirik ar ak mindakniñ, kuyipmiñjay ang giningiy rek ma ayek angyak, “Kanjsol korip biy kirgiy, mis biyaj amnimiñr angyak.” Kun anjey, mis amerik, kiyk key angninij angninij giy angyak, “Bi omijal biy tap mageprek ak ger, Jerusalem biynimb mañgiysek niñbay. Kun ak kuyipmiñjay yesek gipiyr angyi, angjun rek ma ayip. ¹⁷⁻¹⁸Pen minim kun ak, biynimb gunap kunep anger niñniñgiy rek ayip ak, kuyip mer angjun angyak.” Kun angyi, kuyipmiñjay anjey aper angyak, “Jiysis nup yimb ak kisen ma yimb angnimiy angyak.”

¹⁹Kun anjey, pen angrik, “Chir Gor minim nup ak kirgiy, minim nimbiplak niñor, Gor nup tep giniñgamb akan; nimb key niñim. ²⁰Pen Jiysis yerer gak, minim yerip yerip angak ak kirginjur rek ma ayip; biynimb gok kuyip angnininingambur angrik.”

²¹⁻²²Kun angerik, Kanjsol biyomb gok gos key niñiy, bi biy simiy ñin jiwiy ñin jiwiy mindiy, kisen suñ ayip ak; biynimb gok Gor nup tep aspay. Bi omijal kun biy kuyip, tap bap goniñgambun; kaljiwningambay angyi, kuyipmiñjay yikop minim yomb angyi, angy mis yokiyak.

Biynimb Jiysis Nup Gosimb Niñyak Gok Gor Nup Añgninijak

²³Piyta yip, Jon yip kuyipmiñjay kun giy angy mis yokey, kiyk am, Jiysis biynimb nuk gunap kuyip niñiy, bi kanjsol yomb gok, minim yerip yerip angyak ak angnirik. ²⁴Angerik niñiy, mañgiysek Gor nup angninijay

aŋgyak, "Nand Biyomb! Semb biyon gay, man biy gay, ŋiŋ solwara gay, tap yerip yerip mindip okok maŋgiyek gaynak.²⁵ Wosrey Kawnan nand ak basind Depiyt nup gos ŋek, minim nip ak aŋgyi angak:

'Jiwda biynimb gok sek, Jiwda biynimb mer gok sek kaljiwi, Gor apiymiŋay yip penpen gun apay ak pen; kuyip apiymiŋay tap bap giningiy rek ma ayip.²⁶ Kiŋ miňmon okok nimb gok sek, Jiwda biyomb gok sek minim aŋg jimniy, Gor apiymiŋay yip penpen ginjun aŋgyi, minj moka giy mindpay aŋgak.'

²⁷Basind Depiyt, minim nip tikak kun ak niŋjind yimb aŋgyi tikak. Gapman biyomb Herot ak, Ponsis Paylat ak, biynimb okok nimb gunap, Yisrel guniy nimb gunap ap minim aŋg ar nokom ay; Ni nip Jiysis nup timey giyak miňmon Jerusalem biy. Bi yikop bap mer; Ni tep nand Krays nup kun giyak. ²⁸Pen nind 'Krays nup kun gininggambay aŋgnak' ak mey, yaw aŋgey giyak; yikop ak kun ma gipyap.

²⁹"Bapiy yomb. Miňiy chinup minim kilis timey yimb aspay. Pen ak yikop aspay; nand mindpan. Chin biynimb nak yimb. Chinup kond mindenimin, ma pirikiy, minim nand ak biynimb okok kuyip monmon aŋgñinjun. ³⁰Aŋgñiying, Niňak suŋ-tep ak chin yip nep mindiy, biynimb tap gip gok gon suŋ ay, tap mageprek gunap sek ginjun aŋgyak."

³¹Pen Gor nup kun giy aŋgnij mindyaknij, korip mindeyak ak monmon rek diy, Gor Kawnan ak ap kuyip bak ayek, ma pirikiy, Gor minim ak monmon yimb aŋgñiyak.

Biynimb Tap Pikasik Tep Guyak

³²Pen biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak kun gok, minim ar nokom aŋgyi, gos ar nokom niŋy, tap kiyk yerip yerip mindek gok, tap chin asiy aŋgyi ma niŋyak; tap chin jimniy aŋgyi niŋyak. ³³Bi Jiysis minim dand amemb gok, kilis giy aŋgyiŋgipay, "Jiysis nup ŋaŋg ayey kumiy tikjakek, nup niŋnuk aŋgyiŋgipay." Gor kuyip direp yimb gak. ³⁴Kiyk bap tap gunap tikdek ma mindeyak; maŋgiyek tap mindek. Biynimb mankumb akaŋ korip gunap mindek gok, bap yokiy maniy diying, dam bi Jiysis minim dand amemb gok kuyip ŋiŋgipay. ³⁵Kiy pen diy, biynimb tap ma mindek gok kuyip bilok ŋiŋgipay. Kun gey mey, biynimb gunap yimgeprek ma mindeyak; tap yerip tikdak ak mindek.

³⁶Pen bi Liypay kiňij tik dand amiy tikyak bi bap, yimb nuk Josep. Miňmon nuk Saypras nimb. Bi kun ak nuk minim aŋgñirep giyengip rek, bi Jiysis minim dand amemb gok, nup Banabas aŋgyak. ³⁷Josep miňmon nuk wikan bap angek tawyaknij, maniy kun ak dap bi Jiysis minim dand amemb gok kuyip ŋak.

Ananayas Ber Yesek Aŋgrik

5 ¹⁻²Pen biber bap minderik. Nuŋgumi yimb ak Ananayas, biynuk yimb ak Sapayra. Kiykber mankumb bap yoker, tawyaknij, maniy

kun ak piskind ak ay piskind ak nuŋgumi y dand amiy, bi Jiysis minim dand amemb onep wimiŋgan ak kuyip ŋak.

³ Pen nuŋgumi y maniy ak kun giy dap ŋek, Piyta aŋgak, “Ananayas. Yenen Seytan yip mindiy, yesek aŋgi y apan, ‘Maniy maŋgiy sek dand opiy apan?’ Yesek apan kun ak, yip nep ma apan; Gor Kawnan ak nup kunep apan. Maniy nip mankumb tawpay kun ak, piskind ak weygi y apan. ⁴ Mankumb kun ak, mankumb nak. Yokniŋ yokpinap; kirgining kirgipnap. Pen yokey maniy tawembiyap; maŋgiy sek dand wining dand opnap. Piskind ak korip kiriŋ winiŋ; kiriŋ opnap. Nak yesek apan ak, chinup nep ma apan; Gor nup kunep apan aŋgak.”

⁵⁻⁶ Piyta kun aŋgek, Ananayas won kun ak nep pisnep kumi y, apyap lum biyŋ pikak. Kun giy kumek, biyimb gok gak kun ak niŋiy, jel pirikyak. Pen bi paranj gok apiy, nup chech kom kom giy, dam komyak.

⁷⁻⁸ Biyuk, nuŋgumi y nup kumek dam komyak kun ak ma niŋjak. Nuk yep takiy won bap mindiy apchakek, Piyta nup aŋgak, “Mankumb nirber ak yoker, yerip yerip tawyak?”

Aŋgek aŋgak, “Mey bi ak dand wip rek tawyak aŋgak.”

⁹ Kun aŋgek, Piyta nup aŋgak, “Nirber yenen minim ayniŋ ayniŋ giy, yesek apiy? Gor Kawnan ak minim kun ak ma niŋninggamb aŋgi y kun apiy? Niŋjan! Naŋgumi y kumamb, dam kombay bi gok, mindpay kinjeŋrumb biy. Nip kunep, dand amniŋ gispay aŋgak.”

¹⁰ Kun aŋgakniŋ, won kun anep, pisnep kumi y, Piyta tomb angin siŋak apyap pikak. Bi paranj tiwin nuŋgumi y nup dam komyak kun ak apiy niŋjak; biyuk kunep pisnep kumek, nup dand amiy nuŋgumi y nup komyak gol siŋak komyak. ¹¹ Biyimb Jiysis ker mindeyak gok sek, biyimb yikop gok sek tap gak kun ak niŋiy, pirikyak.

Tap Mageprek Gunap Keykey Giyak

¹² Bi Jiysis minim dand amemb onep wimiŋgan ak, tap mageprek gunap biyimb namb okok giyŋ mindeyak. Biyimb Jiysis nup gosimb niŋjak gok maŋgiy sek ap nan-giyingipay; Gor aŋgnijep korip mis ar “Solomon korip bandak band aŋgyingipay ak. ¹³ Biyimb yikop gok, kuyip niŋey tep gak ak pen, Gor yip mindpay kun ak yergiy am kiy yip yiŋgong giŋjun aŋgi y pirikyak.

¹⁴ Pen minek minek biyimb gunap sek Jiysis nup gosimb niŋiy, biyimb nindnim b gok yip ap yiŋgong giyŋipay.

¹⁵ Jerusalem biyimb bi Jiysis minim dand amemb gok giyak rek niŋiy, biyimb tap gak dand kinjeŋ yomb gol ak apiy, minj dam miŋgan miŋgan par ay aŋgyak, “Piyta pandikek, pumb kawnan nuk ak, kuyip pikniŋenigamb, suŋ ayniŋgamb aŋgyak” ¹⁶ Biyimb miňmon yep maŋ kun okok mindeyak gok kunep: biyimb tap gak gok diy, kicheki y malñiluk sek mindeyak gok diy, dand wiyak. Dand apeyak, Piyta kuyip gek maŋgiy sek suŋ ayak.

Bi Jiysis Minim Dand Amemb Gok Kuyip Kalambis Ayak

¹⁷Pen Pihta kun gek niijiy, bi Gor nup simbonjep yomb yimb ak sek, buŋgiy nuk Sanjiwsiy gok sek bi Jiysis minim dand amemb gok kuyip miluk niijiy, ¹⁸miň ay, dam gapman kuyip ñeyak; kalambis ayak.

¹⁹Kuyip kun giy dam kalambis ayak ak pen, ñin kun anep kisyim biyanj, Gor angek, enjol bap apiy, kinjeŋ ak yikiy, kuyip angek mis amniyak. ²⁰Amey angak, “Nimb Gor angnijep korip ak amiy, biynimb gok kuyip, yerip gey Gor gek perper mindenjgambay minim ak, angninimimb angak.” ²¹Angek, miňmon tikaknij, Gor angnijep korip ak amiy, enjol ak angak rek, biynimb gok kuyip minim angniyak. Kun giy angniyaknij, Gor nup simbonjep yomb yimb ak binuk gok sek, Jiwda biyomb gunap sek kuyip suk angek, ap kanjsol miytiy ak nan-giy, Jiwda poliys gok kuyip angyak, “Bi Jiysis minim dand amemb kalambis aypun ak, miňiy am pojind owim angyak.”

²²Angeyak, bi Jiwda poliys kun gok amiy niýak: bi Jiysis minim dand amemb kun gok, ma mindeyak. Kun gek andkind apiy angyak, ²³“Chin amiy nijbun; kinjeŋ ak giňiyak rek mindamb; bi poliys gok kunep kinjeňrumb ak nijmindambay ak pen, kinjeŋ yikiy, korip miňgan biyanj amiy nijbun; bi bap ma yimb mindambay angyak.”

²⁴Kun angeyak, Jiwda poliys kond mindep yomb ak sek, Gor nup simbonjep yomb gok sek niijiy, yergip angiy, gos kujaynep niijak.

²⁵Kun giy nijmindyaknij, bi bap apiy, kuyip angak, “Bi kalambis aypik gok, kiyk am Gor angnijep korip miňgan ak mindyiň, biynimb gok kuyip minim angnispay angak.”

²⁶⁻²⁷Kun angek, Jiwda poliys kond mindep yomb ak, poliys gunap pojind, bi Jiysis minim dand amemb kun gok dinijg amniyak. Amiy, Jerusalem biynimb chinup kamb jiw pikniňgambay angiy, kuyip ma anj giyak; kapkap pojind kanjsol ap nan-gi mindeyak ak wiyak. Pojind apeyak, Gor nup simbonjep biyomb yimb ak kuyip angak, ²⁸“Nimbip Jiysis minim ak ma angnimimb angiy, kilis giy aypun ak pen; anj mer niijiy kirpun! Nimb Jerusalem biynimb kuyip manjiysek Jiysis minim ak angniyig apim, ‘Kiyk nep nup pikayak angiy angnimbim’ angak.”

²⁹Kun angek, Pihta binuk gunap yip angyak, “Biynimb minim apay ak ma dinijgambun; Gor minim ak dinijgambun. ³⁰⁻³¹Jiysis nup mon bak biyon ñaŋgbirik ayenimbik kumak ak pen, apis basind sikop angnijyŋipay Gor anep gek, tip ak tikjakiy, semb biyoŋ amiy, Nop ñin yipund kind okok ken mindip. Kun ak nijbun; nuk nep mey Biyomb chin, chinup Gor ker dinijgamb. Nuk chinup Yisrel biynimb simb niijimb ak mey; tap siy tap timey yerip yerip gipun ak kirgiy, nup angnijon, chinup dip. ³²Gor gip kun ak niјrep gipun rek, biynimb gok angnimbun. Gor Kawnan ak kunep niјrep giy, minim kun ak rek nep anjip angyak.”

³³Kun angeyak, bi kansol ap nan-gi mindeyak kun gok, kaljiwiy angyak “Kuyip pisnep pikayjun angyak.” ³⁴Kun angyak ak pen, namb kun ak, bi bap mindek. Yimb nuk ak Gameliyel. Nuk bi Peresi low tiysa kiyk bap. Jiwda biynimb mangiysek nup niŋey tep giyinjip. Bi Gameliyel kun ak tikjakiy angak, “Bi tiwin biy kuyip angem mis amey, nimbip minim bap angyiyn angak.” Kun angek, aŋg mis yokyakniŋ, ³⁵kuyip angyak, “Yisrel bi guniy. Kuyip yerer giniŋ gispim ak, gos niŋrep giy ginimimb. ³⁶Nimb niŋbim; nind bi Tiyiwdas yand biyomb angyi angek mey, minim nuk angyinjip ak biynimb kuŋaynep niŋyinjipay. Pen kisen gapman biyomb gok nup pisnep pikayeyak; biynimb minim nup niŋyak gok, keykey amniyak. ³⁷Pen kisen, yimb diyak ñin ak kune, bi Jiwdas Galiyliy nimb ak angak, ‘Yand biyomb yimb mindpiyn. Minim apiyn rek nep giniŋgamb.’ Chin gapman gok yip penpen giy, kuyip angyokningambun angakniŋ, biynimb kuŋaynep minim nup kisen giyak ak pen; mind dand amiy, bi kun ak nup ñangeyak kumek, biynimb minim nuk angye niŋyak gok, keykey amniyak.

³⁸“Kun ak mey, nimbip aspiy: bi kor gispun guniy kuyip, gi timey ma ginimimb. Minim kiyk keynep angninjambay ak, yomb giniŋ rek giy apyowninjamb. ³⁹Pen Gor nep angek giniŋgambay ak, kuyip tap bap ginimimb rek ma ayningamb. Kuyip timey gining, kiyk yip ma penpen giniŋgambim; Gor yip penpen giniŋgambim angak.”

⁴⁰Gameliyel kun angek, angak rek niŋiy, bi Jiysis minim dand amemb gok kuyip angye apey, miñ diy tapin pikiy, Jiysis minim ak kisen ma yimb angnimimb angyi, kuyip angyokeyak amniyak.

⁴¹Kiyk pen, chinup yenen kun gipay angyi ma niŋyak; Gor chinup Jiysis binuk yipund giy angyi gek mey, chinup kun gispay angyi, tep gakniŋ amniyak. ⁴²Amiy, minek minek, korip okok amiy, Gor angninjep korip mis ar ak amiy, minim tep ak angyinjip, Jiysis nep mey, Kiyŋ yomb key yimb ak angyinjipay.

Tap Bilok Ņemb Bi Onep Ar Ak An̄gayak

6 ¹Pen mind dand amiy, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuŋay yimb amek, Jiwda biynimb Griyk minim nep niŋyak gok; Jiwda minim yipund giy niŋyak gok kuyip angyiwi angyak, “Bi yandiw kiyk gok kuyip, maniy keñmangiy tap okok bilok ñirep gipay ak pen; yenen biyndi yandiw chinup gok kuyip kun ma gipay angyak.”

²⁻³Kun angeyak, bi Jiysis minim dand amemb gok, biynimb Jiysis nup chiŋgiyak gok maŋgiysek suk angye apey angyak, “Mam ay sikop. Chin Gor minim angyinjambun ak kirgiy, biynimb gok kuyip tap bilok ñiniŋgambun ak, yipund ma giniŋgamb. Kun ak, nimb bi onep ar ak niŋiy dem, kuyip woŋg kun ak angyayjun. Bi yikop gunap ma dinimimb; Bi Gor Kawnan yip mindiy, gosimb niŋrep giy, biynimb niŋey tep gip gok nep dinimimb.

⁴Kun giy dem mey, kuyip tap bilocep wong ar kun ak aŋgay, chin pen, Gor nup aŋgniiyিng, biynimb gok kuyip minim tep ak aŋgniiyিng gi mindenigambun aŋgyak.”

⁵⁻⁶Kun aŋgeyak, niŋey kuyip tep gek, bi onep ar ak aŋgay, dand bi Jiysis minim dand amemb gok mindeyak ak apey, ŋin jun ar ay aŋgyak, “Gor. Nand bi guniy kuyip kond mindenimin aŋgyak.” Bi kun gok mey, Stiypin bi Gor nup chingiy, Gor Kawnan yip nep mindek ak; Piyliyp ak; Prokoras ak; Naykena ak; Tiymon ak; Pamiynas ak; Niykolas ak. Bi Niykolas kun ak, nuk miňmon Antiyok nimb ak pen; nind Jiwda lotiw minim ar ak kindik giy, kisen Jiysis nup chingak. ⁷Pen bi Jiysis minim dand amemb gok, kiyk Gor minim ak aŋgney amnakinij, Jerusalem biynimb kunjay yimb nep ninjak. Bi Gor nup simbongep yomb gok kunep; kunaynep, Jiysis nup gosimb ninjak.

Stiypin Nup Dand Kor Amniyak

⁸Stiypin, bi Gor Kawnan yip mindek ak, tap mageprek gok, biynimb mindyinipay namb okok giyingip. ⁹Pen Jiwda bi miňmon keykey okok nimb gunap ap nan-giy, minim ar nokom aŋgey niŋiy kuyip “Priyman” aŋgyingipay. Bi kun gok, gunap Sayriyny nimb, gunap Aleksandriya nimb, gunap Siyliysiya nimb, gunap Esiya nimb. Kiyk Stiypin gak rek niŋiy, nup minim kilis yimb giy aŋgyak ak pen, ¹⁰Gor Kawnan ak nup gos tep yimb ŋakniniŋ, minim yerip aŋgyak ak, gosimb niŋrep giy pen kunep aŋgek, nup pen aŋgniiyrek ma ayak.

¹¹Pen kiyk Stiypin nup aŋ mer niŋiy, am bi minim yesek aŋgep gok kuyip kapkap aŋgrep gey, kiyk apiy aŋgyak, “Chin niŋbun; bi biy Mosis minim tikak ak aŋgiwi, Gor nup aŋgiwi gip aŋgyak.”

¹²Kun aŋgiy, bi low tiysa gok diy, bi kanjsol gok diy, biynimb yikop gok diy simbwur kuyip ak timey gek, Stiypin nup kor giniŋ, dand kanjsol kay mindeyak ak amniyak. ¹³Dand ami, bi yesek aŋgep gunap sek dand apey, kiyk aŋgyak, “Chin niŋbun: bi kun biy per Gor aŋgniiyep korip ak aŋgiwi, chinup Jiwda kay low minim apun ak aŋgiwi gip aŋgyak.

¹⁴Pen nuk minim bap aŋgek niŋnuk ak aŋgak, ‘Jiysis bi Nasaret nimb ak, kisen Gor aŋgniiyep korip biy timey giy, Mosis minim aŋgek gipay ak aŋgek, kirgiy giniŋgambay aŋgak’ aŋgyak.” ¹⁵Pen bi kun gok, bi kanjsol gok yip niŋmindyakniŋ, Stiypin jomluk nup ak, enjol jomluk rek ayak.

Stiypin Kanjsol Kay Kuyip Minim Aŋgak

7 ¹Pen bi Gor nup simbongep yomb yimb ak, Stiypin nup aŋgak, “Minim nip apay kun ak, niŋind apay akaŋ?”

²Aŋgek, Stiypin aŋgak, “Bapiy mam sikop. Niŋim! Basind yes chin Ebraham, wosrey miňmon Haran ma amnak, miňmon Mesopotemiya nep mindakniŋ, Gor Biyomb tep yimb chin ak nup aŋgak, ³‘Miňmon

nak biy kirgiy, biynimb kanj kayn nak gok kirgiy, miñmon yand nip angninjingayn ak amnimin aŋgak.⁴ Aŋgek, Ebraham miñmon yomb Kaldiya mindyingip ak kirgiy, miñmon Haran am mindyingip. Kisen nop kumek, Gor aŋgek, ap mindiyngip miñmon Jiwda biy.⁵ Nín kun ak, Gor Ebraham nup, mankumb wikan bap ma aŋgak; yikop ap mindiyngip.

“Pen nín kun ak, Ebraham níapan bap ma tikak, yikop nep mindek. Gor Ebraham nup aŋgak, ‘Kisen mankumb kun biy, nand diniŋgamban. Níapan nand tikeniŋgamban tikey amniŋgamb gok, mankumb kun biy kunep diy mindeningambay aŋgak.’⁶ Pen Gor minim bap aŋgak, ‘Níapan nand tikeniŋgamban tikey amniŋgamb gok, am biynimb gunap miñmon okok mindey, kuyip maŋgiysek miñ ay, timey yimb giy, kalambis wong rek aŋgayey guyknij; simiy pow handret (400) yiningamb.⁷ Biynimb nip gok kuyip kun giningambay ak, yand kuyip timey giniŋgay. Biynimb nak gok, miñmon kun ak kirgiy, ap yip lotiw gi mindeniŋgambay miñmon biy aŋgak.’

⁸“Pen Gor Ebraham nup minim bap aŋgay aŋgak, ‘Níapan nand tikeniŋgamban tikey amniŋgamb gok, nimbip maŋgiysek kond mindeningayn ak mey, kumbak tikenimimb aŋgak.’ Aŋgek, kisen Ebraham nínuk Aysek nup tikiy, nín onep jiy ak mindiy, kumbak nup ak tikak. Aysek pen Jekop nup tikak. Jekop nund pen, ní onep wimiŋgan ak kuyip tikek mey, chin Jiwda biynimb kiňiŋ keykey mindpun. ⁹Basind kun gok, numam Josep nup niŋey yiruk gek, bi gunap kuyip neyak, taw dand miñmon Yijip amniyak. Dand amey, mindrep ma gak ak pen, Gor Josep nup sakiy ma gak; nuk yip nep mindiy,¹⁰ Yijip biyomb Perow nup gos níek aŋgak, ‘Bi Josep biy, niŋrep yimb gip aŋgiy’ nup aŋgek, korip tap nup gok sek, miñmon Yijip sek kond mindyingip.

¹¹“Kisen nín bap yiwan yomb sikerek ak, miñmon Yijip sek, miñmon Keynan sek apek, basind chin tap keňmaŋgiy piyow niŋiy, niŋningiy rek bap ma mindek; gos par yimb ayak.¹² Jekop minim bap niŋjak; tap keňmaŋgiy kunay mindek miñmon Yijip ak mey, nínuk sikop kuyip aŋgek, keňmaŋgiy tawning amniyak.¹³ Am taw dand apiy, nimb diy, tip ak pen tawning amniyak. Amjakey, numam Josep kuyip aŋgak, ‘Mam sikop, nimb yip an aŋgiy niŋbim? Yand namam nimbik Josep nep aŋgak.’ Aŋgek, Yijip biyomb Perow, minim kun ak niŋiy aŋgak, ‘Ak Josep numam sikop-ey aŋgak.’¹⁴ Josep pen, bapiy Jekop, biynimb nuk gok yip kasek winiŋgiy aŋgiy, minim yokek, nop Jekop biynimb nín jiwiy omiŋal nokom rek diy, yip wiyak.¹⁵ Ap miñmon Yijip mindiy nuk kumak. Mind dand amiy, basind sikop kun gok maŋgiysek kumdiyak.¹⁶ Kuyip komniŋg; dand andkind miñmon Sekem amiy, komyak. Miñmon Sekem kun ak, basind yes Ebraham, binak Hemow nup tawi, nínuk sikop kuyip aŋgak.

¹⁷“Pen Gor Ebraham nup nind giniŋgayn aŋgiy aŋgayak rek giniŋg gaknij, biynimb chin gok, tikey amiy apiy giy, kuŋay yimb mindeyak.

18-19 Ñin kun ak Yijip biynimb kiyq yomb kiyk kisenimb bap diyak. Kiyq kun ak, basind Josep nup ma niŋak ak mey, biynimb chinup gok timey yimb giy, minim kilis aŋgek, ñapan kiyk gok tikiy, mis okok yokey, key mindiy kumyinqipay.

20-22 “Kun giyak ak pen, ñin kun ak, biber bap ñi tep yimb bap tikiy, yimb nup Mosis aŋgrik. Ñi kun ak nup takin omijal nokom, korip miŋgan okok nep weyger mindyinqip. Kisen dam mis akyaq ayerik, kiyq panuk ak ap nup niŋiy, dand amiy, ñapan yand aŋgiy yimaŋgiyinqip. Nup kun giy yimaŋgiyek yomb gek, Yijip biynimb kiyk yerer giyinqipay ak, nup aŋgñirep giyak. Nuk bi minim kilis giy aŋgiy, wong kilis giy giyinqip.

23-24 “Pen Mosis simiy nuk kuŋaynep yinek aŋgak, ‘Biynimb yand Yisrel kuyip am niŋiy wiyn aŋgak.’ Pen ñin kun ak niŋak; Yijip bi bap, Yisrel bap yip penpen gerik. Mosis niŋiy, Yijip bi anup pisnep yimb pikayek kumak. 25 Pen, Mosis gosimb nuk niŋak ak: Biynimb yand Yisrel biynimb gok aŋgninqambay, ‘Gor Mosis nup gosimb ñek, ap chinup kond mindniŋ gisap ak mey; kisen mindrep giniŋgambun aŋgninqambay aŋgiy’ niŋak ak pen, gos kun ak rek kiyk ma niŋyak.

26 “Pen minek ap niŋak; Yisrel bi omijal penpen gerik. Niŋiy aŋgak, ‘Mam omijal. Nir omijal penpen gispibr ak kirgiyr aŋgak.’ 27 Aŋgek, numam bap Mosis nup diyokiy aŋgak, ‘Nip an aŋgek, biyomb mindiy, chinup kond mindpan? 28 Toyrik Yijip bi bap pikaynak ak; miňiy pen yip pikayning ap aspan?’

29-30 “Kun aŋgek, bi pikaypiy kun ak niŋbay aŋgiy, Mosis pirik miňmon Miydiyen amiy, bi yikop bap rek mindek, simiy ñin jiwiy omijal rek yinak. Ñin namb kun ak, nuk biy diy, ñi omijal tikak. Kisen minek bap, am miňmon nep Saynay dum maŋ okok mindiy niŋak: enjol bap ap mon bind ak mindiy, mon maŋlaŋ rek gak. 31-32 Kun gek, Mosis niŋiy, tap kun ak yerip gip aŋgiy, maŋ siŋak apiy niŋakniŋ, Gor aŋgak, ‘Nasind yes Ebrahim, Aysek, Jekop, Gor kiyk mey yand nep aŋgak.’ Kun aŋgek, ‘Ak Gor nep aŋgip aŋgiy,’ pirikiy kuyaŋgak. 33 Pen Gor Mosis nup aŋgak, ‘Yand Biyomb suŋ-tep yimb ak; wikan biy opan rek, tomb tirup nand ak tuŋgasikan. 34 Yand niŋbiyin: Yijip biynimb gok, biynimb yip Yisrel kay kuyip timey yimb gey, siy apay. Kun ak niŋiy, kuyip ap dand amniŋ gispibr. Nand Yijip amnimin aŋgak.’

35 “Gak kun ak mey, bi Yisrel biynimb nup nind, an aŋgek chinup kond mindniŋ gispan aŋgyak ak nep; Gor mon maŋlaŋ rek giyinq aŋgek, biyomb kiyk mindiy, kuyip diniŋ andkind Yijip amnak. 36 Yijip amiy, tap mageprek gunap kuŋjay yimb nep giy, biynimb nuk Yisrel kuyip dand niŋg solwara ‘Likañ’ apay ak, tikiy kind bindoŋ ameyak, tap mageprek gok gi mindyinqip. Kun gi mindek, simiy ñin jiwiy omijal yinak. 37-38 Nuk kun okok mindiy, enjol minim aŋgek niŋiy, biynimb gok kuyip aŋgñiŋgip. Nuk nep mey, minim bap aŋgak, ‘Kisen Gor namam nimbipl

bap deningamb, nimbip Gor minim aŋgñimbiy rek ak aŋgñiniŋgamb angak.

³⁹“Nuk Gor minim tep ak chinup maŋgiysek aŋgñak ak pen, basind chin gok minim aŋgak ak ma niŋyak. Kiyk Mosis nup kirgiy, andkind Yijip amnun aŋgiy gos ak niŋiy, ⁴⁰Mosis numam Eron nup aŋgyak, ‘Namam chinup Yijip nimb dand owak ak, akay amimb ak ma niŋbun. kun ak nand tap chin aŋgnijun gunap gayey, chinup kond mindyakniŋ, andkind Yijip amnun aŋgyak.’

⁴¹“Kun aŋgiy, kaw ŋiluk rek bap gay, kuyip tep gakniŋ, tap ŋiŋemb pik dap simboŋŋ ŋiyak.

⁴²“Kun geyak, Gor kuyip kirgiy aŋgak, ‘Kun gipay ak, pumb, takin, gap gok monmon aŋgnijyan aŋgak.’ ŋin kun ak kiyk tap kun gok nep aŋgnijyak ak mey, bi Gor minim aŋgep bap, Gor angak rek, buk ak tikiy angak:

‘Yisrel biyimb. Nimb nind simiy ŋin jiwiy omijal rek, miňmon nep namb okok taŋyinqipim ŋin ak, kanj kaw siyপিয় tap okok pikiy yip simboŋqipik? Ak yip ma simboŋqipik. Nimb pen tap yesek omijal, key gaypik ak aŋgnijyinqipim. ⁴³Tap kun ak, bap Molok aŋyinqipim. Bap gap rek gay, Repan aŋyinqipim. Tap gor yesek omijal kun ak nep, ser korip gi dand taŋyiq, lotiw gi mindyinqipim. Gipik kun ak, yand nimbip aŋgyoken, am kalambis mindeningambim miňmon Babylon bak okok aŋgak.’”

⁴⁴Stiypin kun aŋgiy, minim bap pen aŋgak, “Wosrey basind sikop miňmon nep namb okok mindyinqipay ŋin ak, Mosis Saynay dum biyoŋ amek, Gor nup minim gunap aŋgiy aŋgak, ‘Sel korip yip gosimb niŋnijiy bap kun kun giy giniŋgiy aŋgek,’ Mosis ap kuyip aŋgek, korip aŋgak kun ak rek giyak. ⁴⁵⁻⁴⁶Geyak, pernep mindyinqip. Pen Mosis kumek, basind Josiwa kuyip poŋind, ser korip kun ak dand wiyakniŋ, biyimb kind akniy mindeyak gok, ŋawil di mindyakniŋ, kuyip pisnep yuk yokyak. Ser korip kun ak mindiy, mind dand ami, kisen kiyŋ Depiyt, bi Gor niŋek tep gak ak, Gor nup aŋgnijiy aŋgak, ‘Yand korip nip tep bap gen, chin Jekop ŋapan nuk gok ap korip kun ak nip aŋgnijun?’ ⁴⁷Aŋgek, Gor aŋgak ‘Mer. ŋi nand Solomon nep korip yip ak giningamb aŋgak.’ Aŋgek, kisen ŋinuk Solomon Gor aŋgnijep korip aŋgak kun ak gak.

⁴⁸“Pen Biyomb Gor tap okok maŋgiysek gayak ak, biyimb ŋin maŋgiy diy korip giniŋgambay ak, nuk ma mindeningamb. Bi Gor minim aŋgep bap minim kun ak aŋgiy aŋgak:

⁴⁹‘Semb biyoŋ gay, yand mindpiyn. Man biy gay, tomb yand aypiyn. Yip yerip korip tep ak giy, aŋiŋ ayaŋ aŋgiy apim? ⁵⁰Tap gok maŋgiysek ŋin mangiy yand ak ma gaypiyn akan aŋgak.’”

⁵¹Stiypin minim kun ak kun giy aŋgiy aŋgak, “Nimb minim ma niŋiy, timey yimb nep gipim. Gor Kawnan ak nimbip gos tep ŋek niŋbikip ak

pen, per mer apim. Nasind sikop giyingipay rek nep gipim. ⁵²Nasind sikop bi Gor minim anjep gunap kuyip ma kirgiyak, maŋgiyek timey giyak. Gor Nī teq ak winingamb angyak gok kuyip maŋgiyek pikayak. Nimb pen; Niñuk teq ak apek, mimuŋ niŋiy ñapik. ⁵³Pen Gor low minim nuk, enjol gok kuyip anjek dand wiyak ak, niŋiy ma dipik angak.”

Stiypin Nup Kamb Diy Pik Ayey Kumak

⁵⁴Stiypin minim kun ak aŋgakniŋ, kuyip milukrimey yimb yapek, meŋ siwbirikiy kaljiwyak. ⁵⁵Pen Gor Kawnan ak Stiypin yip mindek ak mey; semb ar biyoŋ niŋak: Gor melik teq ak sek mindiy, Jiysis bak siŋak mindek. ⁵⁶Niŋiy angak, “Ninim! Yand nijsipiyn; semb biyoŋ miŋgan sek mindip. Gor Niñuk ñin yipund kind okok ken jakiy mindip angak.”

⁵⁷⁻⁵⁸Stiypin kun anjek, timund kiyk ak pilgiy, nup minim yomb yimb aŋgiy, maŋgiyek tikkakiy, ap nup chichiy diy, dand mis akyaq ken amniyak. Dand amiy, bi nup minim yesek aŋgyak gok, kaljiwy, tiŋgliys kiyk gok tungasik, bi paranj Sol mindek maŋ siŋak ayey, nuk kond mindakniŋ, kiyk Stiypin nup kamb jiw pikayak.

⁵⁹Nup kun giy pikayakniŋ, angak, “Jiysis! Kawnan yip ak dan aŋgak.”

⁶⁰Kun aŋgiy kongim piŋiy, meŋ miŋgan dand araniy angak, “Biyomb. Yip pikaysipay biy, tap siy tap timey gispay ak niŋiy kirginimin angak.” Kun aŋgiy kumak.

Biynimb Jiysis Nup Gosimb Niŋyak Gok Miñmon Okok Amiy, Minim Aŋgñiyak

8 ¹⁻³Stiypin kumek, bi Jiysis nup gosimb niŋyak gunap, simb gek siy aŋgiyŋ, dam komyak. Nup pikey kumak kun ak, binak Sol panj aŋgak. Niñ kun ak, Jerusalem kay, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip, timey gining nep giyak. Sol nuk korip korip giyŋ, biynimb gok kuyip monmon nep pik lipiŋ dam miñ ayingip. Kun gek, gunap pirik, Samariya amniyak; gunap pirik miñmon Jiwdiya tingon okok amniyak. Bi Jiysis minim dand amemb onep wimiŋgan ak, kiyk Jerusalem nep mindeyak.

Piyliyp Minim Aŋgñak Miñmon Samariya

⁴Biynimb Jiysis nup gosimb niŋiy, pirik am miñmon okok mindeyak gok, biynimb kun okok kuyip, Jiysis minim teq ak aŋgñiyak. ⁵⁻⁶Binak Piyliyp pen, am miñmon Samariya mindiy, biynimb gok kuyip, Biyomb per kond mindiŋipun ak wip aŋgiy, aŋgñiyŋ, tap mageprek gok gak. Minim nuk yerip yerip aŋgak ak, timund pik niŋrep yimb giyak.

⁷Biynimb kichekiy malñiluk sek mindeyak gok, gosimb niŋyaŋ aŋgiy, tap kun gok anjek, wal aŋgiyŋ mis amniyak. Biynimb ñin tomb kalaw gak gok sek, biynimb ñin tomb timey gak gok sek gek, sun ayak. ⁸Kun gek, biynimb maŋgiyek miñmiñ yimb giyak.

⁹Pen miñmon yomb kun ak, bi bap mindyinqip. Yimb nuk Saymon. Nuk kunj giy, tap mageprek gunap giy, yesek aŋgiy aŋgyingip, “Yand biyomb.” Aŋgek, Samariya biynimb gos kurjay yimb niŋyinqipay.

¹⁰Biynimb yimb mindek gok, biynimb yimb ma mindek gok, Saymon minim aŋgak rek nep niŋyak. Niŋy aŋgyak, “Bi kal timey kun biy, bi bap key mer; mey biyomb kond mindyinqipun anep aŋgyak.” ¹¹Tap mageprek gok per gaknij, biynimb gok gos kuŋjay niŋy; minim aŋgak rek nep niŋyinqipay. ¹²Pen kisen Piyliyp apiy, kuyip Gor biynimb diy kond mindeningamb minim tep ak aŋgnij, Jiysis mey, bi Kiȳ yomb key yimb per kond mindpun ak aŋgek, Jiysis nup gosimb niŋy, ŋiŋ pikyak. ¹³Saymon kunep, Jiysis nup gosimb niŋy, ŋiŋ piky, Piyliyp nup kisen gaknij, nuk tap mageprek gok kuŋjay yimb nep gek niŋy, Saymon gos par yimb ayak.

¹⁴Bi Jiysis minim dand amemb onep wimiŋgan ak, Jerusalem mindey, kuyip minim bap aŋgyak, “Samariya biynimb Gor minim nijsipay aŋgyak.” Kun aŋgeyak niŋy, Piyta yip, Jon yip kuyip aŋgyokey, Samariya amnirik. ¹⁵⁻¹⁷Amiy, Gor nup aŋgnijiy aŋgrik, “Biynimb guniy Jiysis nup gosimb niŋyak ak pen, Kawnan nip ak diy ŋiŋ ma pikyak aŋgrik.” Kun aŋgiy, kuyip diniŋying aŋgrik, “Kawnan nand ak kuyip nokom nokom yoknimin aŋger,” Gor Kawnan nuk ak kuyip keykey yokak.

¹⁸Kiykmijay kun giy Gor nup aŋgniŋer, Kawnan nuk ak biynimb gok kuyip yokak ak, Saymon niŋy, yand kunep ginim aŋgiy, kuyipmiŋay maniy yomying aŋgak, ¹⁹“Gor niripmiŋay kond mindaknij, biynimb gok yikop diniŋer, Kawnan nuk kuyip ker amimb ak, nirip tawiy yand kunep ginim aŋgak.”

²⁰Kun aŋgek, Piyta aŋgak, “Gor Kawnan nuk yikop ŋimb kun ak, yenen tawniŋ gispan? Maniy kun ak nak yip key kuyiŋ yownimuj!” ²¹Woŋ chir gipur ak nak yip mer. Gosimb nand niŋban ak, Gor niŋek tep ma gip. ²²⁻²³Yand niŋbiy: gos timey niŋban kun ak, nip miñ ay wos giniŋ gisap. Tap siy tap timey ginim aŋgiy gos niŋban ak kirgiy, miluk niŋban ak kirgiy, Gor nup aŋgnijeninqamban, timey yimb gipan kun gok niŋy kirginingamb aŋgak.”

²⁴Aŋgek, Saymon aŋgak, “Nirmiŋay biyomb anup aŋgniŋer, tap yip ginimuj aŋgiy aspiyr kun ak ma ginimuj aŋgak.” Aŋgek, aŋgak rek girik.

²⁵Pen Piyta yip, Jon yip biynimb okok kuyip, Jiysis kuyipmiŋay yerer gak minim ak aŋgnij, andkind Jerusalem amniŋ, kinjejnamb okok amyiŋ, Samariya biynimb wikan gunap kuyip, Gor minim tep ak aŋgnijiy aŋgak.

Piyliyp Bi Yitiyopiya Nimb Bap Nup Minim Aŋgnak

²⁶Pen Gor enjol bap apiy, Piyliyp nup aŋgak, “Jerusalem nimb Gasa ambay kinjen par ak amnimin aŋgak.” ²⁷Aŋgek, Piyliyp kinjen aŋgak par kun ak

amiy niŋak: biyomb bap, kanj hos lipiŋ dand taŋip tap band ar ak bisgiy, kinjeŋ ar kun ak amek. Bi kun ak nuk, kiwiyn biy yomb miñmon Yitiyopiya kond mindep ak nup wong giyinj, maniy nup ak kond mindyinjip. Pen nuk Jerusalem Gor aŋgnijep korip ak amiy, lotiw mindiy,²⁸ andkind miñmon Yitiyopiya amniŋ, Baybol buk band, Asaya tikak ak diy, niŋyinj amek.

²⁹ Pen Gor Kawnan ak Piyliyp nup aŋgak, “Hos tap band lipiŋ dand amjap bak siŋak amiy, yip amnimiyr aŋgak.”

³⁰ Aŋgek, Piyliyp aŋgak rek amiy niŋak: biyomb Yitiyopiya nimb kun ak, bi Gor minim aŋgep Asaya buk band tikak ak, niŋyinj amek. Piyliyp niŋly aŋgak, “Buk niŋyinj amjipan kayaŋ ak, minim kiňij ak aspiy kun aŋgiy niŋsipan akaŋ mer?”

³¹ Aŋgek aŋgak, “Biynimb gunap yip minim kun ak aŋgney niŋiy rek, niŋnim aŋgak.” Kun aŋgiy, Piyliyp nup aŋgak, “Ap ar biy bisgey amnur aŋgak.” Aŋgek, am ar kun ak bisgak. ³² Pen Baybol buk band Asaya tikak kun ak aŋgak:

“Kanj siypsiyp ŋiluk pikniŋ; yikop poŋind amiy pikpay. Pen kas kuyip gok tikyakniŋ, wal ma apay. Kun ak rek nup kunep gey, minim ma aŋgninjamb. ³³ Tap timey bap ma yimb giniŋgamb ak pen; nup yesek aŋgiy, pikningambay ak, kisen bi an rek mindiy kun kun giyinjip aŋgninjamb? Nuk ni paŋ gunap tikayek ak, kun apyap aŋgak.”

³⁴ Asaya minim aŋgiy tikak kun ak niŋiy, biyomb Yitiyopiya nimb ak Piyliyp nup aŋgak, “Anup aŋgak? Nuk key akaŋ, biynimb gunap kuyip aŋgak?”

³⁵ Aŋgek, Piyliyp bi kun anup, Asaya minim tikak kiňij kun ak aŋgiy, Jiysis nup minim tep ak aŋgñirep gak.

³⁶ Pen kun giy minim aŋg dand amyiŋ niŋrik, niŋ bap mindek. Bi kun ak Piyliyp nup aŋgak, “Niŋ mindip biy, yip niŋ pik ŋiningamban?”

³⁷ Aŋgek aŋgak, “Nand Krays nup gosimb niŋiy mey, niŋ pikningamban aŋgak.”

Kun aŋgek aŋgak, “Yand niŋbiy; Jiysis Krays mey Gor ŋinuk yimb angak.”

³⁸ Aŋgek, hos tap lipiŋ dand taŋip ar bisgiy aperik ak, hos ak sek kun siŋak ay, niŋ biyaŋ amiy, Piyliyp bi kun anup, niŋ pikñak. ³⁹ Kun giy niŋ pikñiy, kumb biyoŋ wirikniŋ, Gor Kawnan ak, Piyliyp nup dand wičan bap amek, bi kun ak nup ma niŋak. Nuk pen miňiy Jiysis yip mindpiy aŋgiy, tep gakniŋ, Yitiyopiya amnak.

⁴⁰ Pen Gor Kawnan ak Piyliyp nup dam miñmon Esdot ayek, biynimb miñmon kun okok mindeyak gok kuyip, Jiysis minim tep ak aŋgñiŋ aŋgñiŋ, gi dam dam miñmon Siysariya amjak.

Bi Sol Jiysis Minim Niŋak

9 ¹ Pen Sol biynimb Jiysis minim niŋyak gok kuyip pikayin aŋgiy, per kilis yimb giyinjip. Minek bap am bi Gor nup simborjep yomb

yimb anup aŋgak,² “Yip minj gunap tikñenimin; dand Jiwda nan-gep korip keykey mindip miñmon yomb Damaskas amiy, kuyip niñingayn. Minj kun ak tikiy aŋgnimin, ‘Nimb biynimb Jiwda nan-gep korip miñmon Damaskas nimb opim gok, biynimb Jiysis nup gosimb niñbay gunap mindenŋiy ak; Sol nup aŋgem, miñ ay, dand Jerusalem winimuŋ aŋgiy,’ tiknimin aŋgak.”

³ Kun aŋgek, minj keykey tikñakniŋ, dand Damaskas maŋ maŋ gakniŋ; melik yomb ak, semb biyoŋ nimb nup niŋak. ⁴ Niŋek, Sol kanj hos ar biyoŋ nimb apyp man biyaŋ pikakniŋ, minim bap aŋgak, “Sol! Sol! Yip yeneng per pikniŋ gipan?”

⁵ Aŋgek aŋgak, “Biyomb. Nand an?”

Aŋgek aŋgak, “Yand Jiysis, yip per pikayniŋ gipan ak nep nip aspiy় aŋgak.” ⁶ Kun aŋgiy aŋgak, “Nand tikjakiy, miñmon yomb Damaskas amiy, bi bap ap nip minim aŋgnimuŋ rek niñiy ginimin aŋgak.”

⁷ Pen bi Sol yip wiyak gok, nuk apyp pikakniŋ, minim maŋgiy anep niñiy, bi nonim ak ma niñiy, gospař ay minim gunap ma yimb aŋgyak.

⁸ Nuk kun giy apyp pikiy, tikjakiy niŋak; windin nup ak pisnep koy gak. Kun gek, binuk yip wiyak gok, ŋin kind nup ak diy, ponjind Damaskas amniyak. ⁹ Nup kun giy windin koy gek; ŋiŋ, keňmaŋgiy tap gok ma ŋimbiy, ŋin omijal nokom, yikop nep mindek.

¹⁰ Pen bi bap miñmon kun ak mindek. Yimb nuk ak Ananayas. Nuk day niŋak; Jiysis nup aŋgak, “Ananayas!”

¹¹⁻¹² Aŋgek, Jiysis aŋgak, “Sol bi miñmon Tasas nimb ak, day niñimb: nup am diniŋamban, windin koy gak ak suŋ ayip. Nuk miñiy yip aŋgniyiŋ mindip Jiwdas korip ak. Kun ak nand kinjeŋ ‘Yipund’ apay ak amiy, Jiwdas korip amjakiy kuyip aŋgnimin, ‘Sol nup niñniŋ aswiyn aŋgnimin’ aŋgak.”

¹³ Jiysis kun aŋgek, Ananayas aŋgak, “Biyomb. Yand niŋbiy: biynimb kunjai yimb nep apay, ‘Bi Sol kun ak biynimb nip ker mindpay gok kuyip, per timey yimb gip miñmon Jerusalem apay.’ ¹⁴ Nuk miñiy wip biy, yikop ma wip: biyomb Gor nup simboŋgipay gok, minim kuyip ak niñiy, chin lotiw mindiy yimb nip apun gok, miñ ayin aŋgiy wip aŋgak.”

¹⁵ Ananayas kun aŋgek, Jiysis aŋgak, “Amnimin apiyŋ kun ak, ma piriknimin. Bi kun anup woŋ gunap pisnep aŋgayapiy. Nuk minim tep yip ak Yisrel biynimb guniy aŋgñiy, biynimb okok kuyip aŋgñiy, biyomb gunap aŋgñiy, giniŋgamb. ¹⁶ Pen yand gen nup aňiŋ yapiy, miker yomb diyiŋ, woŋ kun ak giniŋgamb aŋgak.”

¹⁷ Pen Ananayas kun giy day niñiy, Jiwdas korip ak amiy niŋak: Sol mindek. Nup diniŋiyiŋ aŋgak, “Mam Sol. Bi Jiysis kinjeŋnamb miseŋ gek niñnak ak, yip aŋgyokamb aswiyn. Windin ak tip niñiy, Gor Kawnan ak kunep dinimin aŋgak.” ¹⁸ Kun aŋgakniŋ, tap aŋjoy band rek windin nup yiwigiy mindek ak, waniŋgyowakniŋ, day windin niŋak. Won kun anep,

Ananayas Sol nup ñing pikñak. ¹⁹Pen Sol ñin omijał nokom yikop kinak rek; tap ñimbek nup giy aŋgak.

Sol Minim Aŋgñak Miñmon Damaskas

Pen Sol nuk Jiysis biyimb nuk gok yip Damaskas mindiy, ²⁰Jiwda nan-gep korip okok tangyi, Jiysis minim ak, biyimb gok kuyip aŋgñiy aŋgak, “Jiysis, Gor Ñinuk yipund giy yimb aŋgak.”

²¹Kun giy aŋgnek, niŋiy jiw di giyinq aŋgyak, “Bi biy mey, biyimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip girimey giyinqip miñmon Jerusalem rek? Miñiy gunap sek miñ ay, dam Jerusalem biyomb gok kuyip ñiŋ angiy wip rek ayip aŋgyak.” ²²Sol Jiysis minim aŋg dand amiy, bi kiyq yomb key per kond mindyinqipun ak mey, Jiysis nep aŋgiy, yipund giy yimb nep angek, bi Jiwda Damaskas mindeyak gok, minim bap pen aŋgniŋgiy rek ma ayak.

²³Pen kisen mind dand amiy, Jiwda kay ap nan-giy, minim aŋg ar nokom ay aŋgyak, “Sol nup pikayjun aŋgyak.” Minim aŋgyak kun ak Sol niŋjak.

²⁴⁻²⁵Miñmon yomb kun ak, kamb wariy nep gi kus kus giyak ak mey, kinjeŋ tam tangyiŋcipay tangyiŋcipay gok, Sol nup ñaŋgun aŋgiy, pumbnamb kisyimken ñiluk aymindyinqipay. Kun geyak minek bap, kisyimken biyaŋ Sol minim angek bi minim nup niŋyinqipay gok, nup wand miŋgan yomb ak yinqiy, miñ tiwniŋgiy, lipinq wiyndiw miŋgan biyoŋ nimb lum biyaŋ yokeyak, pirik amnak.

Sol Jerusalem Am Mindek

²⁶Pen Sol Jerusalem amiy, biyimb Jiysis ker mindeyak gok yip jimñiy mindon angek, kiyk niŋiy, bi biy Jiysis nup ma chinqip; chinup pikayniŋ nep wip aŋgiy, pirikyak. ²⁷Kun geyak Banabas, Sol nup dand, bi Jiysis minim dand amemb gok mindeyak ak amiy, kuyip aŋgak, “Bi kun biy nup niŋiy ma pirknimimb. Minim tep chin niŋbun rek niŋimb. Minek bap miñmon Damaskas amniŋ, kinjeŋnamb ak amek, Jiysis misesiŋ giy nup minim gunap angek niŋjak. Kisen am Damaskas biyimb kuyip, ma pirikiy, Jiysis minim tep ak monmon yimb aŋgñak aŋgak.” ²⁸Banabas kun angek, Sol nup deyak, kiy yip Jerusalem mindiy, Jiysis minim tep ak ma pirikiy, monmon yimb aŋgñak. ²⁹Pen bi Jiwda, Griyk minim aŋgyak gok, nuk yip penpen aŋg amiy apiy giy, pisnep pikayun aŋgiy gos ak niŋyak. ³⁰Pen bi Jiysis nup gosimb niŋyak gunap, minim kun ak niŋiy, nup poŋind dam Siysariya amiy, yokey miñmon nuk Tasas amnak.

³¹Ñin kun ak, miñmon Jiwdiya, Galiyliy, Samariya, biyimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, mind tep giy, Gor minim ma kirgiy; direp yimb ginjun aŋgyak. Gor Kawnan ak, kuyip kond mindakniŋ, mindrep giy, biyimb kuŋaynep Jiysis nup diyak.

Piyta Yiniyas Nup Gek Jak Amnak

³² Piyta biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, miňmon keykey niŋrangyinqip. Kun giy niŋrangiy, minek bap biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip, niŋyin angyi miňmon Liyda amnak. ³³ Miňmon kun ak, bi ŋin tomb kalaw gek, minj ar nep kin mindek simiy yin jiy ayak bap mindek. Yimb nuk Yiniyas.

³⁴ Piyta bi kun anup anġak, “Yiniyas. Tap nip gip ak, Jiysis gek suŋ ayniŋgamb. Jakiy, minj ak par tep gan anġak.” Kun angaknij, nup suŋ ayek, ³⁵ girangaknij, Liyda biynimb gok sek, Saron biynimb gok sek nup niŋyak rek, Jiysis nup gosimb niŋyak.

Tabiyta Kumek, Piyta Gek Tip Tikjakak

³⁶ Pen Piyta miňmon Liyda nep mindaknij, biy Jiysis nup gosimb niŋyak bap kumak, yep miňmon yomb Jopa. Biy kun ak yimb nuk Tabiyta. Pen Griyk minim angyi, nup Dokas angyak. Nuk biynimb okok kuyip kond mindrep giy, biynimb simbgeprek gok kuyip wong giňiŋqip. ³⁷ Biy kun ak kumek, nup ŋiŋ pikniy dam ayak korip miŋgan ar akyon. ³⁸ Biynimbi Jiysis nup gosimb niŋyak gok, minim bap niŋyak; Piyta ap mindek miňmon Liyda. Kiyk niŋy, bi omiŋal yokey, amiy anġrik, “Nand chir yip kasek apey amnun anġrik.” ³⁹ Anġerik, Piyta tikjakiy, kiymijay yip Jopa amiy, nup pojind Tabiyta kumek, dam ayak korip ar biyon amniyak. Pen biy kanjil ap mindeyak gok, biy kumak kun ak, nind kim mindiyng chech tap kuyip yikop ŋiŋqip gok, Piyta nup yomying, siy angyak. ⁴⁰ Nuk pen biynimb ap mindeyak gok kuyip, aŋ mis biyan yokiy, konjim yimi, Gor nup angninij, tungandikiy Tabiyta nup niřyng anġak, “Tabiyta. Tikjakan!” Anġek, Tabiyta Piyta nup niŋy, tikjakiy bisgak. ⁴¹ Piyta ŋin kind nup ak diy, di jakniy, am biy palpal gok sek, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok sek kuyip, anġek apey, “Tabiyta biy anġak.”

⁴² Pen Piyta kun gek, minim kun ak Jopa biynimb maŋgiysek niŋy, biynimb kuŋaynep, Jiysis nup gosimb niŋyak. ⁴³ Pen Piyta nuk miňmon Jopa kun ak, bi kaw wak wong giyiŋqip bap yip, ŋin gunap tapin mindiyngipir. Bi kun ak yimb nuk Saymon.

Enjol Bap Ap Bi Konliyas Nup Minim Anġak

10 ¹⁻² Pen bi amiybi gok kuyip kond mindiyngip biyomb bap, miňmon Siysariya mindiyngip. Yimb nuk ak Konliyas. Amiybi nuk kond mindiyngip gok kuyip “Yitaliy amiybi,” anġyiqipay. Biyomb Konliyas kun ak, biynimb korip nup ap mindiyngipay gok yip, Gor nup lotiw giyiŋqipay. Nuk Jiwda biynimb tap gunap ma mindek; maniy tap gok monmon ŋiŋqipay. Pen nuk Gor nup minek minek angninijngip.

³ Minek bap pumb kuyim gak won ak, day ninjak: Gor enjol bap yokek apiy anġak, “Konliyas!” ⁴ Anġek, pirikiy anġak, “Biyomb. Yip yenen anġak.”

1 Angek, enjol ak nup angak, “Nand Gor nup aŋgnijying, biyimb simbgeprek gok kuyip tap monmon ŋiyiŋ gipan ak; nip sakiy ma gip. 5 Nand bi gunap angey, am miňmon Jopa amiy, bi Saymon Piyta apay ak nup, am angey winimuŋ. 6 Nuk Saymon, bi kaw wak wong gip ak yip mindpiyr, ŋiŋ solwara gol ak angak.”

7 Pen enjol ak minim kun ak aŋgiy amnakniŋ, Konliyas bi nup wong giňirik omijal ak sek, amiybi Gor nup gosimb niŋak bap sek angek apeyak, 8 kuyip enjol ak minim yerip yerip angak ak aŋgni tep giy, angyokek, Jopa amniŋ saŋdiyak.

9 Am am kinjeŋnamb ak kinyak. Minek am am, pumbnamb yomb yoŋ won ak, miňmon Jopa maŋ maŋ giyak. Won kun ak Piyta, Gor nup aŋgnijining amnak, korip miňgan ar biyoŋ. 10-11 Amiy, Gor nup aŋgnij mindakniŋ, nup yiwan yomb yimb ak gak. Pen biyimb nuk gok, tap daŋgiy giyakniŋ, nuk day niŋiy niŋak: semb biyoŋ miňgan yikiy, wand yomb bap kun biyoŋ nimb lum biyaŋ owak. 12 Wand miňgan kun ak kanj, kimin, yakir, siyŋ, saraw, Jiwda biyimb ma ŋimbay tap gok keykey kuŋjaynep mindek.

13 Minim bap pen angak, “Piyta. Tikjakiy tap niŋemb kun kayaŋ gok pik daŋgiy niŋjan angak.”

14 Angek, pen angak, “Biyomb. Mer! Yenen niŋjan aŋgiy apan? Chin Jiwda biyimb tap asik kun gok ma ŋimbun angak.”

15 Angek, minim kun ak tip angak, “Tap yerip yerip yand gen suŋ mindip gok, asikep aŋgiy ma aŋgnimin angak.”

16 Day niŋak kun ak, tip ak niŋiy, tip ak niŋiy gak. Kisen mey, tap wand yomb kun ak, andkind semb biyoŋ amnak. 17-18 Kun gek, Piyta “Day niŋbiy kun ak yerginiŋgamb aŋgiy,” gos kuŋay niŋmindakniŋ, bi Konliyas yokek nup aŋgnij wiyak bi kaw ak, kinjeŋrumb ak amjakiy angyak, “Bi Saymon, yimb nuk bap Piyta apay ak, biy mindip akaŋ angyak.”

19-20 Pen Gor Kawnan ak Piyta nup angak, “Bi omijal nokom, yand key angen, nip piyowsipay ak; kuyip gos kuŋay ma niŋiy; biyaŋ amiy, kiy yip minim aŋgnimimb angak.”

21 Angek, biyaŋ amiy, kuyip niŋiy angak, “Bi piyowniŋsipim ak mey, yand nep. Yip minim bap aŋgnij opim?”

22 Angek angyak, “Biyomb Konliyas, amiybi gok kuyip kond mindip ak, chinup angyokek opun. Nuk Gor nup gosimb niŋek, Jiwda kay nup niŋey tep gip. Nuk day niŋak: enjol bap apiy nup angak, ‘Nand bi gunap yokey, am Saymon Piyta nup pojind apey, minim aŋgnimuŋ ak niŋnimimb angak.’ Enjol ak kun angek mey, Konliyas niŋiy, chinup angyokek awsun angyak.”

Piyta Konliyas Korip Amnak

23-24 Kun angey, Piyta kuyip angek korip miňgan amiy kinyak. Minek Piyta, bi Jopa nimb Jiysis nup gosimb niŋyak gunap diy, Konliyas yokak

biriwin ak yip am am kinjejnamb ak kinyak. Minek mey, Siysariya amjakiy, Konliyas korip ak amniyak. Pen Konliyas nuk Piyta asaw angyi, biynimb nuk gok sek, numiy numam nuk gok sek kuyip suk angek ap nan-giy mindeyak.²⁵ Piyta amiy, korip mięgan amnięg gaknij, Konliyas nup tep gek, am tomb kiňij sijak konjim yimak.²⁶ Kun gek, Piyta nup di jakñiy anġak, “Yand Gor mer; yand bi yikop nen, Jakan anġak.”

²⁷ Angek jakaknij, minim anġying korip mięgan biyaj amnirik. Amiy, Piyta nięjak: biynimb kujaaynep ap nan-giy mindeyak.²⁸ Ninjy, kuyip anġak, “Nimb key niębim: chin Jiwda biynimb gok asik tep gipun. Korip mięmon gunap ma ambun sek; Jiwda mer gok yip yięgong giy ma tapun. Pen yand day nięnik; Gor yip minim bap anġak ak mey, biynimb gunap asię mindpay anġiy, kuyip asiknim rek ma ayip.²⁹ Kun ak nięjy mey, Konliyas minim anġip ak nięjy ma kirpiyn; anġip rek nięjy opiyn. Kun ak yip yerginięg anġem opiyn?”

³⁰ Piyta kun anġek, Konliyas anġak, “Yand menikarik namb siębiy pumb kuyim gip won biy rek, korip mięgan biyaj Gor nup anġnij mindyięg nięnik: bi chech tund yimb yimak bap, ap mindenik sijak misej giy anġak,³¹ ‘Konliyas. Nand Gor nup anġnijying, maniy tap gok biynimb yimgeprek gok kuyip monmon nięban ak, Gor niębim.³² Kun ak mey, bi gunap anġyokey, mięmon Jopa amiy, bi Saymon yimb nup bap Piyta apay ak, pojind winingiy. Nuk Saymon, bi kaw wak woŋg gip ak yip mindpiyr solwara gol ak anġak.’

³³ “Enjol ak yip kun anġek, yand kasek bi yand gunap angenik, nip am pojind apey mey, yip tep gip. Biy Gor yip mindpun rek, minim kuyip anġnimin anġiy nip anġip ak, chinup anġey nięjun anġak.”

Piyta Konliyas Biynimb Nup Gok Kuyip Minim Anġnāk

³⁴ Konliyas kun anġek, Piyta anġak: “Yand mięiy niębiyn. Gor chinup Jiwda nep diyn anġiy gos ak ma niębim; biynimb mięmon okok maŋgiysek dinięgamb.³⁵ Mięmon okok maŋgiysek, biynimb an siskoy diy, minim nup dinięgambay gok kuyip dinięgamb.³⁶ Pen Gor chinup Yisrel biynimb dinięg, minim tep anġak ak niębim. Nund yip jimnięy mindeyaj anġiy, biyomb chin kond mindyięgipun Jiysis Krays nup yokek owak. Nuk nep mey, biynimb okok maŋgiysek Biyomb chin yipund giy yimb mindip.³⁷ Nimb key niębim! Wosrey, Jon bi nięg piknemb ak nięg piknięjig, minim tep kun ak kiňij giy anġak mięmon Galiyli. Kun giy anġek, anġ dand amiy, anġ dand amiy, biynimb Jiwdiya mindpay gok maŋgiysek nięyak.³⁸ Pen niębim! Bi Jiysis mięmon Nasaret nimb apun ak; Gor yip mindiy Kawnan nuk ak nup yokek kond mindaknij, mięmon okok taŋgiy, biynimb yikop gok direp gięjig, biynimb Seytan gek kosyam mindeyak gok kuyip gek, sur ayak.

³⁹⁻⁴⁰ “Pen Jiysis, Jiwda mięmon okok girangiy, mięmon yomb Jerusalem girangiy gak gak rek, chin key nięnuk rek aspiyn. Nup mon

kiros bak biyoŋ ñaŋgbirikayey kumak ak pen, ñin omiŋal nokom mindiy, Gor gek tip tikjakiy, ap miseŋ gek niŋnuk. ⁴¹ Biyimb mangiysek nup ma niŋyak; Gor chinup biyimb nuk niŋyayak gok nep, Ñinuk nup yomek miseŋ niŋnuk. Chin mey nuk kumiŋ tikjakek, yip jimniy tap ñiŋnuk. ⁴² Chinup aŋgak, ‘Minim tep yand ak biyimb okok kuyip aŋgnirep giyিng aŋgnimimb. Kisen Gor aŋgek, Ñinuk Jiysis, biyimb kumyak gok sek, biyimb kim mindeningambay gok sek kor niŋningamb. ⁴³ Pen ar kun ak, bi Gor minim aŋgep gok maŋgiysek aŋgyak, “Krays nuk apiy giniŋgamb rek Nop biyimb nup gosimb niŋniŋgambay gok kuyip tap siy tap timey gipay ak wiykyokniŋgamb’ aŋgyak.””

Jiwda Mer Gunap Gor Kawnan Ak Diyak

⁴⁴ Pen Piyta kun giy minim aŋgak mindakniŋ, Gor Kawnan ak kuyip bak ayek, ⁴⁵⁻⁴⁶ Gor yimb nup dand aranyiŋ, minim yimb keykey aŋgyak. Kun geyak, bi Jiwda Jiysis nup gosimb niŋiy, Piyta yip wiyak gok niŋiy aŋgyak, “Gor Kawnan nuk ak, biyimb Jiwda mer guniy kuyip monmon yokek ap bak ayek, minim keykey yimb aspay aŋgyak.” Piyta pen aŋgak, ⁴⁷“Gor Kawnan chinup yokak rek ak, miňiy biyimb guniy kuyip kuneŋ yokek. Kun ak ñiŋ pikniŋ aŋgey, biyimb gunap kuyip mer aŋgniringiy rek ma ayip aŋgak.” ⁴⁸ Kun aŋgiy, binuk gunap aŋgek, Jiysis ker mindpay aŋgiy, kuyip ñiŋ pikneyak aŋgyak, “Piyta! Ñin kaw bap chin yip mindenimin aŋgyak.” Aŋgeyak, ñin kaw bap, kiy yip mindeks miňmon kun ak.

Piyta Jerusalem Amek Nup Minim Aŋgyak

11 ¹⁻³Pen Piyta biyimb Jiwda mer gok kuyip, Gor minim ak aŋñeŋ diyak kun ak, bi Jiysis minim dand amemb gok sek, biyimb Jiysis ker mindeyak gok sek niŋyak. Kun ak kisen Piyta Jerusalem amek, Jiwda bi kumbak tikniŋgiy aŋgyingipay gok, nup kuŋay aŋgiy aŋgyak, “Nand yenen amiy, biyimb kumbak ma tikpay gok yip tap jimniy ñimban?”

⁴Kun aŋgeyak, Piyta Jopa mindiy, day niŋak kesim ak kuyip aŋgniringiy aŋgak, ⁵“Yand miňmon yomb Jopa mindiy, Gor nup aŋgnir mindiy, day niŋnik: wand yomb yimb ak semb biyoŋ nimb yip ker owak. ⁶Apek, yand wand kun ak mindeks maŋ siŋak amiy niŋnik: siyŋ saraw, yakir kimin, kanj kayn, tap chin Jiwda kay ma ñimbun gok, maŋgiysek mindeks. ⁷Minim bap pen semb ar biyoŋ nimb apiy, yip aŋgak, ‘Piyta! Nand tap kun gok pik ñiŋjan aŋgak.’”

⁸“Aŋgek, pen aŋgnik, ‘Biyomb. Mer! Yand tap kun gok asik tep giy, ma ñimbiyn aŋgnik.’”

⁹“Aŋgen, minim kun ak tip aŋgak, ‘Gor tap yerip yerip gek suŋ ayip gok, tap asikep aŋgiy ma aŋgnimin aŋgak.’ ¹⁰Day niŋnik ar kun

anep, tip ak ninjiy, tip ak ninjiy ginik. Pen kisen tap wand yomb kun ak, tip ak semb biyonj amnak.¹¹ Won kun ak, bi ominal nokom korip chin mindonuk ak apchakyak. Bi kun gok biyomb Konliyas, miñmon Siysariya nimb ak aŋgyokek, yip poŋdiniŋ wiyak.¹² Gor Kawnan ak yip aŋgak, ‘Gos kuŋay ma niŋnimin, kiy yip monmon amnimin aŋgak.’ Kun aŋgek, yand mam Jiysis minim niŋbay kaw biy kuyip diy, kiy yip Konliyas korip ak amninuk.¹³ Amjakon, Konliyas aŋgak, ‘Enjol bap apiy yip aŋgak, ‘Bi gunap aŋgenimin, miñmon Jopa amiy, bi Saymon Piya apay ak nup poŋind apey, nip Jiysis minim tep ak aŋgñininggamb.¹⁴ Gor nuk biyimb korip nand yip mindpim gok maŋgiysek dek, biyimb nuk mindenninggambim aŋgak.’ Enjol ak kun aŋgek mey, nip suk aŋgen opan aŋgak.’

¹⁵ ‘Konliyas yip kun aŋgek, yand kiňiŋ giy minim aŋgnikniŋ, Gor Kawnan nuk ak chinup nind yokak rek, biyimb kun gok kuyip kunep yokek,¹⁶ Jiysis chinup aŋgak minim ak gos niŋnik. Nuk aŋgak, ‘Jon nimbip yikop ŋiŋ band anep ŋiŋ pikňak; pen maj mindip, Gor nimbip Kawnan nuk yipund giy ak yokniŋgamb aŋgak.’¹⁷ Pen chin Biyomb Jiysis Krays nup gosimb niŋnuk ŋin ak, Gor Kawnan nuk ak chinup yikop yokak rek, kuyip kunep yokak. Kun ak yergiy, Gor nup kirgan apnip aŋgak.’

¹⁸ Piya kun aŋgek, bi nup kuŋay aŋgyak gok niŋjiy aŋgyak, ‘Gos nand key niŋjiy, biyimb Jiwda mer gok kuyip ker ma amninak. Gor kuyip diniŋ, nip aŋgek amninak ak, minim ma mindip aŋgyak.’ Kun aŋgiy, Gor nup tep aŋgyiŋ aŋgyak, ‘Chinup nep mer; biyimb Jiwda mer gok kunep: yenen tap siy tap timey gipun aŋgiy, nup aŋgnijeninggambay, kuyip gek perper mindeninggambay aŋgyak.’

Antiyok Biyimb Jiysis Minim Niŋyak

¹⁹ Pen Stiypin nup pikayak ŋin ak; Jerusalem biyimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, pirik keykey amniyak. Gunap pirik Saypras amniyak; gunap Piniysiya amniyak, gunap Antiyok amniyak. Amiy, Jiysis minim tep ak biyimb Jiwda mer gok kuyip ma aŋgñiyak; Jiwda biyimb jiw am kun okok mindiŋgipay gok kuyip nep aŋgñiyak.²⁰ Pen biyimb Gor nup gosimb niŋyak gok gunap Saypras nimb, gunap Sayriyni nimb pirik miñmon Antiyok amiy; Jiysis minim tep ak, Jiwda biyimb sek, Jiwda mer gok sek kuyip aŋgñiyak.²¹ Jiysis kiy yip mindakniŋ, minim aŋgñeyak mey, biyimb kuŋaynep, nind niŋyŋgipay ar ak kirgiy, Jiysis nup gosimb niŋyak.

²² Pen Jerusalem biyimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, minim kun ak niŋjiy, bi kiyk Banabas nup aŋgey Antiyok amnak.²³⁻²⁴ Nuk bi tep, Gor Kawnan nup bak ayek, Gor aŋgip rek nep giniŋgamb aŋgiy niŋyŋgipay ak mey, Antiyok amjakiy niŋak: Gor biyimb Jiwda mer kun gok yip nep

mindek ninjiy, nup tep gakniy, kuyip minim gunap sek angñirep giying angak, "Gor nup dipim ak, ma kirginimimb; nup chirgiy nep mindenimimb angak." Kun giy aŋgñaknij, biynimb kurjaynep, Jiysis nup gosimb niŋyak.

²⁵⁻²⁶ Banabas pen, Sol nup am dand wiyn aŋgiy, miňmon Tasas amiy piyow niŋyak, pojind andkind apiy, simiy nokom kun ak, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip, Gor minim tep ak aŋgñiyinj miderik. Antiyok biynimb yikop gok, biynimb Jiysis Krays nup gosimb niŋyak gok kuyip niŋyak aŋgyak, "Krays biynimb nuk" aŋgyak.

²⁷ Nin kun ak, bi Gor minim anjep Jerusalem nimb gunap, Antiyok wiyak. ²⁸ Apey, Gor Kawnan ak bi kiyk Aŋgabas nup gos ſek aŋgak, "Yiwan yomb yimb ak, miňmon biy mangiysek giniŋ gisap aŋgak." Aŋgek, aŋgak rek yiwan yomb sikerek ak, gapman biyomb Kilodiyas kond mindyinjip ſin ak owak. ²⁹ Kun giy yiwan yomb gakniy, Antiyok biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, aŋgyak, "Mam ay chin Jiwdiya mindpay gok, yiwan mindpay rek, chin nokom nokom kuyip maniy gunap niŋjun aŋgyak." ³⁰ Kun aŋgiy, maniy ay nan-giy, Banabas yip Sol yip kuyip ſiy aŋgyak, "Dand amiy, biyomb Gor minim aŋgñimbay gok kuyip ſer; kiy pen, biynimb gok kuyip bilok niŋiŋiy aŋgyak."

Herot Jemis Nup Pik Ay, Piyta Nup Kalambis Ayak

12 ¹⁻² Nin namb kun ak, gapman biyomb Herot, Krays ker mindeyak biynimb gunap kuyip timey giying, dam kalambis aying gak. Amiybi nuk gok kuyip angek, Jon numam Jemis nup, baynat diy pisnep piŋiy ayey kumak. ³ Herot angek kun geyak, Jiwda biynimb gok tep aŋgiy niŋyak. Pen kun giy niŋyak rek, Herot Piyta nup kunep angek, di kalambis ayak. Giyak kun ak, Jiwda biynimb biret yiys sek ma niŋbay ſin namb ſiŋak giyak. ⁴ Herot Piyta nup kun giy dam kalambis ay, amiybi onep jiy piskind ak kuyip bilok tingawip tingawip ay, pumbnamb kisyimken kond nep mindenimimb aŋgak. Herot gos nuk niŋjak ak; pasopa ſin ak apiy pandikek ker, kisen nup dand biynimb mindenigambay namb ak amiy, kor giniŋgambun aŋgiy niŋjak. ⁵ Pen Piyta kun giy kalambis mindaknij, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, nup nen aŋgiy, Gor nup aŋgnij mindeyak.

⁶ Pen gapman biyomb Herot nup kor ginim aŋgiy niŋjak ſin ak; kisyimken biyaj nup sen omijał tiwningiy, amiybi omijał bindoŋ niŋmindriknij, Piyta namb biyaj kinek. Amiybi gunap mis akyaj mindiy, kinjeŋrumb ak niŋmindeyak. ⁷ Pen Gor enjol bap aŋgyokek mon melik rek gakniy, kalambis korip miŋgan ak amnak. Amiy, Piyta nup pik niŋiy aŋgak, "Kasek tikjakan!" Angek tikjakaknij, sen nup tiwningiyak ak wisikak. ⁸ Enjol ak nup aŋgak, "Simbnaŋ nand ak pojgay, sendol ak ay gan aŋgak." Angek, aŋgak rek gek; enjol ak aŋgak, "Chech paryomb ak ayey amnur aŋgak."

⁹Angek, chech paryomb nuk ak ay, korip miñgan mindek ak kirgyi, enjol ak yip sañdirik. Enjol gak kun ak, Piuta nuk aŋgnijak-eŋ, “Ak day niñsipyiŋ aŋgiy niŋjak.” ¹⁰Pen amiybi niŋmindeyak kinjeŋrumb omiŋal ak silgiy, kinjeŋ kilis timey mis biyaŋ ak key yikakniŋ, mis amnirik. Amiy, kinjeŋnamb okok amyiŋ, Piuta niŋjak; enjol ak ma mindek. ¹¹Kun gek, niŋji aŋgak, “Miňiy niŋrep gispbyn. Ak Bapiy yomb nep, enjol nuk ak aŋgyokek, ap gapman biyomb Herot yip miň kilis ayip ak wisikip. Gapman biyomb Herot sek, Jiwda biyimb gok sek tap yip giniŋ gipay ak, giniŋgiy rek ma ayip aŋgak.”

¹²Kun aŋgiy, gos kun ak niŋrep giy, binak Jon Mak nonim Mariya korip ak amnak. Korip kun ak biyimb kuŋaynep apiy, Gor nup aŋgnij mindeyak. ¹³Piuta apiy, kinjeŋ ak pik giygiw gek, paň Ronda, korip kun ak wong giyŋip ak, kinjeŋ ak yikning owak. ¹⁴Apiy niŋjak, Piuta meŋ miñgan anep angek ninji, miňmiň yimb giyŋ kinjeŋ ak sakiy giy ma yikak; am biyimb gok kuyip aŋgak, “Piuta ap mindip mis bikyan aŋgak.” ¹⁵Angek aŋgyak, “Nip sakiy ayamb aspan aŋgyak.” Kun angeyak, kilis yimb giy aŋgak, “Yesek ma apiyn. Niŋind yimb apiyn. Piuta mindip mis bikyan aŋgak.” Angek, “Ak kawnan nuk ak rek ayip aŋgyak.”

¹⁶Pen kinjeŋ ak tip pik giygiw gek, am kinjeŋ ak yikiy niŋjak; Piuta nep ap mindek niŋji, wal yimb aŋgyak. ¹⁷Wal aŋgyakniŋ, kuyip ŋin tunj milich giy aŋgak, “Ma yimb aŋgnimimb aŋgak.” Kun aŋgiy, kalambis korip mindek, Gor enjol bap yokek apiy, nup yerer giy dand owak minim ak, kuyip aŋgnyi aŋgak, “Nimb Jemis nup aŋgnyi, bi Jiysis ker mindpay gunap kuyip aŋgnyi ginimimb; yand wikan bap key amjipiyn aŋgiy,” amnak.

¹⁸Minek miňmon tikakniŋ, amiybi gok Piuta ma mindek niŋji, yergip aŋgiy aŋg apran apyan gi mindeyak. ¹⁹Gapman biyomb Herot, kun ak niŋji, nup kasek piyow niŋji dand wim angek, piyow mer niŋeyak; kuyip kor giy angek, amiybi kun gok kuyip pisnep yimb pik ayak.

Herot Kumak

Kisen gapman biyomb Herot Jiwda kirgyi, am Siysariya mindyingip. ²⁰Mindiy, Taya biyimb gok sek, Saydon biyimb gok sek niŋek, nup miluk yowak. Pen Taya-Saydon biyimb ap bi Herot korip nup kond mindep, Blastas nup siy aŋgiy aŋgyak, “Chinup per yiwan gek, ap Herot miňmon nuk biy, keňmaŋgiy taw dand ambun sek. Kun ak chinup miluk ma niŋnimuŋ; kapkap jimniy mindenjun aŋgyak.” Angeyak, bi Blastas kun ak aŋgak, “Ak niŋind apim aŋgak.”

²¹⁻²²Herot minim kun ak niŋji, ŋin bap minim aŋgnigayn aŋgiy angayak. ŋin kun ak apek; bi kiŋj kay aypay chech tep tep yimb gok ay siya kiŋj yomb nuk ar ak bisgiy, biyimb gok kuyip minim aŋgnek aŋgyak, “Ak bi rek ma asap, gor rek bap asap aŋgyak.” ²³Pen Gor nup

kirgiy, yimb nuk ak key dand aranak rek, Gor enjol bap yokek, ap nup gek tap yomb giy, kisow ayek kumak.

²⁴ Pen Gor minim ak aŋgñey amnaknij, miñmon okok kind kind amnak. ²⁵ Banabas yip Sol yip Jerusalem mindiy, gining orik ak gindipur aŋgiy, Jon Mak nup pojind andkind Antiyok amniyak.

Banabas Yip Sol Yip Minim Aŋgning Amnirik

13 ¹ Miñmon Antiyok kun ak, bi Gor minim aŋgep gunap, bi Gor minim aŋgñiyingipay tiysa gunap mindeyak. Bi kun gok mey, bap Banabas; bap Sol; bap Simiyon. Bi Simiyon kun anup bi mosimb aŋgnyingipay. Bap mey, Liwsiyas. Nuk miñmon Sayriyni nimb. Bap Maneyen, nuk mey biyomb Herot bungiy nuk ak. ² Pen bi Gor minim aŋgnemb kun gok, tap ma ñimbiy, Gor nup nep aŋgnij mindyaknij, Gor Kawnan ak kuyip angak, “Nimb Banabas yip, Sol yip kuyip aŋgenimimb, wong kuyip aŋgnik ak ger amnimuj aŋgak.” ³ Kun aŋgek, tap ma ñimbiy, Gor nup nep aŋgnij mindiy, Banabas yip, Sol yip kuyip diniŋij, bilesiyim giyinq, Gor nirmijay yip mindingamb aŋgiy angyokeyak; ⁴⁻⁵ Gor Kawnan ak kuyip kond mindaknij, binak Jon Mak nup wong chinup siskoy gunap ginimuŋ aŋgiy pojind, Seliwsya biyaŋ amiy, siyip diy, miñmon ñing timb kusgak Saypras amniyak. Amiy, miñmon yomb Seliwsya amiy, Sol yip, Banabas yip Jiwda nan-gep korip gok amiy, biyimb gok kuyip Gor minim aŋgnirik.

⁶⁻⁸ Pen biyimb miñmon kun okok, Gor minim aŋñi dam dam; miñmon yomb Pepos amjakyak. Miñmon Pepos kun ak, gapman biyomb kiyk ak yimb nuk, Sesiya Polas. Bi kun ak nuk bi gos kind yimb aŋgiy niŋyirgip. Nuk Banabas yip, Sol yip kuyip, yip Gor minim tep ak anger niŋijn aŋgiy, aŋgek apiy, minim tep ak aŋgnirik. Aŋgñer niŋij, bungiy nuk Jiwda nimb, kunj tap gok nep giyinq, ‘Yand bi Gor minim aŋgep aŋgnyingip ak angak,’ ‘Bi omijał kun ak, minim aspiyr ak ma dinimin aŋgak.’ Bi kun ak yimb nuk Bajysis. Pen Griyk minim aŋgiy, Eliymas aŋgyak. Eliymas aŋgyak minim kiňiŋ ak; koyimb sek aŋgiy aŋgyak.

⁹ Sol nup yimb bap mey, Pol aŋgyingipay. Gor Kawnan ak Pol nup gos tep ñaknij, Bajysis nup niŋyinsek aymindi aŋgak, ¹⁰ ‘Nip kichekiy tikak; timey nep gipan. Gor minim tep apay ak ma nep niŋban. Tap yerip yerip tep mindip ak kirgiy, biyimb gok kuyip tom nep gipan. Yerip ñin ak niŋningamban?’ ¹¹ Kun gipan ak Gor gek, ñin kaw bap windin koy giy nep mindingamban aŋgak.’

Pol minim kun ak aŋgaknij, Eliymas niŋak; semb gach rek band bap, ap windin nup ak yiwgak. Kun gek, bi bap yip kinjeŋ yomaŋ aŋgiy, tuŋgrirkoy gaknij, ¹² gapman biyomb Sesiya Polas niŋij, wal yimb aŋgiy, Jiysis nup gosimb niŋak.

Miñmon Antiyok Yimb Aloŋg Bap Pen Amnirik

¹³ Pen Pol binuk gok yip siyip diy, Pepos kirgiy, miñmon Pega, Pampiyliya propens ak amniyak. Am mindiy, Jon Mak nuk, kuyipminjaj

kirgiy, andkind Jerusalem amnak. ¹⁴Kiyk pen Pega kirgiy, miñmon Antiyok, Pisiydiya propens ak amnirik. Am mindiy, Jiwda lotiw ñin ak apek, Jiwda nan-gep korip ak amiy, bising mindriknij, ¹⁵bi lotiw kond mindyinqipay gok tikjakiy, Mosis minim tikak gunap, bi Gor minim anjep tikyak gunap, riytiym giy, ap Pol yip, Banabas yip kuyip angyak, “Mam omijal. Biynimb guniy niñdiningiy rek minim ar gunap mindonimuj; kuyip aŋgñinimiyr angyak.”

¹⁶Angeyak, Pol tikjakiy minim aŋgniŋ, ñin dand araniy aŋgak, “Nimb Jiwda biynimb gok sek, Jiwda biynimb mer gok sek Gor nup nijem tep gip gok, minim aŋgning gispiy biy, timund pik niñmindenimimb. ¹⁷⁻¹⁸Chin Jiwda biynimb miñiy mindpun biy, wosrey apis basind chinup gok, Gor nijek tep gek angak, ‘Biynimb kun gok rek diniŋgayn angak.’ Kun angiy kuyip dak ak mey, kisen kiyk miñmon Yijip am mindeyak, kuyip kond mindrep gek; ñi pañ gay, kuŋay yimb mindeyak. Ñin kun ak, biyomb Perow kuyip ma amniŋgiy aŋgak ak pen, Gor tap mageprek gunap giy, kuyip dand miñmon nep namb Saynay owak. Kiyk keñmaŋgiy tap gok nen, yiruk marik aŋgyinqipay ak pen; kuyip kond mindrep gek, simiy yin ñin jiwiy, andikiy ar piskind ak amnak. ¹⁹Pen kisen kuyip dap miñmon Keynan biy, miñmon onep ar ak wikan keykey ayniŋ, apis basind sikop kuyip kond mindek, biynimb nind mindeyak gok gunap pik ay, gunap yuk yokiy, ap tip kun ak diyak.

²⁰“Kiyk Yijip mindey simiy yinak ak ñin paŋgiy, miñmon nep namb okok mindey simiy yinak ak ñin paŋgiy, biynimb yuk yokiy, miñmon kun ak diyak simiy yinak ak kunep ñin paŋgiy gey mey, simiy yin ñin jiwiy onep tingawip piskind rek amnak.

“Pen Gor kuyip dap miñmon kun okok ay, bi minim tuŋgasikep gunap angayek, kuyip kond mindyinqipay. Kisen bi minim nup anjep Samwel mindek ñin ak, ²¹kiyk aŋgyak, ‘Chin kiyŋ, biyomb miñmon chinup maŋgiysek kond mindeniŋgamb bap dinjun aŋgyak.’ Angeyak, Gor binak Kiys ñinuk Sol nup aŋgayer, kiyŋ kiyk mindyinqip. Nup Benjamen kiñij ak tik dand amiy tikyak. Nuk kuyip kond mindek, simiy yin ñin jiwiy, andikiy onep ar piskind ak amnak. ²²Pen kisen Gor Sol nup kirgiy, Jesiy ñinuk Depiyt nup dek, kiyŋ mindiy, kuyip kond mindyinqip. Kun giy kond mindakniŋ, Gor angak, ‘Jesiý ñinuk Depiyt bi tep yimb; apiyн rek nep giningamb aŋgak.’ ²³Kun aŋgiy kisen angak, ‘Yand gen, Depiyt tikek tik dand amiy tikniŋgambay bi bap, Yisrel biynimb biyomb kiyk mindiy, kuyip di Gor yip jimñiy ayniŋgamb aŋgak.’ Aŋgek mey, Jiysis Krays nup tikeyak; aŋgak rek nep gak.

²⁴“Pen Jiysis Krays tikjak wong ma gak ñin ak, Jon bi ñiŋ pikñemb ak ap Yisrel biynimb kuyip aŋgak, ‘Gor nup yenen timey gipun aŋgiy, tap siy tap timey gipim ak kirgem, nimbiп ñiŋ pikñiniŋgayn aŋgak.’ ²⁵Jon biynimb okok kuyip Gor minim aŋgñi dand amiy, kisen ñin bap aŋgak,

‘Nimb yip an aŋgiy gos niŋbim? Biyomb per kond mindpun ak mey, wip aŋgiy niŋbim? Yand biyomb yimb kun ak mer; Nuk kisen winiŋgamb. Yand bi tep mer; tomb tirup nup ak tungasikyiq, tap nup gok marik ginim rek ma ayip aŋgak.’

²⁶“Pen nimb Ebraham kiňij ak sek, biynimb okok nimb Gor nup aŋgnijbim gok sek Jiysis chinup aŋgiy kumak minim ak, minim chin yimb.

²⁷“Jerusalem biynimb gok sek, biyomb kiyk gok sek minek minek Jiwda nan-gep korip ak amiy, Krays kisen winiŋgamb aŋgiy tikyak minim ak, niŋrep giyak ak pen; Jiysis apek, biyomb chin per kond mindpun ak, mey wip biy aŋgiy nup ma kirgiyak; nind bi Gor minim aŋgep gok nup pisnep pik ayniŋgambay aŋgyak rek nep giyak.

²⁸“Nuk tap timey bap gip akaŋ aŋgiy, piyow mer niŋyak ak pen; gapman biyomb Paylat nup aŋgyak, ‘Nup ŋaŋgbirik aynimin aŋgyak.’

²⁹Aŋgey, nup dam mon kiros bak ak ŋaŋgbirik ay, bi Gor minim aŋgep gok giniŋgamb aŋgiy aŋgyak rek nep giyak. Pen kun giy geyak, biynimb nuk gok ap nup tungasik dam kamb miŋgan ak komey, ³⁰Gor gek tip ak tikjakiy, ³¹kim mindakniŋ, Galiyliy biynimb nuk yip Jerusalem wiyak gok, nup minek kuŋaynep niŋyak rek, Yisrel biynimb gok kuyip aŋgney niŋsipay.

³²⁻³³“Miňiy mindpun namb biy, Jiysis nup gek tip tikjakip minim tep ak, nimbip aspur. Pen minim kun ak kisenimb mer; Gor wosrey apis basind sikop kuyip angek, kond mindyingipay minim anep aspur. Baybol buk day sam namba tiw apay ak tikiy aŋgyak,

‘Niýand. Yand miňiy Nap nand mindpijn aŋgip’ aŋgyak.

³⁴“Gor aŋgak kun ak, ŋinuk kumek, tip gek tikjakak ak mey, kisen kumiŋ kuyiŋ yownimuŋ rek ma ayip. Gor ŋinuk Jiysis nup gek pisnep tikjakningamb minim ak aŋgniŋ aŋgak:

‘Yand Depiyt nup; kuyip direp giniŋgayn aŋgiy minim aŋgaynik rek, nimbip giniŋgayn aŋgak.’

³⁵“Ar kun ak nep mey, baybol buk ‘Sam’ apay ak, minim gunap tikiy aŋgyak:

‘Ni suŋ-tep nand, nip woŋgiñimb ak, ma kuying yowniŋgamb; nand gey tip tikjakningamb aŋgyak.’

³⁶“Pen nimb gunap aŋgnijgambim, Gor minim aŋgiy tikyak kun ak, Depiyt nup aŋgiy tikyak aŋgnijgambim ak pen; Depiyt nup aŋgiy ma tikiyak. Depiyt Gor nup gosiñb niŋiy aŋgak rek, biynimb nup gok kuyip woŋgiñi dand amiy kumek, nōp nusind sikop kuyip komyiŋgipay okok dam komeyak, kuyiŋ yowak. ³⁷⁻³⁸Kun ak mam ay sikop niŋim! Depiyt nup ma aŋgyak, bi aŋgyak kun ak kumek, Gor gek tikjakak ak mey, ma kuying yowak. Bi kun ak Jiysis nup nep aŋgyak. Kun ak mey, Gor tap siy tap timey gipim ak niŋiy kirgiňgamb aŋgiy, nimbip aspur. ³⁹Chin Jiwda

low minim ar anep nījy gonīngambun; Gor tap siy tap timey gipun ak nījnep mindenigamb. Pen Jiysis nup gosimb nījoningambun; tap siy tap timey ginuk ak, nījy kirgiy, ‘Biynimb suj-tep yand gok aŋgniringamb.’⁴⁰ Pen nimb bi Gor minim aŋgep gok, wosrey aŋgyak rek ginimimb rek ayip ak, nījrep ginimimb. Kiyk aŋgyak:

41 ‘Biynimb nījy sik nep apim gok nījim! Nimb mindpim won biy, tap ginīngayn ak nimbip nind aŋgñembiyap, “Yesek apay” apkip rek ayip. Kun ak gos kuŋay nījyin̄g kumnimimb aŋgyak.’

42 Pol yip, Banabas yip minim kun ak aŋgiy mis amniriknīj, biynimb gok aŋgyak, “Lotiw ŋin kisen ak tip apiy, chinup minim kun ak gunap sek aŋgñinimiy aŋgyak.”⁴³ Jiwda nan-gep korip ak kirgiy, keykey amniyaknīj, Jiwda biynimb yipund giy gunap, biynimb okok nimb, Jiwda biynimb nījyak rek nījyak gok gunap Pol yip, Banabas yip kuyip kindik giy amniyak. Kinjenambak amyīŋ, kuyip aŋgrep giy aŋgrik, “Gor chinup simb nījimb rek dip aŋgiy, gos ak nījyin̄g nep mindenimimb aŋgrik.”

44 Jiwda lotiw ŋin kisen ak, biynimb mīnmon yomb kun ak mindeyak gok mangiysek rek, Gor minim nījning ap nan-giyak.⁴⁵ Kun geyak, Jiwda biyomb gok Pol yip, Banabas yip kuyip nījey, milukrimey yimb yapek, biynimb gok kuyip minim yerip yerip aŋgrik ak aŋgjiwiy, kuyipminjaj aŋgjiwiy giyak.

46 Kun giy aŋgjiweyak, Pol yip, Banabas yip kuyip aŋgrik, “Minim kun ak, nimbip Jiwda biynimb nind aŋgep rek ak apur ak pen; nimb key perminddep ma dinīngambun apim ak; mīniy Jiwda biynimb mer gok kuyip aŋgñinijgambur.”⁴⁷ Kun ak, Gor wosrey aŋgek tikyak rek ginīngamb. Nuk aŋgak:

‘Yand apiyn ak mey, nimb Jiwda biynimb gok, Jiwda mer gok kuyip melik kiyk ak mindiy, minim yip ak mīnmon okok mangiysek aŋg ŋem mey; biynimb minim yip nījy dinīngambay gok kuyip, di yand yip jimñinijgayan aŋgak.’

48 Jiwda mer gok minim kun ak nījeyak, kuyip tep yimb gek, Gor minim nuk ak tep yimb aŋgyak. Kun ak biynimb Gor perper mindenijgiy aŋgiy ninjayak gok mangiysek, nup gosimb nījyak.

49 Pen Jiysis minim ak, mīnmon Antiyok okok mangiysek tapin nep amnaknīj,⁵⁰ Jiwda biynimb gok kuyip miluk yapek, am Antiyok biyomb, biynyomb Jiwda lotiw wiyak gok kuyip aŋgeyak, kiy am biynimb kuŋaynep dand apiy, Pol yip, Banabas yip kuyip timey giy, aŋgyokyak.⁵¹ Aŋgyokeyak, mīnmon Antiyok kun ak kiriŋ amnīŋ, biy bi guniy minim ak dand apor ma nījbay aŋgiy, tomb silkul gok pipal piker yapek, mīnmon Aykoniyam amnirik.⁵² Pen Antiyok biynimb Jiysis nup gosimb nījyak gok, Gor Kawnan ak yip mindiy, mīnmīn yimb giyin̄g mindyin̄gipay.

Banabas Yip Pol Yip Aykoniym Taŋgerik

14 ¹Banabas yip, Pol yip am Aykoniym mindiy, Jiwda nan-gep korip ak amiy, minim angrep gerik, Jiwda biynimb diy, Jiwda biynimb mer gok diy, kuŋaynep Jiysis nup gosimb niŋyak.

²Pen Jiwda biynimb gunap angyak, “Minim kiymijay apiyr ak ma diningambun aŋgiy,” am Jiwda biynimb mer gok kuyip angye, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip, miluk niŋyak.

³Pen Banabas yip, Pol yip minim kun ak niŋiy, miňmon kun ak ma kiriŋ ammirik; mindiŋ Gor minim tep ak aŋgñiyingipiyr. Gor kuyipmiŋay kond mindaknij, tap mageprek gunap gerik, biynimb Jiwda mer gok niŋiy, minim aspiyr kun biy, niŋind yimb nep aspiyr aŋgiy niŋyak. ⁴Pen Aykoniym biynimb kun gok, asik keykey ay; pis bap Banabas yip, Pol yip minim aŋgrik rek niŋyak, pis bap, Jiwda biynimb aŋgyak rek niŋyak.

⁵Pen, Jiwda biynimb gok, Jiwda biynimb mer gok, biyomb kiyk gok sek Banabas yip, Pol yip kuyip timey giy, kamb jiw pikayun aŋgiy gos ak niŋyak. ⁶⁻⁷Kiykmijay pen minim kun ak niŋiy, pirik miňmon Liystra Debiy, Likoniya propens ak amiy, kun okok girangyinq, Gor minim tep ak aŋgñirik.

Bi Tomb Timey Gak Ak Suŋ Ayak

⁸⁻¹⁰Pen miňmon Liystra kun ak, bi bap nonim nup tikak ñin anep tomb timey gak bap mindek. Bi kun ak nuk ap bisiŋ mindiŋ, Pol minim aŋgaknij, niŋmindek. Pol bi kun ak nup niŋiy, bi kun biy Gor yip gek suŋ aŋyinqamb aŋgiy niŋmindip rek ayip aŋgiy, nup niŋyinq, meŋ mingan dand arani aŋgak, “Jakan!” Aŋgek, tikkakiy amnak.

¹¹Pol kun gek, biynimb niŋmindeyak gok wal aŋgiy, minim yimb kiyk Likoniya minim ak aŋgiy aŋgyak, “Bi semb biyon nimb gok, biyimb rek ay, ap aspiyr biy aŋgyak.” ¹²Kun aŋgiy, Pol nup aŋgyak, “Ak bi minim anjep Hemis, per aŋgniŋbun ak wip aŋgyak.” Banabas nup pen aŋgyak, “Ak bi Sus, lotiw korip giy per aŋgniŋbun ak wip aŋgyak.” ¹³Tap Sus aŋgiy aŋgniŋyinqipay kun ak, lotiw korip nup ak gayak dawin gol kun ak mey, bi lotiw yesek kond mindep kun ak, bi Sus per aŋgniŋbun ak miňiy wip biy aŋgiy, makaw aŋlam gunap diy, mon sum tep tep gunap diy dand apek, biynimb kuŋay yimb nep wiyak. ¹⁴⁻¹⁵Pen Pol yip, Banabas yip giyak kun ak niŋiy, chirup Gor rek kun gispay aŋgiy, chech kiyk gok tungralikiy, biynimb kuŋay mindeyak namb kun ak amiy aŋgrik, “Chirmijay gor mer! Biynimb yimb yipund giy. Pen Gor Biyomb yimb tap okok mangiyisek gayak ak, minim tep nup ak dand aswur. Nuk semb biyon gay, man ar biy gay, ñiŋ solwara ak gay gak. Chir minim tep nup ak angor, tap yikop aŋgniŋbim gok kirgiy, Gor perminddep ak nup, aŋg

niŋmindenimimb aŋgiy nimbip aspur. ¹⁶ Pen wosrey tikiy, Gor biynimb miňmon keykey okok, yerer giyak ak, minim ma aŋgak. ¹⁷ Pen nimbip kirgek, yikop yimb ma mindpim; Minek minek nimbip direp giyinq; gek miňmon pikiy, tap kefmaŋgiy kuŋay mindaknij, miňmiň gipim. Kun ak biynimb akay akay nuk mindip aŋgiy niŋniŋ, miseŋ niŋniŋgambay aŋgrik.”

¹⁸ Kun aŋgrik ak pen, biynimb kun gok bi ominjal biy semb biyoŋ nimb opiyar aŋgiy, kaw aŋlam gunap pik simboŋg ŋiniŋg geyak, kosyam aŋg aŋg kuyip mer aŋgrik.

Pol Nup Kamb Jiw Pikyak

¹⁹ Pen kiyminjaj miňmon Liystra kun ak nep mindriknij, Jiwsda biynimb Antiyok Pisiydiya propens mindyinqipay gunap, Aykoniyam mindyinqipay gunap ap, biynimb kun gok kuyip yesek aŋgiy aŋgyak, “Minim tep ma aspiyr. Yesek aspiyr aŋgyak.” Kun aŋgeyak, biynimb kun gok niŋiy, Pol nup kamb jiw pikay, pisnep kumimb aŋgiy, lipiŋ dam kamb wariy giyak ak taw akyaj ken yokyak. ²⁰ Yokeyak, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, ap piŋiy kus kus geyak, Pol tikjaknij, nup tip ak poŋind dawin yomb miŋgan biyaŋ amniyak.

Banabas Yip Pol Yip Andkind Antiyok Siyriya Amnirik

Minek, Banabas yip, Pol yip Liystra kirgiy, miňmon Debiy amnirik. ²¹ Amiy, Jiysis minim tep ak biynimb gok kuyip aŋgnerik, biynimb kuŋaynep Jiysis nup gosimb niŋyak. Pen kiykmijay nind opur ar anep amjur aŋgiy, andkind Liystra, Aykoniyam, Antiyok Pisiydiya propens ak amyinq; biynimb nind Jiysis minim aŋger niŋyak gok kuyip, tip ak aŋgñirep giyinq amnirik. ²² Pen aŋgrep giyinq aŋgrik, “Jiysis minim ak ma kirginimimb; nup gosimb niŋbim rek nep niŋnimimb. Kun gem, nimbip miker ŋininggambay ak pen; kosyam mindpun aŋgiy gos ak ma niŋnimimb; Gor chinup diy kond mindeninqamb aŋgiy kilis giy gem amnimum aŋgrik.” ²³ Kun aŋgiyinq, biyomb kuyip miňmon keykey kun gok kond mindeninqiy gunap aŋgay, kiyminjaj tap ma ŋimbiy, Gor nup aŋgninyinq aŋgrik, “Biynimb guniy, nip gosimb niŋbay rek, kuyip kond mindenimin aŋgrik.”

²⁴ Kun giy Pisiydiya propens okok taŋgiy, andkind ap Peka, Pampiyiliya propens ak amiy; ²⁵ Gor minim ak biynimb kun gok kuyip aŋgñi, miňmon Ataliya amnirik.

²⁶ Amiy, siyip diy; Antiyok Siyriya propens nind mindiy wirik ak andkind amnirik. Kiyk nind amniŋ gerik, Antiyok biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, Gor nup aŋgninyiq aŋgyak, “Minim tep nand ak biynimb okok kuyip aŋgñining amjipiyr rek, kuyipmiŋay kond mindrep ginimin aŋgiy, kuyip miŋay aŋgokey, am Aŋgeyak, minim kun ak

aŋñi taŋyinŋipiy. ²⁷Kun ak andkind Antiyok apiy, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip suk aŋger, apeyak aŋgrik, “Nimb chirup, Gor nup aŋgnij mindnimbiknij mey, Gor chirup kond mind tep gaknij, Jiysis minim tep ak aŋñi taŋgor; biynimb Jiwda mer gok kuŋaynep Jiysis nup gosimb niŋbay aŋgrik.” ²⁸Kuyip kun giy aŋñiy, kiy yip tapin mindyinŋipiy.

Jerusalem Ap Nan-giy Minim Aŋgyak

15 ¹Pen Jiwda bi Jiysis nup gosimb niŋyak gunap, Jiwdiya nimb apiy, bi Jiwda mer Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip aŋgyak, “Basind Mosis chinup Jiwda biynimb gok aŋgak, ‘Gor binuk mindning, kumbak tiknimimb aŋgak.’ Kun ak nimb kun ma giniŋgambim ak, Gor binuk ma mindenŋgambim aŋgyak.”

²Pen Pol yip, Banabas yip minim ak yipund ma gip aŋgiy, kiy yip penpen yimb aŋg amniyak. Kun geyak, Antiyok biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok aŋgyak, “Bi gunap yokon, Pol yip, Banabas yip Jerusalem amiy, bi Jiysis minim dand amemb gok sek, bi lotiw kond mindpay gok sek minim aŋg amiy apiy giy, ap aŋgey chin niŋjun aŋgyak.”

³Kun aŋgiy, kuyip yokyaknij, am am Piniysiya propens namb ak amyiŋg, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip aŋgyak, “Miňmon okok biynimb Jiwda mer gok kunep, Jiysis nup gosimb niŋsipay aŋgyak.” Kun aŋgeyak, kuyip tep gak. Miňmon Piniysiya kun ak kirgiy, Samariya amiy, kuyip minim kun ak rek nep aŋgeyak, kiyk kunep niŋey tep gak.

⁴Pen Samariya kirgiy, Jerusalem amjakeyak, bi Jiysis minim dand amemb gok sek, Jiysis biynimb nuk gok kuyip kond mindeyak bi gok sek, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak yikop gok sek kuyip niŋiy aŋgyak, “Mam sikop aswim aŋgyak.” Aŋgeyak, Banabas yip, Pol yip pen aŋgrik, “Gor chin yip taŋgiy mey, minim tep aŋgñon; biynimb miňmon okok kuŋaynep Jiysis nup gosimb niŋsipay aŋgrik.”

⁵Kun aŋgerik, bi Peresi Jiysis nup gosimb niŋyak gunap aŋgyak, “Biynimb Jiwda mer gok, Jiysis nup gosimb niŋsipay ak, kumbak tikiy Mosis aŋgak aŋgak rek giy, Gor biynimb nuk yipund giy mindenŋgambay aŋgyak.”

⁶Kun aŋgeyak, Jiysis biynimb nuk gok kuyip kond mindep bi gok sek, bi Jiysis minim dand amemb gok sek minim kun ak aŋgrep gun aŋgiy ap nan-giyak. ⁷Ap nan-giy, minim aŋg dam namb pikyiŋ, Piyta tikjakiy aŋgak, “Mam sikop. Nimb niŋbim: Gor chinup woŋ keykey aŋgip rek, wosrey Jiwda mer gok aŋgem niŋniŋgiy aŋgiy, yip aŋgek, am kuyip minim tep nup ak aŋgñinik.

⁸“Gor gos timund chinup mangiysek niŋimb ak, chinup Jiwda diy, Jiwda mer gok kuyip ma kirgip; Kawnan nuk chinup yokak rek, kuyip

kunep yokak. ⁹Chinup minim bap key aŋgiy; kuyip minim bap key aŋgiy ma gip. Chinup mangiysek minim ar nokom aŋgak ak mey, nup gosimb niŋon; tap siy tap timey gipun ak niŋiy kirgip rek, kuyip kunep gip.

¹⁰“Gor kuyip pisnep dip kun ak, nimb yenен, Gor chinup yerip ginimun aŋgiy nembnemb giying apim, ‘Mosis minim sikoy aŋgak aŋgak rek ma giniŋgambay ak, kuyip ma diningamb apim?’ Asik mosik girep giniŋgiy apim kun ak, apis basind sikop gi mer niŋyak. Chin kunep gi mer niŋbun ak pen, nimb tip ak aspim. ¹¹Jiysis chinup simb niŋiy kumak rek, Gor chinup diy, biynimbi okok kuyip diy gip aŋgak.”

¹²Pen biynimbi ap mindeyak gok, minim bap aŋgiy mer, kapkap mindeyak; Banabas yip, Pol yip aŋgrik, “Chir biynimbi okok kuyip minim tep ak aŋgñi tangyинг, Gor tap mageprek gunap kun kun giy gak aŋgrik.”

¹³Pen minim kiymijay ak aŋgiwriknij, Jemis tikjakiy aŋgak, “Mam sikop. Minim yand aŋgniŋ gispbyn biy niŋim! ¹⁴Gor biynimbi Jiwda mer okok kuyip gunap nind dak minim ak, Piyta mindarik nimbip aŋgip.

¹⁵Biynimbi Jiwda mer gok kuyip dak kun ak, bi Gor minim aŋgep gok wosrey aŋgiy tikyak rek nep gak. Minim kun ak tikiy aŋgyak:

¹⁶⁻¹⁷Biyomb ak aŋgip, ‘Wosrey Jiwda kay nusind kiyk Depiyt mindek fiin ak, kuŋaynep mindrep giyak ak pen; miňiy yip kirgiy, gos kiyk key niŋbay ar ak nep gipay. Kun ak, kisen yand biynimbi miňmon okok mangiysek diniŋ gipiyn gok kuyip den, gos yip ak niŋniŋgambay. ¹⁸Tap yerip yerip kisen giniŋgamb ak niŋbiyn ak mey, kun aspiy aŋgip’ aŋgyak.’

¹⁹Jemis minim kun ak aŋgiy aŋgak, “Biynimbi Jiwda mer gok, Jiysis nup gosimb niŋsipay ak, kuyip tap asik mosik gep gok kuŋjay mindip aŋgiy ma aŋjun! ²⁰Kuyip yikop minj tikyokiy aŋjun: ‘Biynimbi gunap gor yesek gunap sinboŋning, kimin kanj tap okok pikeniŋgiy, ma ŋiŋnimimb. Kimin kanj tap gok, likaň ak ma ŋiŋnimimb. Kuŋjam tuŋwikey kumek, likaň sek mindingamb rek ma ŋiŋnimimb. Kuŋjam tikem, likaň amdek nep ŋiŋnimimb. Pen biyn siy bi siy ma ginimimb aŋjun aŋgak.’ ²¹Yenen, chin Jiwda asik mosik gipun minim Mosis tikak ak, wosrey aŋgeyak niŋbay. Miňiy kunep miňmon okok mangiysek, lotiwi ŋin ak ap Jiwda nan-gep korip ak nan-giy, minim Mosis aŋgiy tikak ak aŋgey niŋbay aŋgak.”

Biynimbi Jiwda Mer Gok Kuyip Minj Tik Yokyak

²²Jemis kun angek, Jiysis biynimbi nuk gok kuyip kond mindeyak bi gok diy, bi Jiysis minim dand amemb gok diy, biynimbi yikop Jiysis nup gosimb niŋyak gok diy mangiysek aŋgyak, “Antiyok biynimbi kuyip minj bap tikiy, biyomb Jiwdas yip, Salas yip ŋon; Pol yip, Banabas yip amjiipiyr rek, dand kawsek amniyan aŋgyak.” Bi Jiwdas kun ak yimb bap “Basabas” aŋgyiŋgipay.

²³ Pen kiyk kun angiy, minj tik miñmon Antiyok Siyriya propens ak yokiy, miñmon Siyiliysiya propens ak yokiy, angyak,
“Mam sikop nimb mindpim?

“Chin numam nimbik Jiysis minim dand amemb gok sek, Jiysis biynimb nuk gok kuyip kond mindep gok sek nimbip biynimb Jiwda mer, Jiysis nup gosimb niybim gok minj tikyokspun. ²⁴ Yenen: minim bap wip ak; biynimb guniy nimb gunap, chinup angnijiy mer, gos kiyk anep niijiy, nimbip am minim yomb gospar ayep rek gunap angeyak mey, ²⁵⁻²⁶ nimbip minj biy tikspun. Bi chin omijal sek argyokon; Pol yip, Banabas yip kawsek niniygambay. Yimb kiymijay ak, Jiwdas yip, Salas yip. Pen Pol yip, Banabas yip bi tep yimb omijal ak; chirup ñaŋg pikayningambay angiy gos ak ma niñbiyr: Jiysis minim tep ak, monmon angnirep giying tapiyr. ²⁷ Bi kiymijay yip yokningambun omijal kun ak, minj tikpun minim ar anep nimbip angniniŋgayr. ²⁸ Gor Kawnan ak chinup gos tep ñek, minim kun biy tikspun. Chin Jiwda gipun gipun rek ginimimb angoniŋgambun; kosyam giniŋgambim ak mey, tap magep yep kaw bap nep aspun. ²⁹ Nimb Jiysis nup gosimb niybim rek, biynimb gunap, kimin kanj tap yesek gunap simbongiy pikenijigiy; ma ñiñnimimb. Kimin kanj tap gok likañ ak ma ñiñnimimb. Kuŋjam miñ wok gey kumek, likañ sek mindonimuŋ ak kunep ma ñiñnimimb. Biy siy bi siy ma ginimimb. Tap apun kun gok asikrep giniŋgambim ak, tep yimb. Minim kun ak angdipun. Tep.”

³⁰⁻³¹ Pen biynimb Jerusalem nimb Jiysis nup gosimb ninyak gok, minim kun ak tikiy, Jiwdas yip, Salas yip kuyip ñey, Banabas yip, Pol yip miñmon Antiyok amniyak ñin ak, dand sesek amniyak. Dand amjakeyak, biynimb Jiysis nup gosimb niijiy gok ap nan-giy, minj tikyokyak kun ak riyyitm giy niijey, kuyip tep yimb gak. ³²⁻³³ Jiwdas yip, Salas yip bi Gor minim angep omijal ak mey, ñin kaw bap Antiyok mindiy, mind tep giyan angiy, minim tep gunap kuŋaynep angnirik. Kun giy angnindiy amnirikniŋ, mam ay kun gok angyak, “Tep. Amniyr angyak.” ³⁴ Pen Salas gos nuk key niijiy angak, “Yand Antiyok biy mindenim angiy,” Antiyok mindek; Jiwdas nep andkind Jerusalem amnak. ³⁵ Pol yip, Banabas yip Antiyok mindiy, bi kun okok nimb gunap yip, Jiysis minim tep ak angiy, angnirep giying mindyinqipay.

Pol Yip Banabas Yip Keykey Amnirik

³⁶ Pen mind dand amiy, Pol Banabas nup angiyak, “Chirmijay nind taŋgiy Jiysis minim angor amnak miñmon okok, Jiysis nup gosimb niŋyiqing nep mindpay akaj angiy, am niijiy wur angiak.” ³⁷ Angek, Banabas angak, “Kun ak Jon Mak nup pojind amjur angiak.” ³⁸ Angek, Pol angak, “Ni kun ak nind pojind amor, wong gi diy ma owak; nuk Pampiyliya nep amiy kiriŋg owak. Kun ak miñiy nup pojind ma

amniijgambur aŋgak.”³⁹ Pol kun aŋgek, kiykmijay keynep penpen aŋgiy, Banabas nuk Jon Mak yip siyip diy, miňmon Saypras amnirik.⁴⁰ Pol nuk pen, binak Salas nup dak. Biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, Pol yip, Salas yip kuyip, Gor niripmijay kond mindaknij, taŋgiy winimiyr aŋgiy aŋgyokeyak,⁴¹ am Siyriya propens okok, Siyliysiya propens okok taŋgiyŋ, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip, minim gunap sek angrep girik.

Pol Miňmon Taŋgiyŋip Okok Tip Amnak

16 ¹⁻²Kiymijay am am, miňmon Debiy amiy, miňmon Liystra amjakrik. Miňmon kun ak, bi Jiysis nup gosimb niŋjak bap mindek. Yimb nuk Timotiy. Biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak miňmon Liystra sek, Aykoniyam sek nuk bi tep yimb aŋgyak. Bi kun ak, nonim nuk Jiwda nimb Jiysis nup gosimb niŋjak; nop nuk ak Griyk nimb.

³Pol pen, Timotiy nup niŋek tep gek, nund yip Jiysis minim ak aŋgn̄i taŋgor aŋgiy niŋak ak pen; Jiwda biynimb gok, nop Griyk nimb ak ŋinuk kumbak ma tikip rek, minim nup ma niŋjun aŋgn̄ingiy rek ayek niŋiy, Timotiy nup dand amek kumbak tikyak.⁴Tikiy kisen mey, Pol, Salas, Timotiy kiykyakam, dawin yomb okok taŋgiyŋ, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip aŋgyak, “Bi Jiysis minim dand amemb gok sek, Jerusalem Jiysis biynimb nuk gok kuyip kond mindpay bi gok sek apay, ‘Mosis Jiwda asik mosik minim aŋgak ak maŋgiysek mer; kaw bap nep dinimimb apay aŋgiy kuyip angrep giyak.’”⁵Aŋgrep geyak mey, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, mindrep geyak, biynimb yikop gok kunep tep gek, minek minek gunap sek Jiysis nup gosimb niŋyak.

Pol Wisin Niŋjak

⁶⁻⁷Pol binuk gok yip Esiya tanjey, Gor Kawnan ak aŋgak, “Miňmon biy minim tep ak kuyip ma aŋgn̄inimimb aŋgak.” Kun aŋgek, Priysiya propens namb okok taŋgiy, Galesiya propens namb okok taŋgiy, ap miňmon Miysiya maŋ maŋ giyŋg, Biytiyniya propens amnun aŋgeyak, Jiysis Kawnan ak kuyip aŋgak, “Ma amnimimb aŋgak.”⁸Kun aŋgek, miňmon Biytiyniya ma amniyak; Miysiya kirgiy, miňmon Trowas amniyak.

⁹Amiy, kisyimnamb biyan Pol day niŋjak; bi Masedoniya propens nimb bap tikjakiy, nup suk aŋgying aŋgak, “Chinup simb niŋiy, ŋiŋ tikiy, pis biy winimin aŋgak.”¹⁰Pol kun giy day niŋek, ak Gor nep, Masedoniya biynimb kuyip minim tep ak aŋgn̄inimimb aŋgip aŋgiy, am siyip diy,¹¹ am am, miňmon ŋiŋ timb kusgak Samotres amjaknuk. Minek pen, miňmon ŋiŋ timb kusgak Niyapoliy amjakiy,¹² siyip ak kirgiy, Masedoniya biynimb miňmon yomb kiyk Piyliypay amjaknuk. Miňmon Piyliypay kun ak, Rom gapman kunjaynep ap mindiy kond mindyiŋgipay.

Biyn Liydiya Jiysis Nup Gosimb Niŋak

Ñin kaw bap miñmon kun okok yikop mindiy,¹³ Jiwda lotiw ñin ak apek, miñmon yomb biy ñiŋg gol akyim, Gor nup aŋgnijbay tip bap mindip aŋgiy, miñmon yomb kun ak kirgiy, amiy niŋnuk: biy gunap ap mindeyak. Niŋiy, kun sijak bisgiy, kuyip minim aŋgñinuk.¹⁴ Biy mindeyak kun gok, bap yimb nuk Liydiya. Nuk chech muk gok gayek tawyinqipay. Nuk Tayatayra nimb. Gor nup nep aŋgnijyŋip. Biy kun anup, Jiysis gos tep ſek, Pol minim aŋgak ak niŋind aŋgip aŋgiy dek,¹⁵ nup ñiŋg pikñiy, biy nimb nuk yip kinyak gok kuyip ñiŋg pikñiy ginuk. Biy Liydiya kun ak aŋgak, “Nimb yip niŋem, Jiysis nup gosimb niŋbiy rek ayip ak, ap korip yip biy mindenimimb aŋgak.” Chinup kun aŋgek, niŋind aŋgip aŋgiy, am korip nup ak kininuk.

Pol Yip Salas Yip Kuyip Kalambis Ayak

¹⁶ Pen chin minek bap tip ak, Gor nup aŋgnijniŋ amiy, pañ woŋg yikop giñemb bap nup namb piknuk. Pañ kun anup kichekiy abaŋ ayek mey, tap yerip yerip kisen giniŋgamb ak, biy nimb gok kuyip aŋgñek, nup maniy tawyinqipay. Kun gek, bi nup taw dand apey, woŋg kuyip giñiŋgip gok, maniy yomb diyiŋgipay.

¹⁷ Chin amninuknij, pañ kun ak chinup kisen giyinq aŋgyinqip, “Bi guniy, Gor Biyomb ak nup woŋg giyinq, nimb yergem Gor nimbip diningamb minim ak aŋgñiraspay aŋgyinqip.”

¹⁸ Pen minim kun ak rek, minek minek aŋgek, minek bap Pol nup yiruk gek, andikiy pañ kun anup kichekiy ambaŋ ayak anup aŋgak, “Jiysis Krays yip ginimin aŋgip rek, nip aspiyn, pañ anup kirgiy amnoŋ aŋgak.” Kun aŋgaknij, kichekiy nup ambaŋ ayak ak, mis amnak.

¹⁹ Pen pañ kun anup kond mindiŋgipay bi gok, Pol kichekiy aŋgyokak minim ak niŋiy, maniy yomb dipun ak, kisen ma diniŋgambun aŋgiy, Pol yip, Salas yip kuyip kor giniŋg, lipiŋg dand, Rom biyomb mindeyak ak amiy aŋgyak,²⁰ “Jiwda nimb bi omiŋal biy, ap miñmon chinup biy monmon gispiyr ak, yesek gispiyr.”²¹ Chin Rom biy nimb, minim nindik ar ak key mindip ak pen; kiyk yerginiŋg, minim kisenimb ak niŋyaŋ aŋgiy aŋgraspip aŋgyak.”

²² Biy nimb mindeyak gok kunep, minim ar kun anep aŋgeyak, biyomb gok tikjakiy, chech kuyipmiŋay gok tungasikiy aŋgyak, “Kur diy pikim aŋgyak.”²³ Aŋgeyak, kur diy pik andik mandik giy, dam kalambis miŋgan ak yokiy, bi kalambis kond mindek anup aŋgyak, “Kuyipmiŋay niŋmindenimin aŋgyak.”²⁴ Aŋgeyak, bi kalambis kond mindek ak, kuyipmiŋay pojind dam korip miŋgan yimb biyaŋ ay, tomb kind kuyip omiŋal ak diy mon yomb miŋgan ak aŋgek liŋger amek, lokiym gak.

²⁵ Pen kisyimnamb yomb biyaŋ, Pol yip, Salas yip Gor nup aŋgnijyŋ, lotiw kamep gunap aŋg mindriknij, kalambis bi gok manŋgiysek niŋmindeyak.

²⁶ Kun giy nijmindyakniŋ, day monmon yomb ak diy, kalambis korip ak dand doŋwiŋ giy, kinjəŋ gok yiŋiy, kalambis kay kuyip tiwningiyak senwur gok, maŋgiyek asikak. ²⁷Kun gek, bi kalambis kay kuyip kond mindek ak tiljakiy niŋjak; kinjəŋ gok maŋgiyek yiŋiy mindek. Nuk niŋiy, kalambis kay kinjəŋ yiŋiy pirik amdiŋay rek, biyomb ak yip ŋaŋgningamb angyi, ŋayip baynat ak lipiŋ diy, nuk key piŋiy ayin angak.

²⁸ Pol pen, meŋŋ miŋgan dand araniy angak, “Yenen nak key piŋiy ayniŋ gispan? Chin ma pirik ambun. Maŋgiyek mindpun angak.”

²⁹ Angek, bi kalambis kond mindek ak meŋŋ miŋgan dand araniy angak, “Kalambis kay amdiŋay rek ayip! Sup ak kasek dowim angak.” Angek, sup dand apeyak, dand korip miŋgan amiŋ, jel gek, jep jep diyiŋ, am Pol yip, Salas yip minderik kiňiŋ siŋak kongim yimak. ³⁰Pen kun giy kongim yimiŋ tikjakiy, kuyipmiŋay poŋind mis biyaoŋ amiŋ angak, “Bomirjal. Yand yergen, Gor yip diningamb?” ³¹Angek, nup angrick, “Jiysis nup gosimb niŋjeniŋgamban; Gor nip diningamb; biyimb nand yip kinban gok kuneŋ angrick.”

³²⁻³³Kun aŋgerik, kuyipmiŋay kisyimken biyaoŋ nep dand amiŋ, pikyak gok ŋiŋŋ ayokak. Pen Pol yip, Salas yip biyimb nuk yip kinyak gok sek kuyip, Gor minim ak aŋgnerik, nup gosimb niŋeyak, kuyip maŋgiyek ŋiŋŋ pikñirik. ³⁴Ŋiŋ pikñerik, bi kalambis kay kuyip kond mindek kun ak, kuyipmiŋay poŋind korip nuk ar biyoŋ amiŋ, tap keňmaŋgiy ŋek niŋrik. Bi kun ak, biyuk ŋapan nuk gok sek, “Miňiy Gor nup gosimb niŋbun angyi,” tep gakniŋ mindeyak.

³⁵ Minek pen, Rom biyomb gok, poliys gok kuyip angyak, “Bi kalambis mindpiyr omiŋal ak kuyip wiſik yokem, amnimiyr angyak.”

³⁶ Angeyak, bi kalambis kay kuyip kond mindyingip ak, minim kun ak dand Pol yip, Salas yip minderik ak amiŋ angak, “Biyomb gok niřip apay, ‘Wiſik yokem amnimiyr apay.’ Kun ak gos sek amnimiyr angak.”

³⁷ Angek, Pol angak, “Chirmiŋay kuneŋ bi Rom nimb ak pen, kor niŋiy mer; biyimb namb ak chirupmiŋay kur diy piky, dam kalambis aypay ak tep ma gip. Kun ak chirup kapkap weygiy angyokun angyi aspay? Kiyk key apiy, chirup wiſik yokningambay angak.”

³⁸⁻³⁹ Pol kun giy angek, poliys gok minim kun ak niŋiy, andkind am biyomb gok kuyip minim kun ak aŋgneyak, kiyk kuneŋ Rom nimb angyi pirikiy, am Pol yip, Salas yip kuyip minim sayn angyi angyak, “Nirmiŋay miňmon yomb kun biy kiriŋ amnimiyr angyak.”

⁴⁰ Angeyak, Pol yip, Salas yip kalambis korip ak kirgiy, biy Liydiya korip ak am mindiy, biyimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip minim angrep giy, amnirik.

Tesalonayka Biyimb Pol Yip Salas Yip Kuyip Pikniŋ Giyak

17 ¹Kiymiŋay miňmon Piyliyay kirgiy, am am miňmon Ambiypoliys amjakrik. Ambiypoliys nimb am am, miňmon

Apoloniya amjakrik. Pen Apoloniya nimb am am miñmon Tesalonayka amjakiy niñrik; Jiwda nan-gep korip bap mindek. ²Niñiy, Pol per giyinçip, Jiwda lotiw ñin omijal nokom, biynimb gok yip nan-gep korip miñgan ak amiy, Gor minim nind aŋgiy tikyak ak, aŋg amiy apiy guyak. ³Kun giy aŋg amiy apiy giyinç, kuyip Jiysis minim tep ak aŋgnirep giyinç aŋgak, “Bi Krays winingamb aŋgiy kond mindpim ak, nuk apiy, chinup nen aŋgiy, yiwur dak. Bi Kiyŋ yomb key yimb kond mindyinçipun ak mey, bi Jiysis nimbip kesim dispiyn ak nep. Baybol buk ak nup nind aŋgiy tikyak rek, kumiy tip ak tikjakak aŋgak.”

⁴Kun aŋgek, gunap niñjind aŋcip aŋgiy, Pol yip, Salas yip kind ak amniyak. Griyk biynimb Gor nup aŋgninçipay gunap; biyn yimb sek gunap kunep, Pol yip, Salas yip aŋgrik minim ak diyak.

⁵Deyak, Jiwda bi gok niñey miluk yapek, bi timey yikop mindeyak gunap dey, kiyk pen am biynimb kunjaynep dand apey, kilpul yomb aŋgyak. Pen Pol yip, Salas yip kuyip piyow niñiy, biynimb guniy kuyip ñon, pikyaŋ aŋgiy, am Jeson korip ak piñiy kus kus giy, piyow mer niñyak. ⁶Piyow mer niñiy, Jeson nup diy, biynimb Jiysis nup gosimb niñyak gunap sek diy, dand gapman biyomb mindeyak ak amiy, kor guyak. Kor giy aŋgyak, “Bi miñmon okok maŋgiysek taŋgiy minim aŋgniyaknij, kilpul yomb apay gok, miñiy ap mindpay miñmon chin biy. ⁷Kiyk gapman biyomb chinup Siysa nup kirgiy, Biyomb kiyk Jiysis nup nep dipay. Pen bi Jeson biy, bi kun gok kuyip dam korip nuk ak ayip ak mey, nup dand aswun aŋgyak.” ⁸Kun aŋgeyak, biynimb kuŋay ap mindeyak gok sek, gapman biyomb gok sek niñiy, gos kuŋay niñyak. ⁹Gos kuŋay niñiy, Jeson nup maniy gunap diy, biynimb nup sek dand wiyak gok maniy gunap diy aŋgyak, “Kisen minim kun ak tip aŋgninçambim, maniy nimbip kun biy pisnep diniŋgambun aŋgyak.” Kun aŋgiy, kuyip aŋg mis yokyak.

Miñmon Beriya Minderik

¹⁰Kisyim owaknij, mam Tesalonayka nimb gok, Pol yip, Salas yip kuyip aŋgyokey, miñmon Beriya amnirik. Amiy, Jiwda nan-gep korip miñgan ak amiy, biynimb gok kuyip minim aŋgnirik. ¹¹Jiwda biynimb kun gok, Jiwda biynimb Tesalonayka mindeyak gok rek mer; kiyk mindrep guyak ak mey; minim kuyipmiñay ak niñey tep gaknij, niñind apiyr akaŋ aŋgiy, Baybol buk ak minek minek riytiym gi niñiy mey, ¹²⁻¹³biynimb kuŋaynep, Jiysis nup gosimb niñyak. Griyk biyn yimb mindek gok kunep, kuŋaynep Jiysis nup gosimb niñyak.

Pen Pol am Beriya biynimb kuyip, Gor minim ak aŋgnisap aŋgey, Jiwda biynimb Jiw ap Tesalonayka mindyinçipay gok miluk yapek, apiy Beriya biynimb kuyip nembnemb gey, kal jiwning geyak. ¹⁴Kun ak niñiy, biynimb Jiysis nup gosimb niñyak gok, Timotiy yip, Salas

yip kuyipmiñjay miñmon Beriya kun ak kirgyi, Pol nup dam miñmon nambiyis gol okok yokyak.¹⁵ Pen bi gunap Pol nup dam miñmon Atens yoki, andkind amniyaknij, Pol kuyip angak, “Timotiy yip, Salas yip kuyip aŋgyokem, kasek winimiyr aŋgak.”¹⁶ Nuk kun aŋgiy, kuyipmiñjay miñmon Atens kun ak kond mindying niŋjak; biynimb kun gok, gor yesek kiyk aŋgnijŋipay gok, kuŋay yimb nep mindek. Niŋek, simbwur nup ak timey yimb gek,¹⁷ lotiw ŋin gok Jiwda nan-gep korip ak amiy, bi Jiwda nimb gunap, bi yikop Gor nup aŋgnijŋipay gunap yip minim aŋ amiy apiy giyŋipay. Pen ŋin yikop gunap kunep, ap biynimb nan-giyŋipay tip ak nan-giy, kiy yip minim aŋ amiy apiy gi mindyŋipay.

¹⁸ Miñmon kun okok, biynimb gos ar keykey niŋyak gok, yimb keykey aŋgiy, gunap Epkiwriyan biynimb aŋgyak, gunap Stoyik biynimb aŋgyak. Minek bap, Pol biynimb kun gok yip minim aŋ amiy apiy giy, Jiysis kumi tikjakak minim ak aŋgek, bi tiysa kiyk gok sek niŋiy; gunap aŋgyak, “Bi minim monmon aŋgip biy, minim kun ak yerip asap?” Pen gunap aŋgyak, “Biynimb par okok aŋgnijbay tap gok asap aŋgyak.”

¹⁹⁻²⁰ Pen Pol nup dand kanjsol kay mindeyak ak amiy aŋgyak, “Nand minim kisenimb, biynimb okok kuyip apan ak, miñiy chinup aŋgey, minim kiñij kun ak niŋrep gun aŋgyak.”²¹ Pen biynimb miñmon Atens nimb gok sek, biynimb okok nimb ap Atens mindeyak gok sek minim kisenimb gunap niŋiy, aŋ mindonjun aŋgiy gos anep niŋyŋipay.²² Pen Pol kanjsol mindeyak namb ak tikjakiy aŋgak, “Nimb Atens biynimb. Yand nimbip niŋbiyn. Nimb kilis yimb giy, tap gunap aŋgnijun aŋgiy, gos ak niŋbim.²³ Yand akniy taŋgiy niŋbiyn; nimb kamb bind keykey giy, tap keykey aŋgnijbim rek, yimb ak ar kun ak tikpik. Kamb bind bap gaypik ak, yimb ak tikiy apik, ‘Bi ma niŋbun ak: kamb bind nup biy apik.’ Minim ma niŋbun aŋgiy tikpik kun ak, nimbip miñiy kiñij ak aŋgnij gispbyn.

²⁴ “Gor mankumb biy gay, tap okok maŋgiysek gay gak ak, nuk biyomb yimb. Semb biyor sek, man biy sek kond mindip. Biynimb gok korip akaŋ, tap gunap gayey, nuk ap tap gayningambay namb kun okok mindonimuj rek ma ayip.²⁵ Nuk chinup gay, aňiŋ band ak yokek, aňiŋ aying mindpun. Tap chin okok maŋgiysek, nuk nep gayak. Nuk Bi kalrimay kun ak, chin tap tep bap giy, nup ŋinjun rek ma ayip.²⁶ Nuk Andam nup nep gayek, Andam nuk pen tik dand amiy apiy gek mey, biynimb keykey okok maŋgiysek mindpun. Gor nuk nep gek mey, biynimb gunap miñmon bap mindiy, mind dand amiy, kisen nuk key aŋgak ŋin ak apek, biynimb okok nimb gunap ap tip kun ak dipay.

²⁷ “Gor gek, ŋin gunap kosityam mindpun ak, yip gosimb niŋyaŋ aŋgiy gip. Nup gosimb niŋnij, nuk par okok ma mindip; chin yip mindip.

²⁸ ŋin ar nuk ak mey, chin mindpun. Pen bi minim kil tikep nimb key gunap, Gor nup Bapiy chin aŋgyak ak, niŋind aŋgyak.²⁹ Pen biynimb gok yenen gol, kamb, tap gok diy, gos kiyk key niŋiy, tap gunap gay

aŋgnijəbay. ³⁰ Wosrey Gor minim nup ak ma ninjyinqipay rek, kuyip minim gunap kuŋay ma aŋgak. Pen miňniy biynimb miňmon okok maŋgiysek kuyip aŋgip, ‘Tap gunap aŋgnijbim ak kirgiy, tap yerip yerip timey gipim ak kirgiy, yip nep gosimb niŋnimimb aŋgip.’ ³¹ Aŋgip kun ak niŋrep yimb ginjun. Kisen nuk key niŋimb ŋin bap apek, binuk yipund giy nep gip ak yokek apiy, biynimb maŋgiysek kor giy, bilokninqamb. Chin niŋbun: binuk chinup kor yomb giningamb kun ak, Gor gek kumiy tip ak tikjakak aŋgak.”

³² Pol minim kun ak kun giy aŋgek, biynimb mindeyak gok niŋyinq, gunap sik aŋgyak; gunap aŋgyak, “Niŋ gunap minim kun ak tip aŋgenimin, chin niŋjun aŋgyak.” ³³ Kun aŋgyaknij, Pol kuyip kiriŋ amnak.

³⁴ Pen miňmon Atens kun ak, biyn bi gunap, minim nup ak kindik giy, Jiysis nup gosimb niŋyak. Biyn bi kun gok mey, bi bap yimb nup ak Dayoniysiñas. Nuk biyomb kanjsol kiyk kun ak nimbi bap. Biyn bap yimb nuk Damariys. Pen biynimb bi yikop gunap sek Jiysis nup gosimb niŋyak.

Pol Am Miňmon Koriyn Mindek

18 ¹ Pol miňmon Atens kun ak kirgiy, miňmon Koriyn amiy niŋak; ²⁻³ bi Jiwda ber, miňmon Pontas nimb bap ap minderik. Biynuk yimb ak Priysiyla; nuŋgumi yimb ak, Akiwiyla. Biber kun ak, kiyk am mindyinqipiyr; miňmon Yitaliy, Rom maŋ okok. Kiyk kun giy am mindyinqipiyr ak pen, ŋin kun ak biyomb Kilodiyas, Jiwda gunap miňmon Rom biy ma mindeninqiy aŋgek mey, ap miňmon Atens kun ak minderik. Biber kun ak, kiyk ser korip gayingipiyr. Pen Pol kunep, wong kun ak rek giyinqip ak mey, am kiy yip mindiy, ser gok gayingipay.

⁴ Pol nuk pen, Jiwda biynimb, Griyk biynimb maŋgiysek niŋyaŋ aŋgiy, Jiwda lotiw ŋin ak waknij, nan-gep korip ak amiy, kiy yip minim aŋg amiy apiy giyinqip.

⁵ Kun gi dand amiy, kisen Salas yip, Timotiy yip miňmon Masedoniya kirgiy aperik, ser giyinqip wong ak kirgiy, minek minek Jiwda biynimb gok kuyip minim aŋgnirangyng aŋgyinqip, “Bi Kiyŋ yomb key yimb per kond mindyinqipun ak mey, Jiysis nep aŋgyinqip.”

⁶ Kun aŋgek, minim nup ak ma niŋiy, nup aŋgiweyak; Gor nup yenen kirpay aŋgiy, chech nuk ak pipal pikyinq, kuyip aŋgak, “Yand nimbip Gor minim ak aŋgñen ma niŋbim ak, tap nimbik key. Miňiy nimbip Jiwda biynimb kirgiy, biynimb Jiwda mer gok kuyip aŋgniningayn aŋgak.” ⁷ Kun aŋgiy, kuyip kirgiy, bi Jiwda mer bap korip ak amnak. Bi kun ak yimb nuk Taytas Jastas. Nuk Gor nup aŋgninyinqip. Korip nuk ak mindek; Jiwda nan-gep korip gol siŋak.

⁸ Pen Kriy়pas, bi Jiwda nan-gep korip kond mindyinqip ak; biynimb nuk yip mindeyak gok yip, Pol Jiysis minim aŋgak ak, niŋind aŋgip

angiy, Jiysis nup gosimb niijiy ñiñg pikyak. Koriyn biynimb gunap kunep, Pol minim aŋgak ak niijiy, Jiysis nup gosimb niijiy, ñiñg pikyak.

⁹Minék bap, Pol day niňjak; Biyomb ak nup aŋgak, “Yand nand yip nep mindpiyn ak mey, ma piriknimin; minim yip ak biynimb gok kuyip monmon aŋgniminim. ¹⁰Miňmon yomb biy, biynimb yand kuŋay yimb nep mindpay; biynimb gunap nip timey giniŋgiy rek ma ayip aŋgak.” ¹¹Kun aŋgek, Pol miňmon okok ma amnak; miňmon kun anep mindiy, simiy nokom, takin onep kaŋgol ak, Gor minim ak aŋgñi mindiŋgip.

¹²Pen Rom biynimb gok, biyomb Galiyow nup aŋgey, ap Akaya propens kond mindek ñin ak; Jiwda biynimb gok, Pol nup niŋey miluk yapek, nup dand kor amiy aŋgyak, ¹³“Bi biy biynimb gok kuyip Gor minim aŋgnispayıy aŋgiy, Rom biynimb mer apay minim gok nep kuyip aŋgip aŋgyak.” ¹⁴Kun aŋgeyak, Pol minim kun ak pen aŋgiy angakniŋ, biyomb Galiyow tikjakiy kuyip aŋgak, “Nimb Jiwda biynimb. Bi biy tap timey bap gombikop, minim nimb kor gipim ak niŋbinip. ¹⁵Pen nimb yikop apim, ‘Bi biy yesek aŋgiy aŋgip, ‘Bi Kiyŋ yomb key yimb per kond mindpun ak mey, Jiysis nep aŋgiy,’ nasind sikop minim mer apay ak gunap aŋgiy gip apim’ ak, yand ma niŋniŋgayn. Ak minim yand mer. Minim kun ak nimbik key aŋgniminib aŋgak.” ¹⁶Kun aŋgiy, kuyip ang mis yokakniŋ, ¹⁷kiyk mis amying, bi Jiwda nan-gep korip kond mindep, Sosteniys nup kur diy pikyak. Nup kun giyak ak pen; biyomb Galiyow niijiy, minim bap ma aŋgak.

Pol Tip Ak Andkind Antiyok Siyriya Amniyn Aŋgiy Amnak

¹⁸Pen Pol miňmon Koriyn tapin mindiy, mam ay gok kuyip aŋgak, “Nimbkaw mindem aŋgiy,” Akiwiyla ber yip miňmon Siyriya amnun aŋgiy, siyip diy saŋdiyak. Am am miňmon Senkriya apay ak amjakiy, Pol yand Gor nup chinggiy nep mindenningayn aŋgiy minim aŋgaying, jun kas nuk ak tikak.

¹⁹⁻²²Pen kiyk am am miňmon Yipiyses amjakiy, Pol nuk Jiwda nan-gep korip miŋgan ak amiy, Jiwda biynimb gok yip, minim aŋg amiy apiy gak. Kun gek, nup aŋgyak, “Ñin gunap sek, chin yip biy mindenimin aŋgyak.” Kun aŋgyak ak pen, minim kuyip ak ma diy aŋgak, “Nimb kaw mindem. Gor yip yaw aŋgeningamb; kisen andkind winiŋgayn aŋgak.” Kun aŋgiy, Akiwiyla ber kuyip, biynimb kun gok yip aŋgay, nuk siyip diy, am am miňmon Siysariya amjakiy, biynimb Jiysis nup gosimb niijyak gok kuyip, nimb mindpim aŋgiy, tip ak siyip diy, miňmon Antiyok amnak.

²³Amiy, tapin yep ñin kaw bap mindiy kuyip kirgiy, nuk am Galesiya propens okok sek, Priysiya propens okok sek giraŋgying; biynimb Jiysis nup nind gosimb niijyak gok kuyip, aŋgñirep gek, niŋrep giyak.

Binak Apolas Gak Minim Ak

²⁴⁻²⁵Pen bi Jiwda miňmon Aleksandriya nimb bap, ap Yipiyses mindek. Yimb nuk ak Apolas. Nuk bi minim aŋgrep yimb giy; Baybol buk day

nind tikyak ak niŋrep yimb giy gak ak mey; Jiysis minim ak biynimb okok kuyip yipund giy nep aŋgak. Minim aŋgak kun ak, Jon bi ŋinj piknemb niŋjak rek nep niŋiy aŋgak. Pen nuk Jiysis minim gunap sek niŋrep ma gak. ²⁶ Nin kun ak tikiy nuk ma pirikiy, Jiwda nan-gep korip ak amiy, Jiysis minim ak monmon yimb aŋgñak. Aŋgñek, Akiwiyla ber niŋiy, nup dand korip kiyk ak amiy, Jiysis minim ma niŋjak won gunap, aŋgñirep yimb girik.

²⁷⁻²⁸ Kisen nuk Akaya propens amniŋ gek, Yipiyses biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok, tep yimb am kuyip aŋgniningamb aŋgyak, Akaya biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip minj bap tikiy aŋgyak, “Bi Gor woŋg gip Apolas amjakek, nup dinimimb aŋgyak.” Kun aŋgey mey, Apolas amjakiy, minj ak yomek, Akaya biynimb Gor kuyip simb niŋiy gos tep ŋek, Jiysis nup gosimb niŋyak gok manŋiysek, Apolas nup diyak. Deyak, nuk pen tip kuyip ak diy, Jiwda biynimb gok kuyip minek minek, Baybol buk minim ar ak aŋgrep giyŋg aŋgak, “Bi Kiyŋ yomb key yimb aŋgyak, kond mindpim ak mey, Jiysis nep aŋgak.” Kun giy aŋgrep gek, nup minim bap pen aŋgniringiy rek ma ayak. Kun gek, biynimb gok Jiysis nup gosimb niŋiy, mindrep yimb giyak.

Pol Yipiyses Taŋgiy Minim Aŋgak

19 ¹ Apolas miňmon Koriyn mindakniŋ, Pol miňmon dum bap paŋind amiy, miňmon Yipiyses amjakiy, biynimb Jiysis nup minim niŋun aŋgyak gunap mindeyak. ² Kuyip niŋiy aŋgak, “Nimb Jiysis nup gosimb niŋbik ŋin ak, Gor Kawnan kunep dipik?”

Aŋgek aŋgyak, “Mer. Gor Kawnan mindip aŋgiy chin ma niŋbun aŋgyak.”

³ Aŋgeyak, Pol kuyip aŋgak, “Pen nimb yenen ŋinj pik pik?”

Aŋgek aŋgyak, “Chin Jon aŋgyiŋgip minim ak diy, ŋinj piknuk aŋgyak.”

⁴ Kun aŋgeyak aŋgak, “Jon biynimb gok aŋgek ŋinj pikyingipay ak; tap siy tap timey gipun ak, yenen kun gipun aŋgiy niŋey mey, kuyip ŋinj pikniyiŋgip. Pen kuyip aŋgyingip, ‘Biyomb kisen winiŋgamb ak apek, nup gosimb niňnimimb aŋgyingip.’ Bi kisen winiŋgamb aŋgak kun ak, Jiysis nep aŋgak.”

⁵ Pol kun aŋgek, Jiysis biynimb nuk yimb mindenjun aŋgiy, tip ak ŋinj pikyak. ⁶ Pol kuyip diniŋek, Gor Kawnan nuk ak kuyip yokek, minim yimb keykey aŋgiy, day Gor minim tep ak aŋgñiyak. ⁷ Bi anep wimiŋgan ak rek kun giyak.

⁸ Pol takin omiŋal nokom, biynimb Jiwda nan-gep korip wiyak gok yip, Gor biynimb diy kond mindenŋgamb minim ak aŋg amiy apiy gi mindyiŋgip. ⁹ Pen biynimb gunap, minim tep ak ma yimb diy, biynimb mindeyak namb ak aŋgyak, “Kinjeŋ tep amemb apay minim kun ak

minim rek ma ayip aŋgyak.” Kun aŋgeyak, Pol biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip nep dand Tayrenas sikul korip yomb ak amiy, kuyip minim aŋgñi mindyinŋip. ¹⁰Kun giy aŋgñi mindek, simiy omijal yinek mey, Jiwda biynimb gok diy, Griyk biynimb gok diy, miňmon yomb Esiya mindeyak rek maŋgiysek, Jiysis nup minim ak, kun kun giy apay aŋgiy niŋyak.

Siypa Ŋinuk Nup Giyak Minim Ak

¹¹Gor, Pol yip mindaknij, nuk tap mageprek key yimb gunap giyinŋip. ¹²Biynimb gok tap gek, Pol aŋgsiyip chech band nup gok dam, mumbwak ar kiyk gok ay, jak amyiŋcipay. Kichekiy tap gok ambaŋ aŋgiŋip gok kunep mis amyiŋcipay.

¹³Jiwda bi kunj tap gok giyinŋ, kichekiy tap gok aŋgyokpun aŋgiy giranŋyinŋipay gok, Pol gak rek niŋiy chin kunep gun aŋgiy, kichekiy gok kuyip aŋgyak, “Jiysis Biyomb Pol per aŋgninjimb ak mindip rek, mis amnoŋ aŋgyak.” ¹⁴⁻¹⁶Pen bi Gor nup simboŋgep yomb Siypa, Ŋinuk onep ar ak mindeyak. Kiyk kunep kichekiy tap gok aŋgyokun aŋgiy aŋgeyak, kichekiy biynimb ambaŋ ayak gok pen aŋgyak, “Jiysis yip, Pol yip kuyip niŋbun ak pen, nimb bi an?” Kun aŋgiy, bi kun gok kuyip talakiy, tapin nep pikiy, chech kuyip gok tungralikyokey, daynep mindiy, korip kun ak kirgiy pirik amniyak.

¹⁷Pen minim kun ak, Jiwda biynimb, Griyk biynimb, miňmon Yipiyses mindeyak gok maŋgiysek niŋiy pirikiy, Jiysis yimb nup ak tapin nep dand aranyak. ¹⁸Jiysis biynimb nuk mindeyak gok, gunap ap nan-giy, kunj tap yerip timey giyak gok, miseŋ aŋgyak. ¹⁹Kunj tap gok giy, buk tik aŋgiŋipay gok, biynimb niŋmindyaknij, mon pik daŋgiyey yinak. Buk tap kun gok, maniy tawep namb ak ŋin paŋgey, piyptiy tawsin (50,000) rek amnak. ²⁰Pen miňmon Yipiyses kun geyak, Biyomb minim nuk ak yomb yimb gak.

Yipiyses Biynimb Kilpul Aŋgyak

²¹Pen kun giy, kisen Gor Kawnan ak Pol nup gos ŋeŋ aŋgak, “Yand Masedoniya amiy, Akaya amiy, Jerusalem amniŋgayn. Amiy, miňmon Rom kunep amniŋgayn aŋgak.” ²²Kun aŋgiy, bi nup kond minderik, Timotiy yip, Yirastas yip kuyip aŋgyokek, miňmon Masedoniya amerik; nuk miňmon Yipiyses takiy ŋin kaw bap mindek.

²³Ŋin namb kun ak, Yipiyses biynimb yikop gunap, Jiysis nep mey; Gor yip jimniy mindep kinjeŋram ak mindip aŋgeyak, kiy yip penpen giniŋ rek giyak. ²⁴Bi bap, yimb nuk Demetriyas ak, bi gunap yip, tap gol rek ak diy, tap yesek aŋgninjyinŋipay korip achimb kilrimey gunap gayey, biynimb gunap ap taw dam ay, biy়n yomb chin Atemis nup aŋgninjep korip ak aŋgiy, aŋgninjyinŋipay. Bi kun gok wong kun ak giy, maniy

yomb yimb diyingipay rek,²⁵ Demetriyas nuk bi nup wong guyak gok sek, bi wong kiyk giyingipay kun ak rek guyak gok sek anjek, ap nan-geyak anjek, “Nimb niqbim; chin wong nokom kun biy giy mey, maniy yomb yimb dipun.²⁶ Pen Pol apiy, biynimb gok kuyip yesek anjgiy anjip, ‘Nin mangiy diy tap gipay gok, tap angnijep mer anjip.’ Kun angamb, Yipiyses biynimb gok diy, Esiya propens biynimb okok diy mangiysek nijsipay.²⁷ Pol minim nuk ak anjek, tap gon tawyingipay ak, miñiy ma tawpay. Pen ar kun anep ma aspiyn; biyn yomb chin Atemis nup angnijebun ak kirgiy, korip yomb nup angnijebay ak kirgiy gispay anjgiy aspiyn. Biynimb akniy nep nup ma kirpay, biynimb okok kunep nup kirginiŋ gispay anjek.”

²⁸⁻²⁹ Demetriyas kun anjek, bi kun gok niqiy, biyn yomb chin angnijebun ak nep anjgiy, meng miñgan dand araniy aŋ amiay apiy guyaknij, biynimb dawin yomb kun animb kuŋaynep apiy, Pol binup omijal ak kuyip, lipiŋ dand minim anjep tip ak amniyak. Binuk omijal kun ak, nuk yip Masedoniya nimb ap minderik. Yimb kiymijay ak, Gayas yip, Ariystakas yip.³⁰ Pol pen, biynimb ap nan-giy, minim anjeyak namb ak amniy anjek, bi Jiysis nup gosimb niqiyak gok nup mer angyak.³¹ Gapman biyomb gunap, Pol nup bungiy kiyk ak mey, nup minim yokiy angyak, “Biynimb ap nan-giy, minim aspay namb ak ma amnimin angyak.”

³² Pen biynimb kuŋaynep ap nan-giy, minim yomb anjgiy, minim keykey yimb nep angyak. Kiyk minim kiñiq niqiy aspun ak anjgiy ma niqiyak; monmon nep angyak.

³³ Bi Jiwda gunap, bi chin Aleksanda, kuyip angrep giniŋgamb anjgiy, nup biynimb namb ak yokeyak, nuk kuyip ñin tung milich giy, minim angnijeng gaknij,³⁴ kiyk niqiyak; nuk Jiwda nimb ak mey, meng miñgan dand araniy anjek, “Atemis nep mey, biyn yomb chin anjgiy,” tapin nep aŋ mindeyak.

³⁵ Kun giy aŋ mindey mindey; bi ñiwkil tikep yomb kiyk ak tikjakiy kuyip anjek, “Kapkap mindem anjek.” Kun anjek, kapkap mindyaknij anjek, “Yipiyses biynimb. Miñmon chin biy, biyn yomb Atemis kamb nuk gap rek, semb biyoŋ nimb jiw owak ak diy, korip gayrep giy angnijebun ak; an ma ninjimb anjgiy, kilpul yomb ak aspim?³⁶ Minim kun ak, biynimb mangiysek niqebay nen: kirgim.

³⁷ “Pen bi dand opim omijal biy, biyn yomb Atemis nup angnijebun ak, nup ma anqjiwiy, korip nup angnijebun tap gunap siy ma dipiyr ak pen; kuyip dand opim.³⁸ Kun ak Demetriyas akaj, binuk gunap minim mindek kor giniŋ, biyomb gok mindpay ak mey, kor giniŋgiy.³⁹ Pen minim miker gunap mindonimuŋ, ap nan-gipun ñin ak nep angnimimb.⁴⁰ Chin miñiy ap nan-giy kilpul aspun ak, minim kiñiq bap mindek ma aspun. Gapman biyomb yimb bap, yeneng ap nan-giy minim aspim anjek,

pen minim bap aŋgjun rek ma ayip aŋgak.”⁴¹ Nuk kun aŋgiy, kuyip aŋgyokek, keykey amniyak.

Pol Miñmon Masedoniya Amiy, Miñmon Griyk Amnak

20 ¹Pen biynimb gok minim yomb aŋg mindiy keykey amniyaknij, Pol biynimb Jiysis nup gosimb ninjak gok kuyip suk aŋgek apeyak; Gor minim gunap aŋñirep yimb giy, kuyip kirgiy, nuk miñmon Masedoniya amnak. ²Amiy, kun okok taŋgyiŋg, biynimb Jiysis nup gosimb ninjak gok kuyip, Jiysis minim ak aŋgní dam dam, miñmon Griyk amjakak. ³Amjakiy, takin omiljal nokom kun ak mindiy, kisen siyip diy, Siyriya amniy aŋgak ak pen; nuk minim bap njak; Jiwda kay nup pik ayning geyak. Minim kun ak ninjy, lum ar nep andkind Masedoniya amniy aŋgiy njak.

⁴⁻⁵Pen Pol binuk yip tanjeyak gok mey Timotiy; Piras ñinuk Sopata miñmon Beriya nimb; Ariystakas yip, Sekundas yip Tesalonayka nimb; Gayas Debiy nimb; Tikiykas yip, Tropiymas yip Esiya nimb. Bi kun gok, Pol yip ap ap miñmon Piyliypay apiy, kiyk nind miñmon Trowas amiy, chinup kond mindeyak. ⁶Jiwda ñin yomb biret yiys sek ma ñimbun ñin ak mindon pandikaknij, kisen siyip diy, ñin onep mamind ak namb kiniy, miñmon Trowas amjaknuk. Amiy, wiyk nokom bap kun okok mindonuk.

Yiwraya Nup Gek Tip Tikjakak

⁷⁻⁸Wiyk mindonuk kun ak, Sarirey dunjep won ak, biret wayn ñiŋning am korip ar biyon nan-giy, Pol toy amnięgayn aŋgiy, minim aŋgaknij, niŋmindonuk. Kun giy niŋmindon mindon, kisyim apek, lam daŋgiy ay niŋmindonuk. ⁹Pen bi paranj bap, wiyndiw ar ak bisgiy, Pol minim aŋgaknij, niŋmindek. Yimb nuk ak Yiwtyikas. Nuk kun giy niŋmind mind, wisin kalrimey yimb apek, wisin juk juk gi gi, biyoŋ nimb gindam man biyaj pikek, am biyaj diy niriyak: pisnep kumiy mindek. ¹⁰Pol nuk pen biyaj amiy, nup namb namb diy aŋgak, “Gos kuŋay ma niŋnimimb; nuk kim mindip aŋgak.” ¹¹Kun aŋgiy, tip biyoŋ amiy, biret gunap tipaŋ jimniy ñimbiy, Pol tip ak minim aŋg mindek mindek, miñmon yapıy, pumb owaknij amnak. ¹²Pen bi paranj apyap pikak anup, dand korip amiy, miñmiñ yimb giyak.

Pol Trowas Kirgiy Miletas Amnak

¹³Pol chinup aŋgak, “Nimb siyip diy miñmon Asos amenimimb; yand man ar apiy, siyip diningayn miñmon kun ak aŋgak.” ¹⁴Kun aŋgek, chin siyip diy am Asos amiy, Pol nup kun ak diy, miñmon Mitiliyniy amninuk. ¹⁵⁻¹⁶Minek Mitiliyniy kirgiy, miñmon Chiyos maŋ ak amjaknuk. Minek ak, miñmon Samos amjakiy, Pol nuk gos bap njak: Yipiyses amiy, sayn nep girangiy, Pendiykos ñin ak, Jerusalem ma ninjun rek ayek mey, Yipiyses silgiy, Miletas amninuk.

Pol Yipiyses Biynimb Kuyip Aŋgak Pisnep Amjipiyn Aŋgak

¹⁷Miletas amiy, Pol minim yokek Yipiyses amek, Jiysis biynimb nuk gok kuyip kond mindeyak bi gok kuyip aŋgak, “Mindpiyn biy winiŋgiy aŋgak.”

¹⁸Kun angek, apeyak aŋgak, “Nind propens nimbip biy mawep ŋin ak apiy, nimb yip mindiy, mind dand amiy, yerip yerip giyŋgipiyn ak niŋbim. ¹⁹Yimb yand ma dand araninik; Krays nup wong ak giňnikniň, Jiwda biynimb yip timey giniŋ geyak, yip simb gek, siy aŋgyiŋ, minim aŋgňinik. ²⁰Pen yand korip nimbip okok akaŋ, nan-gipim tip okok amiy, minim tep nup bap weygiy ma aŋgňinik; mangiyeck nep aŋgňinik.

²¹Nimbip Jiwda biynimb gok diy, Jiwda biynimb mer gok diy, aŋgrep giy aŋgnik, ‘Tap timey gipim ak kirgiy, Gor aŋgip minim ak diy, Jiysis nup gosimb niŋnimimb aŋgnik.’

²²“Pen miňiy niŋim! Gor Kawnan ak, yip miň rek ay, dand Jerusalem amjap ak; yip yerip rek giningamb ak ma niŋbiy. ²³Pen yand niŋbiy: miňmon gok miňmon gok amjaken; Gor Kawnan ak yip aŋgip, “Nand Jerusalem amey, nip kalambis ayey, kosyam yimb mindenŋgamban aŋgip.” ²⁴Pen ak minim ma mindip. Yand keynep mindrep giy aŋgij gos ak ma niŋbiy. Yip pikningambay aŋgij, ma pirikpiyn. Biyomb Jiysis, wong yip aŋgak ak nep gosimb niŋbiy ak mey, Gor chinup simb niŋiy dip minim tep ak, aŋgyiŋ nep mindenŋgayn.

²⁵“Pen niŋim. Nimb biynimb akay akay, Gor biynimb diy kond mindenŋgamb angen niŋbim gok, yip tip ak ma niŋniŋgambim. ²⁶Miňiy amniŋ mey, nimbip miseŋ aspiyn. Biynimb Gor minim ma niŋiy yiur yomb dinengambay gok; tap kiyk key. Yand yip mer. ²⁷Yand Gor minim bap ma aŋgňimbiy mer; mangiyeck yimb nimbip aŋgňimbiy. ²⁸Nimb key niŋrep giy, biynimb Gor Kawnan angek kond mindpim gok kuyip, niŋrep giy ginimimb. Bi kanj siypsiyp mokep gok, kanj kiyk gok kond mindrep gipay rek, nimb biynimb Jiysis nup gosimb niŋbay gok kuyip, kond mindrep ginimimb. Gor chinup simb niŋiy, Ņinuk nup yokek ap chinup aŋgij kumak ak, sakiy ma ginimimb. Niŋmindiy, biynimb nup ker mindpay gok kuyip kond mindenimimb. ²⁹Yand niŋbiy. Yand amen, kayn sakiy gok apiy, kanj siypsiyp nimb mokpim gok gunap siw niŋniŋgambay. ³⁰Biynimb gunap pen tikjakiy, minim yesek yesek aŋgij, biynimb Jiysis nup gosimb niŋbay gunap kuyip, lipiŋ dand kind kiyk okok amniŋgambay. ³¹Pen yand simiy omiŋal nokom, miňmon nimbip Yipiyses mindiy, pumbnamb kisyimken, simb gakniň, siy aŋgyiŋ nimbip mangiyeck aŋgňirep ginik. Minim aŋgňinik kun ak sakiy ma ginimimb; niŋying nep mindenimimb.

³²“Yand nimbip Gor ŋin ar ak ay amjipiyn. Nuk nimb yip mindenŋgamb. Minim tep nup ak niŋnep mindiy mey; biynimb sun-tep nuk gunap yip mindrep giniŋgambim.

³³ “Nimb yip mindenik ñin ak, biynimb gunap, chech maniy tap kuyip gok asimb ma aŋgnik. ³⁴ Ñin maŋgiy yand ak keynep wong giy, bi yip taŋgyingipun gok yip, tap ñimbyingipun. ³⁵ Pen gipiyn kun ak rek nimb kunep giy, biynimb simbgeprek gok kuyip direp ginimimb. Biyomb chin Jiysis, minim aŋgak ak niŋbim. Nuk aŋgak, ‘Bi gunap nimbip tap ñeniŋgambay, nimbip tep giniŋgamb ak pen; nimb biynimb gunap kuyip tap ñiniŋgambim ak, nimbip tep yimb giniŋgamb aŋgak.’ ”

³⁶ Pol minim kun ak aŋgjifiy, biyomb Yipiyses nimb kun gok yip kongim yimi, Gor nup aŋgniŋyak. ³⁷⁻³⁸ Pen Pol bi kun gok kuyip, kisen jomluk yip ak ma niŋniŋgambim aŋgek, nup am kaykol giy, siy aŋgiy, kuyip simb gaknij, nup namb ay dam siyip miŋgan ak yokyak.

Pol Siyip Diy Jerusalem Amniŋ Saŋdak

21

¹ Pen chin Yipiyses biynimb kuyip, nimb mindem aŋgiy saŋdinuk.

Yingen ak aprep gek, yipund giy nep am am, Kos amninuk. Pen minek Kos kirgiy, Rowdes amiy, Patara amninuk. ² Amiy niŋnuk; siyip bap Piniysiya amniŋ gek mey, chin siyip kun ak diy saŋdinuk. ³ Am am, Saypras ñin aŋind kind okok ken mindaknij, niŋyŋ am am, Siyriya niŋnuk. Tap kakaw gok, Siyriya yisik yokniŋ mey, am sua ginuk Taya. ⁴ Taya sua giy, am biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip piyow niŋiy, kiy yip wiyk nokom bap mindonuk. Pen Gor Kawnan ak biynimb kun gok kuyip gos ñek, Pol nup aŋgyak, “Jerusalem amniŋ gispan ak ma amnimin aŋgyak.” ⁵ Pen siyip ak tap kakaw yisik yokdey, amjipun aŋgon, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak kun gok, biy ñapan kiyk gok maŋgiysek, chinup dam ñiŋ gol ak yokey, kiy yip kongim yimi, Gor nup aŋgniŋnuk. Pen chin penpen ñin piksakiy, ⁶ am siyip ak dinuknij, kiyk andkind korip amniyak.

Aŋgabas Pol Nup Kun Kun Giniŋgambay Aŋgak

⁷ Pen chin siyip diy Taya kirgiy, am sua ginuk: Tolemeys. Sua giy, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip aŋgnuk, “Nimb mindpim aŋgnuk.” Kun aŋgiy, ñin bap kiy yip kun ak mindonuk. ⁸ Minek ak kuyip kirgiy, am Siysariya amjakiy, Piyliyp korip ak amninuk. Nuk bi yipenjiliys bap. Nup mey, nind Jerusalem mindek, bi onep kaŋgol ak yip aŋgayeyak, keňmaŋgiy bilok ñiŋgipay. ⁹ Pen bi Piylipy kun ak, panuk onep tingawip ak Gor minim aŋgiyngipay. Pañ kun gok kiyk bi ma diyak. ¹⁰⁻¹¹ Chin Piylipy yip mindonuk ñin namb kun ak, bi Gor minim aŋgep Aŋgabas; miňmon Jiwdiya nimb ak apiy, Pol ler nup ak diy, ñin tomb nuk gok tiwniŋgrimbikiy aŋgak, “Gor Kawnan ak aŋgip, ‘Bi ler nop kun biy nup, Jerusalem amek, Jiwda biynimb nup tiwniŋgrimbikiy, dam Rom biyomb gok kuyip ñiniŋgambay aŋgip aŋgak.’ ” ¹² Kun aŋgek, chin maŋgiysek minim kun ak ninij, Pol nup aŋgnuk, “Jerusalem ma amnimin aŋgnuk.”

¹³ Aŋgonuk, nuk pen aŋgak, “Yip yenen simb niŋiy siy aŋgem, yip simb gisap. Yand Jerusalem amiy, Jiysis minim ak aŋningayn. Yip kalambis ayniŋgambay akaŋ, pik ayniŋgambay ak, ma piriksiyp. Monmon am aŋgniŋgayn aŋgak.”

¹⁴ Pen chin Pol nup kun giy aŋ mer niŋiy aŋgnuk, “Bapiy Gor key niŋimb rek giniŋgamb aŋgnuk.”

Jerusalem Biynimb Pol Nup Aŋgjiwyak

¹⁵⁻¹⁶ Pen chin kun giy Siysariya mindiy, Jerusalem amniŋ, tap chin gok moka giy, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak miňmon kun okok nimb gunap pojind, Jerusalem amonuk; chinup dam Nason korip ak ayey kininuk. Bi Nason kun ak, miňmon Saypras nimb. Nuk Jiysis nup nind nep gosimb niŋjak. ¹⁷Biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok maŋgiysek, chinup niŋney tep gak.

¹⁸ Minek minim aŋgniŋ; biyomb Jiysis biynimb nuk gok kuyip kond mindiŋgip Jemis nup niŋniŋ amiy niŋnuk: nuk bi woŋ jimniy gep gunap yip, ap nan-giy mindeyak. ¹⁹Pen chin amjakiy, Pol kuyip, nimb mindpim aŋgak. Pol pen, Gor nup kond mindakniŋ, Jiwda biynimb mer miňmon okok taŋgiy, tap yerip yerip gak ak, biyomb kun gok kuyip kesim diňak. ²⁰Kiyk minim kun ak niŋiy, Gor nup tep aŋgiy, Pol nup aŋgyak, “Mam. Nand niŋban: Jiwda biynimb tawsin kuŋaynep, Jiysis nup gosimb niŋbay ak pen, kilis timey giy apay, ‘Chin Jiwda gok, Jiwda biynimb giyinŋipay ar ak nep ginjun apay.’ ²¹Kun gipay rek, Jiwda biynimb okok nimb gunap, Jerusalem biy apiy, niŋrep ma giy apay, ‘Pol nuk, Gor minim Mosis wosrey aŋgiy tikak ak kirgiy, chin Jiwda gipun gipun ar ak kirgiy, Jiwda biynimb miňmon paryomb okok mindpay gok kuyip aŋgip, ‘Ni nimb gok kumbak ma tiknimimb aŋgip’” apay.”

²²“Kiyk minim niŋrep ma giy, nip apay kun ak, chin yerginjun? Nand Jerusalem biy opan rek, biynimb kun gok nip niŋiy, minim yomb aŋgniŋgambay. ²³⁻²⁴Kun ak bi chin omiŋal omiŋal, chin Jiwda gipun miň ar ak kindik giy, Gor nup minim bap niŋind yimb aspun aŋgyak ak mey, Gor nup tap pik daŋgiy simboŋŋ ŋiŋiŋ gispay rek; nand am ŋin onep ar ak kiy yip ŋiŋ pik tep giy, tap Gor nup simboŋŋ ŋiŋiŋgambay gok taw ŋenimin simboŋŋ ŋiy mey, jun kas kiyk ak tikniŋgambay. Kun geniŋgamban mey, biynimb maŋgiysek nip minim aŋgyak kun ak, yesek nep aŋgyak ak niŋningambay. Nand Jiwda nimb ak mey, chin Jiwda gipun rek nep gipan aŋgniŋgambay. ²⁵Pen biynimb Jiwda mer Jiysis nup gosimb niŋbay gok kuyip, minj tikuŋkiy aŋgnuk:

‘Jiwda kay gipay gipay rek gun aŋgiy, kosyam giniŋgambim. Kun ak tap gunap nep ginimimb. Biynimb gunap tap yesek okok simboŋgying, kimin kanj pikeniŋgiy, nimb ma ŋiŋnimimb. Kimin kanj tap gok likaň sek ma ŋiŋnimimb. Kun ak kimin, kanj tap gok kuŋjam tungwikey kumek,

likañ sek mindenigamb rek ma ñiñnimimb. Biyn siy bi siy ma ginimimb aŋgyi,’ minj tiknuk aŋgyak.”

²⁶Kun aŋgeyak, Pol minim kuyip ak diy; minek, bi omijał omijał tap simbong ñiniŋguyak kun gok yip, ñiŋg pik tep guy; Gor aŋgniŋep korip ak amniyak. Amiy, Pol bi mindeyak gok kuyip aŋgak, “Chin ñin onep kangol ak mindiy, ñin ar ak, Gor nup tap ñiñemb gunap keykey dand aŋgak, nup simbong ñiniŋgambun aŋgak.”

Jiwda Biynimib Pol Nup Chichiy Diyak

²⁷⁻²⁸Kun aŋgiy, ñiŋg pik mindyaknij, ar ñin ak maj owaknij, Jiwda biynimib Esiya mindiy wiyak gunap niŋyak: Pol Gor aŋgniŋep korip miŋgan ak mindek. Niŋiy, nup chichiy diy, meŋ miŋgan dand araniy aŋgyak, “Chin Yisrel biynimib mangiysek tikjakiy, bi timey gip biy di mindenjun. Miñmon okok taŋgiy, per timey nep gip bi ak mey biy. Chin Jiwda biynimib gipun ar ak timey aŋgiy, Mosis aŋgiy tikak minim ak timey aŋgiy, Gor aŋgniŋep korip biy aŋgjiwiy gip. Jiwda biynimib mer Gor aŋgniŋep korip miŋgan biy ma dand owepl gok kuyip, monmon dand wip aŋgyak.” ²⁹Kiyk minim aŋgyak kun ak, gos nep niŋiy aŋgyak. Pol yikop Tropiyamas yip, Gor aŋgniŋep korip maj okok taŋgek niŋiy mey aŋgyak, “Pol binak Tropiyamas miñmon Yipiſes nimb ak yip, Gor aŋgniŋep korip miŋgan ak amimb aŋgyak.”

³⁰Kun aŋgey, minim kun ak biynimib okok mangiysek niŋiy, ap Pol nup di mis biyaj yoki, kinjeŋ ak giñiyak. ³¹⁻³²Giñiy, kilpul yomb aŋgiŋg, Pol nup pisnep pikayniŋ rek guyak. Pen guyak minim kun ak, amiybi yomb yimb mindek ak amek, nuk binuk kunjaynep pojind kasek apchakeyak niŋiy, Pol nup pikayniŋ geyak ak kirgiyak. ³³Amiybi yomb kun ak aŋgak, Pol nup chichiy diy, binuk gok kuyip aŋgak “Nup sen omijał ayñinimimb aŋgak.”

Aŋgek, aŋgak rek geyak, biynimib mindeyak gok kuyip aŋgak, “Nuk tap yergamb nup kun gispim?”

³⁴Aŋgek, kiyk minim keykey aŋgey, kilpul yomb yimb gak. Kun gek amiybi yomb ak, binuk gok kuyip aŋgek, Pol nup dand korip yomb kiyk ak amniŋ; ³⁵dand korip kinjeŋrumb gol sinak amjakyaknij, biynimib kunjaynep kisen guy, Pol nup timey giniŋg nep guyak. Kun guyak rek, amiybi gok nup di wanjrem ar ak ay, dand amniyak. ³⁶Pen biynimib kun gok, Pol nup aŋgyak, “Nup pisnep pikayim! Nup pisnep pikayim aŋgyak.” ³⁷Kun aŋgyak ak pen; amiybi gok Pol nup dand korip miŋgan biyaj amniŋg guyaknij, nuk Griyk minim aŋgiy, amiybi yomb yimb anup aŋgak, “Yand minim nip bap aŋgnim akan?” Aŋgek, amiybi yomb yimb ak aŋgak, “Nand Griyk minim niŋban sek? ³⁸Yand aŋgniŋbiyŋ-eŋ, nand mey, bi Yijip nimb; bi penpen gipay kunjay yimb diy, dam miñmon nep okok, weygey mindeyak bi anep aŋgninbiyŋ. Pen nand Griyk minim ak aspan aŋgak.”

³⁹ Aŋgek, Pol aŋgak, “Yand bi Jiwda bap. Yip tikyak, miňmon yomb Tasas Siyliysiya propens. Pen yip yaw aŋgenimin, yand biynimb guniy kuyip minim aŋgnim aŋgak.” ⁴⁰ Aŋgek, amiybi yomb yimb ak, yaw kun ginimin aŋgek, Pol korip ak yirar rek giy tawind tapay ar ak taw mindiy, ñin dand aranek, biynimb gok minim ma aŋgyakniŋ; nuk Hiybriw minim aŋgiy kuyip minim aŋgñak.

22 ¹ Pol nuk kuyip kun giy, Hiybriw minim aŋgiy aŋgak, “Bapi sikop diy, mam sikop diy, nimb minim aŋgnin̄ gispiyn ak niŋmindenimimb aŋgak.” ² Kun aŋgek, minim minim aŋgiy mer, kapkap yimb mindyakniŋ, ³ kuyip aŋgak, “Yand Jiwda nimb ak pen, yip tikyak miňmon yomb Tasas Siyliysiya propens. Pen yand ap Jerusalem biy, tiysa Gameliyel yip mindiy, yomb ginik ak mey, apis basind sikop yerip yerip aŋgyak minim ak maŋgiysek, yip aŋgñek niŋnik. Kun ak, nimb Gor nup direp gun aŋgiy, kilrimey nep gipim rek, yand kunep giyin̄gipiyn. ⁴ Biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip, timey yimb giyin̄gipiyn. Kuyip pik ayin aŋgiy, biynimb gok monmon miň ay, dand kalambis amyin̄gipiyn.

⁵ “Giyin̄gipiyn kun ak, biyomb Gor nup simbongep gok sek, bi kanjsol gok sek aŋgnijem, kiyk yesek aŋgip ma aŋgnin̄gambay; niŋind aŋgip aŋgnin̄gambay. Biyomb kun gok, yand Damaskas amniŋg genik, yip minj gunap tikñiyak. Minj kun ak tikiy aŋgyak, ‘Pol nup kondenimimb; nuk Damaskas biynimb Jiysis nup gosimb niŋbay gok kuyip miň ay, dand Jerusalem biy winimuŋ aŋgyak.’ Pen yand minj kun ak diy kuyip miň ay, dand Jerusalem apen, gos niŋniŋgambay aŋgnik.

Pol Jiysis Nup Gosimb Niŋak Kesim

⁶ “Pen yand minj kun gok bi gunap yip dand am am, pumbnamb yoŋ won ak, Damaskas maŋ maŋ ginukniŋ, melik yomb ak, semb ar biyoŋ nimb aňiňak rek diy owak. ⁷ Kun gek, yand apyap piknikniŋ, minim bap yip aŋgak, ‘Sol! Sol! Yip yenen per timey gipan?’

⁸ “Aŋgek, yand aŋgnik, ‘Biyomb! Nand an?’

“Aŋgenik, ‘Yand bi Jiysis Nasaret nimb: yip per timey gipan anep aŋgak.’

⁹ “Bi yand yip amonuk gok, melik yomb ak niŋyak ak pen; minim maŋiy ak ma niŋyak. ¹⁰ Yand pen aŋgnik, ‘Biyomb. Yerginim?’

“Aŋgenik, yip aŋgak, ‘Tikjakiy, Damaskas amiy, Gor nup yerer giningamban ak, nip aŋgnin̄gambay aŋgak.’ ¹¹ Melik kun ak, yomb yimb giy, windin yip ak pisnep koy gek, niŋnim rek ma ayak. Kun gek, bi yand yip amninuk gok, yip ñin kind ak diy, dand Damaskas amniyiak.

¹² “Pen Damaskas bi bap mindek. Yimb nuk ak Ananayas. Nuk Gor minim ak niŋrep giy, minim chin yerip yerip mindip ak niŋrep yimb giy gak. Bi kun anup, Jiwda biynimb Damaskas mindeyak gok, maŋgiysek

angyak, ‘Ak bi tep yimb aŋgyak.’ ¹³Pen nuk, yand mindenik maŋ siŋak apiy aŋgak, ‘Mam Pol, windin tip niŋan aŋgak.’ Kun aŋgakniŋ, windin yip koy gak ak, pisnep sun ayakniŋ, nup niŋnik. ¹⁴Yip aŋgak, ‘Gor Biyomb, basind apis sikoŋ aŋgniniŋgipay ak, nip diy wong nuk ak ayniŋ gisap ak mey, ŋinuk Krays nup misesŋ niŋiy, minim nuk ak misesŋ niŋiy gipan. ¹⁵Nip yerer gamb niŋban kun ak, biynimbiŋ gok kuyip aŋgniniŋgamban. ¹⁶Kun ak ma kond mindenimin; tikjakiy Gor nup aŋgniniŋ, niŋg pikeniŋgamban; timey gipan gach ak, Gor wiykyokniŋgamb angak.’

Jiwda Mer Okok Kuyip Aŋgniniimin Aŋgak

¹⁷“Kun aŋgek, aŋgak rek nep ginik. Kisen miňmon Jerusalem biy apiy, Gor aŋgninjeŋ korip ak amiy, Gor nup aŋgninj mindiy, day niŋnik ak:

¹⁸ Jiysis yip aŋgak, ‘Kasek Jerusalem kirgiy, miňmon key okok amnimin. Biynimbiŋ guniy minim tep yip ak aŋgeniŋgamban, ma niŋniŋgambay aŋgak.’

¹⁹“Kun aŋgek, yand aŋgnik, ‘Biyomb. Kiyk key yip niŋbay; yand nind nan-gep korip okok amiy, biynimbiŋ nip gosimb niŋyak gok kuyip kalambis ay, takiy nep pikeniŋgipay. ²⁰Pen niŋ bap, bi minim tep nip aŋgep Stiypin nup pikayakniŋ, panj aŋgiy, bi nup pikeyak gok chech kiyk tuŋgasik ayak gok kond mindenik aŋgnik.’ ²¹Kun aŋgenik, Biyomb ak yip aŋgak, ‘Yand nip aŋgyoken, am Jiwda mer gok kuyip, minim aŋgniniŋgamban aŋgak.’”

Amiybi Yomb Ak Pol Nup Kond Mindek

²² Jiwda biynimbiŋ, Pol minim aŋgak ak niŋmind dand amiy, minim kun ak aŋgek niŋiy, kiyk minim yomb yimb aŋgiy aŋgyak, “Bi kun ak rek ma mindenimuj; nuk Gor nup aŋgiwsap rek, nup pisnep pikayep aŋgyak.”

²³ Kun aŋgyiŋ, chech yomb kiyk gok tuŋgasik yokiy, silkul gok yiprung diŋgey aranak. ²⁴Kun geyak, amiybi yomb yimb ak, binuk gunap kuyip aŋgak, “Nup dand korip miŋgan amiy, pikeniŋgipay, biynimbiŋ guniy yeneng nup minim yomb aspay kiňiŋ ak, nimbiŋ aŋgnimuj aŋgak.”

²⁵ Kun aŋgek, nup pikniŋ, dand amiy miň tiwniŋ ayak. Pen Pol amiybi yomb yep maŋ kun siŋak jak mindek anup aŋgak, “Chin Rom biynimbiŋ low bap kun giy mindip? Bi Rom nimbiŋ yipund giy gok kuyip kor ma giy, monmon pikpay sek?”

²⁶ Pol kun aŋgek, amiybi yomb kun ak, amiybi yomb yimb anup aŋgak, “Nand yergining gispan? Bi kun ak nuk Rom yipund giy aŋgak.”

²⁷ Kun aŋgek, amiybi yomb yimb ak apiy, Pol nup aŋgak, “Nand Rom nimbiŋ yipund giy akan, yip aŋgey niŋiŋ?”

Aŋgek, Pol aŋgak, “Yaw. Yand Rom nimbiŋ yipund giy aŋgak.”

²⁸ Aŋgek, amiybi yomb yimb ak aŋgak, “Yand maniy yomb yimb ak yokiy mey, Rom bi mindpiŋ aŋgak.”

Aŋgek, Pol pen aŋgak, “Rom kay yip tikyak ak mey, yand Rom bi mindpiyn aŋgak.”

²⁹Kun aŋgek, bi nup miñ ayak gok pirikyak. Amiybi yomb yimb ak, bi biy Rom nimb ak pen; nup miñ aypiy aŋgiy, kune piriak.

³⁰Minek pen, amiybi yomb yimb ak, Jiwda kay Pol nup minim yerip aspay ak niŋrep giyn aŋgiy, Gor nup simbongep yomb gok sek, bi Jiwda kanjsol gok sek maŋgiysek, suk aŋgek ap nan-geyak, aŋgek Pol nup am wisik dand apiy, mindeyak maŋ siŋak ayak.

Pol Jiwda Kanjsol Gok Kuyip Minim Aŋgak

23 ¹Pol nup kun giy wisik dap ayeak; nuk Jiwda kanjsol kun gok kuyip niŋmindying aŋgak, “Mam sikop. Yand Gor aŋgip rek per gipiyn ak mey, gospar aŋgiy ma mindpiyn aŋgak.”

²Kun aŋgek, Ananayas Gor nup simbongep biyomb yimb ak, bi maŋ siŋak mindeyak gok kuyip aŋgak, “Minim yesek aŋgip joŋimb band, ak piktopil gim aŋgak.”

³Kun aŋgek, nup pikeyak, Pol nuk biyomb kun anup aŋgak, “Biynimb gok nip niŋjey, bi tep rek mindpan ak pen; gos timund nak ak, timey yimb niŋban. Kun gipan kun ak, Gor nip pen pikniŋgamb. Chin Jiwda gipun rek niŋiy, yip kor gipan ak pen; Jiwda gipun ar ak kirgyi, ‘Nup monmon pikim apan’ aŋgak.”

⁴Pol kun aŋgek, bi maŋ siŋak mindeyak kun gok aŋgyak, “Gor nup simbongep biyomb yimb anup aŋgiwsipan?”

⁵Aŋgey, Pol aŋgak, “Mam sikop. Nuk Gor nup simbongep biyomb yimb aŋgiy ma niŋbiyn. Baybol buk ak tikiy aŋgyak, ‘Biyomb nimb gok kuyip ma aŋgiwnimimb aŋgyak.’”

⁶⁻⁸Won kun ak Pol niŋjak; bi kanjsol mindeyak kun gok, gunap Sanjiwsiy biynimb niŋbay rek niŋyak, gunap Peresi biynimb niŋbay rek niŋyak. Bi Sanjiwsiy gok gos kiyk ak niŋiy aŋgyingipay, “Enjol gok ma mindpay. Kawnan ma mindip. Biynimb gok kumi y pisnep kumbay aŋgyingipay.” Pol nuk layn keykey mindeyak kun ak niŋiy, minim yomb aŋgiy aŋgak, “Mam sikop. Basind apis yand gok maŋgiysek Peresi biynimb: yand kune Peresi bap. Biynimb kumi tikjakpay minim ak aŋgen, yip pen kor gispay aŋgak.”

⁹⁻¹⁰Kun aŋgek, bi Sanjiwsiy kanjsol gok asik key ay, bi Peresi kanjsol gok asik key ay, kilpul yomb aŋgyak. Aŋgeyak, Peresi kay bi low tiysa kiyk gok, meŋ miŋgan dand araniy aŋgyak, “Bi biy tap timey bap gip aŋgiy, ma apun. Nuk Damaskas amnak ŋin ak, Gor Kawnan ak akaŋ, enjol bap niŋjak rek ayip; chin ma niŋbun aŋgyak.” Kun aŋgiy, penpen aŋ dand amniyaknij, amiybi yomb yimb ak niŋiy, mindak kun aŋ dand amiy, Pol nup tuŋgrik day day aŋyngiy rek ayek niŋiy, amiybi nuk gok kuyip aŋgek, Pol nup poŋind dam korip kiyk yomb miŋgan ak ayak.

¹¹ Pen ñin kun ak kisyimken biyan, Jiysis ap Pol mindek sijak jak mindiy aŋgak, “Gos sek mindenimin. Minim tep yand ak Jerusalem biy apan rek, Rom amiy, kuneŋ aŋgnimin aŋgak.”

Pol Nup Pikniŋgambun Aŋgyak

¹²⁻¹³ Minek pen, Jiwda biyimb ñin jiwiy omijał rek ap nan-giy, minim ang ar nokom ay aŋgyak, “Chin Pol nup ma pikaypun won biy; tap ma ñimbiy, ñiŋg ma ñimbiy giningambun aŋgyak.” ¹⁴ Kun aŋgiy, am Gor nup simboŋgep biyomb gok sek, bi kanjsol yikop gok sek kuyip aŋgyak, “Chin niijind yimb apun. Tap ma ñiŋningambun: Pol nup pisnep pik ay mey, kisen tap ñiŋningambun. ¹⁵ Kun ak nimb, amiybi yomb anup minim yokiy, yesek aŋgiy aŋgnimimb, ‘Pol nup dand biy apey, nup minim gunap sek aŋgnij tep ginjun aŋgnimimb.’ Yesek kun aŋgem mey, chin ñiluk ay mindoniŋgambun; apeniŋgamb, pisnep pikayniŋgambun aŋgyak.”

¹⁶ Pen Pol nunay ñinuk ak, Pol nup pikayniŋ giyak minim kun ak niŋiy, numbap Pol nup dam ayak korip ak amiy, aŋgñak. ¹⁷ Aŋgñek, Pol niŋiy, amiybi kuyip kond mindep bi bap nup aŋgak, “Bi paranj biy, minim bap mindip. Nup pojind amiybi yomb yimb mindip ak amey, minim kun ak aŋgaŋ aŋgak.”

¹⁸ Angek, nunay ñinuk kun anup pojind amiybi yomb yimb mindek ak amiy aŋgak, “Pol kalambis bi ak aŋgip, ‘Bi paranj biy minim bap mindip nen, nup pojind dand, biyomb yimb ak mindip amey, minim kun ak aŋgnimuj aŋgek;’ pojind aswiyn aŋgak.”

¹⁹ Kun aŋgek, amiybi yomb yimb ak, ñi kun anup ñin kind ak diy, pojind gol okok amiy aŋgak, “Yip minim aŋgniŋg apan kun ak, aŋgan aŋgak.”

²⁰ Angek, ñi paranj kun ak aŋgak, “Jiwda biyimb gok toy nip minim yokiy, yesek aŋgniŋgambay, ‘Pol nup dand kanjsol mindpay ak apenimin, minim gunap sek aŋgnijrep ginjun aŋgniŋgambay.’ ²¹ Kun ak minim kiy aŋgniŋgiy ak, ma niŋnimin. Bi kiyk ñin jiwiy omijał rek, Pol nup ñaŋg ay nep mey, tap ñiŋningambun aŋgiy, minim aŋgipay. Kiyk minim nip ak niŋiy, kun ginjun aŋgiy kond mindpay aŋgak.”

²² Kun aŋgek, amiybi yomb yimb ak niŋiy, nup aŋgyokyin aŋgak, “Biyimb gunap kuyip niŋiy, amiybi yomb yimb anup, kun kun giy aŋgiy aswiyn ma aŋgnimin aŋgak.”

Pol Gapman Biyomb Piyiliyks Mindek Ak Amnak

²³ Amiybi yomb yimb ak kun aŋgiy, amiybi kond mindep nuk omijał ak suk aŋgek aper aŋgak, “Pol nup pik ayiniŋ minim aspay. Kun ak miňiy kisyimnamb biyan, nup pojind dand Siysariya amnimimb. Bi kusay dinigiy gok, ñin jiwiy onep wanjrem ak diy, amiybi gok, ñin jiwiy onep wanjrem ak diy, kanj hos sek dinigiy gok, ñin jiwiy omijał nokom,

andikiy onep wanjrem ak diy dand amnimimb. ²⁴Pol nup hos gunap sek di namb ay, pojind dam, gapman biyomb Piyliyks mindip ak yokiy winimimb aŋgak.”

²⁵Kun aŋgiy, nuk biyomb Piyliyks nup minj bap tikiy aŋgak, ²⁶“Yand Kilodiyas Liisiyas; nip gapman biyomb Piyliyks minj tiksiyi. ‘Nand mindpan?’ ²⁷Bi nip yoksiyi biy, Jiwda biyimb pikayniŋ gey, yand niŋnik: nuk bi Rom nimb ak niŋiy mey, amiybi yand gunap yip amiy, nup dand winuk. ²⁸Dand apiy, nup pikniŋ giyak minim kiŋiŋ kun ak niŋiy aŋgiy, nup dand kanjsol miytiyŋ kiyk ak amiy niŋnik: ²⁹Jiwda biyimb kiyk gipay rek minim ar gunap nep mindek. Pen nuk tap gunap gek, nup pisnep pik ayep akan, kalambis ayep minim kiŋiŋ bap ma mindek. ³⁰Pen minim bap apay, ‘Bi kun anup ŋiluk ay mindiy ŋangniŋgambun aŋgey’ mey, nand mindpan ak yoksiyi. Bi nup minim aspay kun gok, kune aŋgyoken amiy, minim kiŋiŋ kun ak nip aŋgninjgambay. Tep.”

³¹Amiybi yomb yimb ak kun aŋgiy, minj tikňek; amiybi gok, Pol nup kisyim biyaŋ nep pojind am am, Antiypatriys amjakyak. ³²Minek, amiybi yikop gok maŋgiysek andkind korip wiyak. Amiybi kanj hos sek gok nep, Pol nup dand Sisariya amiy, ³³gapman biyomb anup minj niy aŋgyak, “Kalambis bi dand opun biy, yimb nuk Pol aŋgyak.”

³⁴Biyomb ak nuk minj riyyim giniŋgiy, Pol nup aŋgak, “Nand propens akay nimb?”

Aŋgek, Pol aŋgak, “Propens yand Siyliysiya aŋgak.”

³⁵Kun aŋgek, biyomb ak niŋiy nup aŋgak, “Bi nip minim apay gok apey, minim aŋgninjgambun aŋgak.” Kun aŋgiy, binuk gunap kuyip aŋgak, “Nup dam gapman biyomb Herot korip ak ay, kond mindrep ginimimb aŋgak.”

Jiwda Biyomb Gok Pol Nup Kor Giyak

24 ¹Pol nup kun giy dam ayey, ŋin onep tingawip ak mindek. Minek mamind ak, Gor nup simborjep biyomb yimb Ananayas, Siysariya amniŋ, Jiwda kanjsol kiyk gunap pojind, bi minim aŋgep kiyk Tetiwlas yip, Siysariya amniyak. Amiy, gapman biyomb Piyliyks nup niŋiy aŋgyak, “Pol nup kor gun aŋgyak.”

²Kun aŋgeyak, gapman biyomb ak, Pol nup aŋgek apek, bi minim aŋgep Tetiwlas, Pol nup kor giniŋ, gapman biyomb Piyliyks nup aŋgak, “Nand mey, gos niŋrep giy chinup kond mindey mindrep gipun. ³Gipan kun ak, chin nip tep yimb apun. ⁴Nip minim paryomb ma aŋgninjgayn; minim maŋ won aŋgninj gispiny ak, timund pik niŋnimin.

⁵“Chin niŋbun: bi kun biy per timey nep gip. Miŋmon akay akay amimb okok, Jiwda kay kuyip tuŋgasik keykey ayakniŋ, pernep penpen gipay. Biyimb Jiysis bi Nasaret nimb anup gosimb niŋbay gok, biyomb kiyk mey kun ak. ⁶⁻⁷Nuk Gor aŋgninjep korip chinup ak kune gek

timey ginimuŋ rek ayek mey, nup diy, tap chinup gip kun ak kor giniŋ gonuk, amiybi yomb yimb Laysiyas, kaljiw apiy, ⁸nup dand amiy aŋgak, ‘Bi nup kor giniŋ gipay gok, biyomb Piyiliks mindip ak amiy, kor giniŋgiy aŋgak.’ Kun aŋgek mey, miňiy opun. Minim kun ak, Pol nup aŋgnijeniŋgamban, nuk key, nup kor gipun minim kiňiŋ ak aŋgek, niŋniŋgamban.” ⁹Tetiwlas kun aŋgek, bi Jiwda ap mindeyak gok, minim nup ak kindik giy aŋgyak, “Niŋind yimb aŋgip aŋgyak.”

Pol Biyomb Piyiliks Nup Minim Aŋgak

¹⁰Gapman biyomb ak, Pol nup minim aŋgan aŋgek, Pol aŋgak, “Nand simiy kuŋaynep miňmon biy kond mindiy, niŋrep gipan rek, yipund giy nep aŋgnijengamban. Kun ak mey, yip tep gakniŋ nip minim aspiyn. ¹¹Yip Jerusalem per girangip aŋgey ma niŋniŋgamban; yand Gor nup aŋgnijiyen aŋgiy, menikarik siŋbiy nep, Gor aŋgnijep korip ak amninik. ¹²Yand biyimb gunap diy Gor aŋgnijep korip ak akaŋ, Jiwda nan-gep korip okok akaŋ, dawin yomb namb okok akaŋ; simbwur timey gep rek minim gunap ma aŋgnik. ¹³Yip miňiy kor gispay ak, nand niŋniŋgamban; minim kiňiŋ bap ma mindeniŋgamb.

¹⁴“Pen nip minim bap miseŋ aŋgnijeng gispiyn. Yip apay ‘Pol chin Jiwda gunap gipun rek ma gip. Nuk Jiysis nup kisen giyiŋ, Gor nup aŋgnijimb apay.’ Minim kun ak niŋind apay. Yand Jiysis binuk yimb ak mey, kun gipiyn. Apis basind sikop Gor aŋgnijengipay anep, yand aŋgnijibyn. Bi Gor minim aŋgep gok, minim tikyak ak ma kirpiyn. ¹⁵⁻¹⁶Jiwda gunap, ‘Biyimb tep gok sek, biyimb timey gok sek maŋgiysek, kumiŋ tikjakniŋgambay aŋgiy niŋbay rek ak’ yand kunep niŋbiyn. Gor yip am mindeniŋgambiyen aŋgiy, monmon ma gipiyn. Gor niŋiy akaŋ, biyimb gok niŋiy, sisker gip aŋgnijengambay ak niŋiy mey, niŋrep giy, mindrep gipiyn.

¹⁷“Pen yand simiy gunap, miňmon okok taŋgiy, biyimb yand tap ma mindip gok kuyip maniy ŋiy, Gor nup tap simboŋŋ ŋiy aŋgiy, Jerusalem amninik. ¹⁸Amiy, Gor nup tap simboŋŋ ŋiy aŋgiy, ŋiŋg pikrep giy, Gor aŋgnijep korip ak am mindenik. Pen biyimb kuŋay ma ap mindeyak ak mey, penpen aŋgep rek minim gunap ma aŋgnik.

¹⁹“Pen Jiwda biyimb Esiya nimb gok, ap yesek aŋgiy, yip diyak. Minim kiyk mindombikop ak, biy apiy minim kun ak apyap. ²⁰Ma opay ak, bi kanjsol guniy, yip Jerusalem biy kor giy, timey gen minim kiňiŋ niŋyak ak, aŋgey niŋnimin! ²¹Pen yip kor giyak ŋin ak, minim nokom bap nep aŋgnik. Meŋg miŋgan dand araniy aŋgnik, ‘Yand biyimb kumiŋ tikjakpay aŋgiy gos anep niŋen, yip kor gispim aŋgnik.’ ”

²²Pol kun aŋgakniŋ, gapman biyomb Piyiliks, biyimb Jiysis nup gosimb niŋyengipay gok per girep gey niŋak ak mey, Jiwda biyimb minim ar kuyip ak ma diy aŋgak, “Kisen amiybi yomb yimb Liysiyas apek, minim nup ak niŋiy, minim kun ak aŋgnijengayn aŋgak.”

²³Kun angiy, bi kalambis kay kuyip kond mindep anup aŋgak, “Pol nup miñ ay, kond mindrep ginimin. Pen nup pisnep miñ wos ma aynimin; nuk tap gunap ma mindek, biyimb nuk gok kuyip aŋgnijek, nup ŋiniŋgiy aŋgak.”

Pol Kalambis Simiy Omijal Mindek

²⁴Kisen minek bap, Piyliks biyunk Driwsyla yip, Pol nup niŋniŋ wirik. Biyin Driwsyla kun ak, nuk Jiwda biyin bap. Pen kiyber apiy, nuŋgumi Pol nup suk aŋgek apek, Pol nuk Jiysis nup yergiy chingipay minim ak aŋg dand amying aŋgak, ²⁵“Gos chin ar ak key ma niŋjun, Gor aŋgip rek niŋiy, mindrep ginjun. Mer ak kor yomb ak niŋniŋgambun aŋgak.” Kun aŋgek, gapman biyomb Piyliks minim kun ak niŋiy pirikiy, jep di giy, Pol nup aŋgak, “Nand miňiy am mindenimin; kisen yikop mindiy ker nip suk aŋgen winimin aŋgak.”

²⁶Pen biyomb kun ak, gos nuk okok nep niŋiy aŋgak, yand Pol nup minek minek suk aŋgen apek mey, gos nuk ak niŋiy aŋgnijgamb, ‘Yand nup kapkap maniy ŋiy amniy aŋgak, yip maniy ŋiniŋgamb aŋgak. Pen gos kun ak niŋak rek, Pol nup minek minek suk aŋgek apek, minim aŋgyiŋgipir.’ ²⁷Pen Piyliks, Pol nup yikop wisik yoknim aŋgak niŋak ak pen; Jiwda biyimb yip yiruk niŋniŋgambay aŋgak kirgak.

Pol kalambis nep mindek, simiy omijal yinaknij, binak Posiyas Pestas, Piyliks tip nup ak diy, Siysariya propens ak kond mindek.

Pol Biyomb Siysa Nep Yip Kor Niŋniŋgamb Aŋgak

25 ¹Pen biyomb Pestas, Siysariya apiy, ŋin omijal nokom mindiy, Jerusalem amnaknij, ²⁻³Gor nup simborjep biyomb gok sek, Jiwda biyomb gunap sek nup niŋiy; Pol nup kinjeŋnamb ak ŋiluk ay pikayniŋ aŋgyak, “Chinup simb niŋiy, bi nand gunap aŋgenimin, Pol nup kasek dand Jerusalem winiŋgiy aŋgyak.”

⁴Kun aŋgeyak, Pestas aŋgak, “Pol kalambis mindip Siysariya. Kun ak, yand amniŋ gispiy rek, ⁵nup minim gunap mindonimuj, biyomb nimbi gunap aŋgem, yand yip Siysariya amiy, nup kor giniŋgiy aŋgak.”

⁶Kun angiy, nuk ŋin kaw bap mindiy, biyomb kiyk gunap Pestas yip Siysariya amniyak. Minek, kor gep miŋgan ak amiy, Pestas aŋgek, ⁷Pol nup dand apeyak, Jiwda bi Jerusalem nimbi wiyak gok ap nup piŋiy kus kus giy, minim ar keykey kuŋaynep aŋgyak. Pen minim aŋgyak ar kun gok, minim kiňij mindek ma aŋgyak; yesek nep aŋgyak.

⁸Pen Pol tikjakiy aŋgak, “Yand Jiwda biyimb minim ar ak akaŋ, Gor aŋgnijep korip minim ar ak akaŋ, Rom biyomb Siysa low minim nup ar ak, ma timbrikpiy aŋgak.”

⁹Aŋgek, biyomb Pestas gos nuk ak key niŋiy aŋgak, “Pol nup Jerusalem yoken, Jiwda biyimb yip niŋey tep giniŋgamb aŋgak,” Pol nup aŋgnijiy aŋgak, “Kor minim kun biy, Jerusalem amiy aŋjun?”

¹⁰ Angek Pol aŋgak, “Miñiy Rom biyomb Siysa kor ar nuk ak mindpiyn. Yenen Jerusalem amiy aŋgjun? Yand Jiwda biynimb kuyip tap bap ma yimb gipiyn ak, nand kuneñ niŋban. ¹¹ Pen tap bap gen, kor giy yip pikayun apyap ak; ma pirikpinip. Ak yip monmon pikpiyap. Pen kor giy, minim kiñij ma mindip ak, yip Jiwda biynimb kuyip ñining gispan ak, yipund ma gip. Rom biyomb yimb Siysa, low nuk bap kun giy ma mindip. Kun ak yand biyomb Siysa mindip ak amiy, minim kun biy aŋgniŋgayn. Pen yand Jerusalem ma amniŋgayn aŋgak.”

¹² Pol kun aŋgek, biyomb Pestas am binuk gok yip minim kun ak aŋ amiy apiy giy, andkind apiy aŋgak, “Biyomb Siysa kor yip ak niŋniŋgamb apan ak mey, nip Siysa mindip Rom aŋgyokon, kor kun ak giniŋgamban aŋgak.”

Pol Biyomb Aŋgriypa Nup Minim Aŋgňak

¹³⁻¹⁴ Pen ñin bap, kiyŋ Aŋgriypa yip, nunay nuk Baniys yip angrik, “Binak Pestas miñiy ap biynimb kond mindip Siysariya. Chir am nup niŋiy owiyr aŋgrik.” Kun aŋgiy, Siysariya amiy, Pestas yip ñin kaw bap mindiŋg; Pestas kiyŋ Aŋgriypa nup aŋgak, “Yand kisen winik; nind Piyliyks miñmon biy kond mindek ñin ak, bi Pol apay anup, kor giyak ak mey, kor giniŋ ap kond mindip biy. ¹⁵ Yand Jerusalem amenik, Gor nup simboŋgep biyomb gok sek, bi Jiwda kanjsol gok sek maŋgiysek aŋyak, ‘Pol nup pikaynimimb aŋyak.’ ¹⁶ Pen minim kiñij bap ma aŋgeyak kuyip aŋgnik, ‘Chin Rom biynimbiñ low bap kun giy ma mindip. Biynimbiñ yikop ma pikpun; kor giy, minim junj bap mindamb nep mey, kun gipun aŋgnik.’ ¹⁷ Kun aŋgiy, yand yip Jerusalem biy apiy, minek mey, am kor gipay korip miŋgan ak bisgiy, Pol nup suk aŋgen owak. ¹⁸ Yand aŋniŋnik-ej, minim yomb yimb mindip aŋgnik ak pen, bi nup kor giyak gok, minim aŋgyakniŋ niŋnik; minim yomb ma mindek. ¹⁹ Kiyk yikop aŋyak, ‘Gor minim ak, chin aŋgrip gipun rek ma aŋgip; nuk gunap sisker aŋgip aŋyak.’ Bi bap yimb nuk Jiysis aŋyak ak kuneñ; kiyk pisnep kumimb aŋyak’ ak pen; Pol aŋgak, ‘Miñiy tikjakiy kim mindip aŋgak.’ ²⁰ Gor minim aŋgiy kor gipay ak, yand niŋrep ma gipiyn rek, nup aŋgnik, ‘Jerusalem amiy, minim kiñij kun ak aŋgniniŋgamban akaŋ aŋgenik,’ ²¹ ‘Mer! Yand kalambis nep mindenŋgayn. Kisen Rom biyomb yimb Siysa, nuk key minim kun ak aŋniŋgamb aŋgak.’ Kun aŋgek, yand nup Siysa ker yokniŋ, kalambis aypin rek mindip aŋgnik.”

²² Pestas kun aŋgek, kiyŋ Aŋgriypa aŋgak, “Pestas. Bi kun ak minim nuk key aŋgek, yand niŋniŋgayn aŋgak.” Aŋgek aŋgak, “Kun ak toy niŋnimin aŋgak.”

²³ Kun aŋgek, minek, Aŋgriypa nunay Baniys yip, chech tep tep nep ay, amiybi yomb gunap, biyomb miñmon kun ak nimbiñ gunap yip wilikiy, biynimbiñ yomb aswun aŋgiy, yiñrimey giyinj, kor niŋep korip miŋgan ak

wiyak. Ap mindyakniј, Pestas bi gunap kuyip aŋgak, “Pol nup am dand owim aŋgak.”

²⁴Aŋgek, dand apeyak, Pestas tikjakiy aŋgak, “Kiyŋ Aŋgriypa sek, biynimb ap mindpim guniy sek bi biy nup niŋim. Jiwda biynimb nup kor giy, minim yomb aŋgiy, bi kun biy pisnep pikayep apay. Jerusalem minden, yip kun anep apay; biy apen, kun anep apay. ²⁵Yand niŋbiy: biynimb gok tap timey yimb gey, ŋin gunap pikaypay ak pen, bi biy nup kor giy niŋnik: tap kun ak rek bap ma gak. Nuk key aŋgak, ‘Biyomb Siysa nep minim yip kun ak aŋgningamb aŋgak.’ Kun ak mey, yand gos kun ak niŋiy, Siysa ker yokning gispiyn. ²⁶Pen yand bi kun biy tap yerip yerip gip minim kiňiј ak, minj sek tikiňinim rek ma ayip. Kun ak, kiyŋ Aŋgriypa sek, biynimb yikop gok sek nimbi minim nup ak niŋiy, tap gunap yerip yerip gip ak aŋgem, minj sek tikiy, biyomb Siysa mindip ak yoknim. ²⁷Yikop yokningambiy ak, yand niŋen yipund ma giniŋgamb aŋgak.”

Pol Kiyŋ Aŋgriypa Nup Minim Aŋgak

26 ¹Pen kiyŋ Aŋgriypa Pol nup aŋgak, “Yand nip niŋsipyen nen, minim aŋgan aŋgak.”

²Aŋgek, Pol ŋin dand araniy aŋgak, “Kiyŋ Aŋgriypa. Nand nep apiy yip minim aŋgnimin aŋgey, Jiwda biynimb minim yip apay ak, nip aŋgninę gispiyn ak; yip tep gip. ³Chin Jiwda biynimb gipun gipun ar ak nand manŋgiysek niŋban ak mey; nip nep aŋgninę gispiyn ak, yip tep gip. Kun ak minim aŋgen, yip yiruk ma niŋnimin.

⁴⁻⁶“Jiwda biynimb Jerusalem nimb gok, yip kor gispay ak; Gor wosrey basind apis sikop kuyip minim tep aŋgek, gos sek kond mindyinęgipay minim anep aŋgen, yip kor gispay. Pen yand bi key okok nimb rek, minim bap key aŋgnim: yand bi key okok nimb mer; bi Peresi, Jiwda low minim niŋiy, asik tep yimb gipiyn bap. Ŋiskoy miŋ mindiy, mind dand apiy, miňiy mindpiy ŋin biy, miňmon yand Tasas nimb, Jerusalem nimb gipiyn. Kun ak yip Peresi aŋgiy niŋbay ak pen, minim kun ak weygiy, yip kor gispay.

⁷“Nand niŋban: ‘Chin Jiwda biynimb gok kiňiј keykey onep wimiňgan ak mindpun. Chin manŋgiysek, Gor basind apis sikop kuyip aŋgak minim tep ak kond mindpun. Nuk biynimb kumbay gok, gen tikjakningambay aŋgak minim ak niŋmindiy, pumbnamb kisyimken, nup aŋgninęgipay mindpun. Pen kiyŋ Aŋgriypa nand niŋan! Kumiy tip tikjakningambun minim anep aŋgen, yip kor gipay! ⁸Pen nimb yenen biynimb kumbay gok, Gor gek ma tikjakningambay aŋgiy niŋbim?’

⁹“Pen yand key, nind Jiysis Nasaret nimb minim ak, yipund ma gip aŋgiy, Gor biynimb nuk gok kuyip, timey yimb giyinęgipay. ¹⁰Pen Jerusalem minden, Gor nup simborjep biyomb gok yip aŋgey, Jiysis ker

mindeyak biynimb gok kuyip am dand apen, kalambis ayingipay. Gunap pisnep pikayiñgipay. Biynimb pikayiñgipay gok kuyip panj aنجyিngipiyn.
 11 Jiwda nan-gep korip okok taŋgiy, biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip niŋjen, yip milukrimey yapek; minim kun ak kirginimimb aŋgiy, kuyip timey giyিngipiyn. Nin gunap biynimb kun gok piyow niŋjyn aŋgiy, miňmon paryomb okok amyিngipiyn.

Pol Jiysis Nup Gosimb Niŋak Kesim

12 “Pen nin bap Damaskas biynimb Jiysis nup gosimb niŋyak gok kuyip, miň ay dand wiyn aŋgen, Gor nup simboŋgep biyomb gok yaw aŋgiy, minj tikney, dand sajdnik. 13 Pumbnamb yomb yoŋ won ak, kinjeŋnamb ak amyিng niŋnik; melik yomb ak semb biyoŋ nimb, chin amninuk ak niŋak. Biyomb niŋjan! Melik niŋak kun ak, pumb melik rek mer; melik kun ak key yimb gak. 14 Kun gek, chin maŋgiysek apyap pikiy, yand niŋnik; minim bap, minim yimb chin Hiybriw minim aŋgiy, yip aŋgak, ‘Sol! Sol! Yip yenen per miluk niŋji timey gipan? Nip per kinjen tep yomiyn apiyn ak pen; yip timey gipan ak, nip key yiwrur gisap aŋgak.’

15 Angek, yand aŋgnik, ‘Biyomb nand an?’ Aŋgenik aŋgak, ‘Yand Biyomb Jiysis; yip per timey gipan ak nep aŋgak.’ 16 Kun aŋgiy, yip aŋgak, ‘Tikjakan! Yand nip minim aŋgniŋ opiyn ak aŋgniŋ gispiyn. Nand woŋ yip ak giy, yip miňiy niŋban rek, pen kisen yomen niŋrep giniŋgamban rek, biynimb gunap kuyip aŋgniŋgamban. 17 Kun giy aŋgniŋ taŋgnakniŋ, Jiwda biynimb gok sek, biynimb Jiwda mer gok sek nip timey giyakniŋ, kond mindeniŋgayn. 18 Kun ak biynimb kisyim wip okok mindpay gok, melik tep ak niŋniŋgambay. Seytan nup gos ak kirgiy, Bapiy gosimb chirupapiy anep niŋniŋgambay. Yip diningambay kun ak, tap yerip yerip timey giyak gok, Bapiy niŋiy kirgiŋgamb. Nuk kuyip niŋek, biynimb yand nindnimbi gok niŋek tep gip rek ak giniŋgamb aŋgak.’

Pol Gor Nup Woŋ Giyিngip Ak Aŋgñak

19 “Pen kiyŋ Aŋgriypa. Yand melik semb biyoŋ nimb apiy minim aŋgak kun ak, ma kirginik. 20 Damaskas amiy, biynimb kun okok kuyip Jiysis minim tep ak aŋgñinik. Kisen am Jerusalem biynimb kuyip aŋgñiy, Jiwdiya biynimb okok kuyip aŋgñiy, biynimb Jiwda mer miňmon okok aŋgñiy ginik. Kuyip aŋgñiy aŋgnik, ‘Tap siy tap timey gipim gok yenen kun gipun aŋgiy kirgiy, Gor nup gosimb nokom niŋiy, aŋgip rek ginimimb aŋgnik.’ 21 Jiwda biynimb mer gok sek, minim kun ak aŋgñinik ak mey, kisen Gor aŋgnijep korip ak amenik, Jiwda biynimb yip niŋiy mey pikayak. 22 Pen Gor yip kond nep mindip rek, minim tep nup ak, biynimb yimb mindip gok sek, biynimb yimb ma mindip gok sek aŋgñiyeng nep mindpiyn. Minim aŋgñimbiyn kun ak, ar bap key mer; binak Mosis sek,

bi Gor minim aŋgep gunap sek aŋgyak rek nep angñimbiyn. ²³Kiyk aŋgak:

“Krays apiy, miker diying, kumi tikjakningamb ak mey; Jiwda biyimb gok sek, Jiwda biyimb mer gok sek kumi, tikjakep kinjeq ak niñningambay aŋgyak.” ”

²⁴Pol minim kun ak angakniŋ, biyomb Pestas minim yomb aŋgiy aŋgak, “Pol. Nand minim ar keykey layniy gipan rek, jun muk nip ak milip gek aspan aŋgak.”

²⁵Aŋgek, Pol aŋgak, “Biyomb Pestas. Yip jun muk milip gek ma aspiyn; gos niñyinj, minim niñind yimb ak aspiyn. ²⁶Kiyŋ Aŋgriypa! Chin niñiy gipun ar ak, nand niñban ak mey, yand nip pirikiy ma aspiyn. Yand niñbiyn: Jiysis nup yerer giyak ak weygiy ma giyak; misen nep geyak niñnak ak mey, tap bap ma niñban mer; maŋgiysek niñban.

²⁷“Nand bi Gor minim aŋgep gok, minim aŋgyak ak, niñind aŋgyak aŋgiy, gos niñban? Yand niñen; nand niñind apay aŋgiy niñban rek ayip aŋgak.”

²⁸Pol kun aŋgek, kiyŋ Aŋgriypa aŋgak, “Pol. Nand yip, minim sikoy bap aŋgen, Jiysis binuk bap mindeŋ aŋgiy, yip minim kun ak aspan?”

²⁹Aŋgek, Pol aŋgak, “Minim paryomb aŋgiy akan, minim maŋ won aŋgiy ma apiyn; yikop Gor nup aŋgninjy apiyn, “Nand sek, biyimb minim aŋgen niñmindpay guniy sek yand mindpiy rek, mindingiy aŋgiy apiyn. Pen yip sen aypay rek, kuyip ma ayniŋgiy aŋgiy apiyn.”

³⁰⁻³¹Pol kun aŋgek, biyomb Pestas ak, kiyŋ Aŋgriypa ak, nunay Baniys ak, biyimb mindeyak gok maŋgiysek mis tikjakiy aŋgyak, “Biyimb gok timey gey mey, kor giy, gunap kalambis ay, gunap pisnep pik ay gipay; pen bi biy tap timey bap ma gip aŋgyak.”

³²Kun aŋgiy, kiyŋ Aŋgriypa, Pestas nup aŋgak, “Miñiy kalambis kirgiy mis ambikop ak pen; nuk Siysa kor yip niñningamb aŋgip ak mey, kalambis mindiy, biyomb Siysa mindip ak amniŋgamb aŋgak.”

Pol Nup Yokon Rom Amniŋgamb Aŋgyak

27 ¹Kisen minim aŋgay aŋgyak, “Bi kalambis gok kuyip, biyomb Jiwliyas, amiysi kuŋay yimb kond mindip anup ñon, amiysi nuk gunap yip poŋind biyomb Siysa mindip Rom amniyan aŋgyak.” Amiysi kun gok kuyip aŋgiŋgipay, “Biyomb Siysa amiysi nuk yimb aŋgiŋgipay.” ²Pen ñin kun ak, siyip Andramaytiyam nimbiñ ak, miñmon Esiya amniŋ gek mey, siyip kun ak dinuk. Bi Masedoniya propens nimbiñ bap yip amninuk. Yimb nuk Ariystakas. Miñmon sikoy nuk ak mey Tesalonayka.

³Minek Saydon amjakonuk. Pen Jiwliyas Pol nup ma girimey gak; nup aŋgak, “Am buŋgiy nand gok kuyip niŋey, nip tap yerip tikdinimuj gok, ñiniŋgiy aŋgak.” ⁴⁻⁵Pen chin Saydon kun ak kiriŋ amyiŋ niŋnuk; yiŋgen

yomb yimb ak apiy, ñiŋg siy ak paŋgek. Kun gek, Saypras bak okok amiy, am am Siyliysiya sil giy, am Pampiyliya sil giy, miñmon yomb Lisiya amiy, am Mayra amjaknuk. ⁶Amjakiy, amiy biyomb bi kalambis kay kuyip kond mindek ak niŋak; siyip Aleksandriya nimb ak, Rom amniŋ gek. Niŋiy, chinup aŋgek siyip kun ak dinuk. ⁷Diy, kapkap nep am am, Naydas amjaknuk. Pen yiŋgen yomb ma apek, yipund giy amemb rek ma ayek mey, piskind okok nep am am, Salmoney sil giy, Kriyt bak okok amiy, ⁸kosyam am am, Per-Heypens amjaknuk. Miñmon kun ak, miñmon yomb Lasiya maŋ okok. ⁹⁻¹⁰Chin kun giy sayn nep giraŋgnuknij mey, Jiwda biyimb tap ma ñimbay ñin ak pandikek; ñiŋg siy yomb paŋgep ñin ak owak.

Pen Pol nuk, bi siyip kapten ak sek, bi siyip nop ak sek kuyip aŋgak, “Bi guniy. Amemb rek ma ayip ak; amoningambun, tap kakaw timey giy, siyip timey giy, chinup gunap pikayningamb aŋgak.”

¹¹Pol kun aŋgak ak pen, siyip kapten ak sek, bi siyip nop ak sek angrik, “Miñmon biy miñmon timey. Yiŋgen nep dip ak, siyip ak mindrep ginimuŋ rek ma ayip aŋgrik.” Kun aŋgerik, amiybi yomb Jiwliyas, Pol minim ak kirgiy, minim kuyip ak dak. ¹²Bi siyip nop ak sek, bi siyip wong giyak gunap sek aŋgyak, “Yiŋgen yomb dip ñin biy, miñmon timey kun biy ma mindonjun; Piynyiks maŋ mindip ak am mindonjun. Yiŋgen yomb wip ñin ak, siyip dam miñmon kun ak ayey, timey ma gip aŋgyak.”

Yiŋgen Yomb Apiy Ñiŋg Siy Paŋgak

¹³Kun aŋgiy, kun ak mindiy, yiŋgen siskoy owak ñin bap, miñiy amiy, amjakningambun aŋgiy, aŋga yokyak ak lipiŋ diy, ñiŋg timb kusgak Kriyt kun ak, ñiŋg gol ar ak amninuk.

¹⁴Kun giy amminuknij, yiŋgen yomb ak amminuk okok ken apiy, chinup dand yesek okok amniŋ rek gak. ¹⁵Kun gek, bi siyip nop gok, dand yipund giy amnun aŋgiy, gi mer niŋiy kirgiyak. Chinup sesek dand ñiŋg solwara namb yomb okok amnak.

¹⁶Kun giy dand amek, am am, ñiŋg timb kusgak miñmon sikoy Kawda aŋgyak ak bak okok amiy aŋgnuk, “Yiŋgen siskoy asaw rek, bot sikoy band ak diy, siyip yomb miŋgan ak ayun aŋgiy, kosyam yimb daynuk.

¹⁷Dayrep giy, siyip yomb ak paŋgnimuŋ aŋgiy, miñ gok, okok nimb okok nimb tiwniŋgrep giyak. Pen “Yiŋgen yomb asaw biy, siyip chinup ak dand Apriyka amiy, kamb kalnas akan, kamb kilup ak piŋiyek, paŋgningamb aŋgiy, ser tiwniŋgiyak ak wisik yepyey, jel pirikyiŋ amninuk. ¹⁸Yiŋgen yomb apyiŋ nep mindek ak mey, minek siyip ak awan amnaŋ aŋgiy, tap kakaw gok, yisik ñiŋg solwara yokyak. ¹⁹Minek ak kunep, yiŋgen di nep mindek mey, tap yerip yerip siyip timey gek ginjun aŋgiy dayey mindek gok, ñinen mangjiysek diyokyak. ²⁰Chin minek minek pumb gap gok ma nep niŋyingipun. Pen yiŋgen ak kun giy di nep mindek ak mey, miñmon bap ma amningambun; kum diniŋgambun aŋgiy niŋnuk.

²¹ Pen tap ma nep ñimbyinqipay rek, Pol mindeyak namb ak tikjakiy angak, “Minim yand aŋgnik ak niŋbikip rek aŋgep, chin Kriyt nep mindiy, tap kakaw tap gok ma diyokpinup. ²² Pen gos kunjay ma niŋnimimb. Chin bap ma kumniŋgambun; siyip ak nep pisnep timey giniŋgamb.

²³⁻²⁴ “Yand Gor binuk ak, nup aŋgnijiyŋ nep mindpiy ak mey, miňiy kinambiyŋ, enjol bap yokek ap yand mindambiyŋ maj siŋak apiy, aŋcip, ‘Pol ma piriknimin! Gor nip kond mindeniŋgamb ma kumniŋgamban. Mindiy, biyomb Siysa mindip ak amiy, kor niŋniŋgamban. Biyimb siyip miŋgan guniy kuyip kunep kond mindek ma kumniŋgambay aŋcip.’

²⁵ “Kun ak ma piriknimimb. Yand niŋbiyn; Gor aŋcip rek nep giniŋgamb. ²⁶ Pen chin am am, miňmon niŋg timb kusgak bap amniŋgambun aŋgak.”

Siyip Pisnep Timey Gak

²⁷ Pen yiŋgen ak chinup kun giy dand am am, ñin wanjrem piskind ak, kisyimken biyaŋ mey, niŋg solwara ‘Edriyatiyk’ apay namb ak amyŋ, bi siyip woŋg giyak gok, gos bap niŋiy, miňmon sikoy bap apchaksipun rek ayip aŋgyak. ²⁸ Kiyk gos kun ak niŋiy, kamb kilup maj maj mindip akaŋ aŋgiy, ay niŋbay tap bap ay niŋyak: par yomb yomb mindek. Takiy sikoy won bap amiy, tip ak ay niŋyak: tapin maj yimb mindek.

²⁹ Kun gek, chin kamb sek okok amjipun rek ayip aŋgiy, pirikiy, anga omiŋal omiŋal yokeyak, siyip ak aland gak. Aland gek mindiyŋ, Gor nup aŋgnijiyŋ aŋgyak, “Miňmon kasek yapiy, pumb ak niŋaj aŋgyak.” ³⁰ Pen bi siyip woŋg giyak gok, miňmon niŋg timb kusgak yep maj kun ak amniŋ; biyimb gok niŋmindeyak rek, yesek tom giy aŋgyak, “Bot sikoy ak dam jun akneŋ ken yoki, aŋga gunap sek yokun aŋgyak.”

³¹ Kiyk yesek kun guyakniŋ, Pol niŋiy, Jiwliyas amiybi nuk gok yip kuyip aŋgak, “Bi siyip woŋg gipay biy, kiyk bot sikoy ak diy maŋgiysek am diniŋ gispay. Kun ak kiyk amdeniŋgambay, siyip biy an kond mindek mindoniŋgambun? Ak kum diniŋgambun aŋgak.” ³² Kun angek, amiybi gok, minim kun ak niŋiy, bot niŋg biyaŋ yokniŋ geyak miň ak, pisnep timbrik yokyak.

³³ Pen miňmon yowniŋ gak won ak, Pol kuyip aŋgak, “Ñin onep wanjrem piskind ak gos kunjay niŋiyŋ, tap ma ñimbiiy, yikop nep mindpim. ³⁴ Pen nimbip aspiyŋ, tap bap ma yimb giniŋgamb. Kun ak yikop mindiy, yergiy mindeniŋgambim; tap niŋnimimb aŋgak.”

³⁵⁻³⁶ Pol kun aŋgiy, biret ak diy, Gor nup aŋgnijiy, tipaŋ niŋakniŋ, kiyk kunep simbwur tep gek tap niŋyak. ³⁷ Chin biyimb tiw handret sependiy sikis, siyip miŋgan kun ak mindonuk. ³⁸ Pen tap ñimbiiy, siyip ak awan amnaŋ aŋgiy, wiyt mindek gok niŋg solwara biyaŋ diyokyak.

³⁹ Miňmon tikakniŋ, niŋg timb kusgak miňmon won ak niŋnuk ak pen, miňmon kun biy yerip aŋgiy, ma niŋnuk. Pen kiyk niŋyak; niŋg solwara

akneñ timbsak amnak ak, kamb kilup tep yimb ak mindek ak mey, aŋgyak, "Siyip ak ar kun ak yipund giy amningambun aŋgiy,"⁴⁰ siyip aŋga yokyak miñ gok timbrikiy, siyip pis pis ayak stiya omiŋal ak wisik yepiy, ser yomb wisik ayak ak, tip ak tiwniŋgiy, saŋdinuk.⁴¹ Am am mey, siyip jun day ak, kamb kalnas day ak piŋiy; aldi wos gak. Kun giy aldi wos gek, ŋiŋg solwara ak pang apiy, siyip sumb day okok ken, pisnep pikpaŋg pikek amnak.⁴² Kun gek, amiyb gunap, ap biyomb kiyk Jiwliyas nup aŋgyak, "Siyip ak timey gisap. Bi kalambis gok pirik amey, chinup aŋg giningambay. Kun ak kuyip pikayun aŋgyak."

⁴³ Kun aŋgyak ak pen, Jiwliyas Pol nup gos niŋiy, kuyip mer aŋgiy angak, "Bi ŋiŋg kas pilik niŋbay gok, nind ŋiŋg kas pilikiy ameniŋgiy;⁴⁴ kisen bi ŋiŋg kas ma pilik niŋbay gok, pilaj day day gok, chichiy diy amningiy aŋgak." Aŋgek, angak rek nep ginuk. Bi bap ŋiŋg ma ŋiŋnuk; maŋgiysek kim amninuk.

Pol Miñmon Molta Mindek

28 ¹Pen chin miñmon ŋiŋg timb kusgak kun ak amonuk, biyimb kun gok mindeyak gok, chinup aŋgyak, "Miñmon biy, Molta aŋgyak."² Kun aŋgiy, chinup girep giyak. Chinup miñmon pik pir gak rek; mon dap daŋgiyey, maŋiy tep ginuk.

³Pol pen am mon alik gunap yiprunjg dand apiy, daŋgiyakniŋ, kondkol ak mon alik dand wak namb kun okok mindek ak mey, piponj gek, araniy Pol nup ŋin kind ak siwyinjsek ayak.⁴ Kun gek, biyimb miñmon kun ak mindeyak gok niŋiy, kiyk key aŋgyak, "Kalambis bi biy, timey gip rek, kim amnimun rek ma ayip. ŋiŋg solwara namb ak mindiy, siyip ak timey gek ma kumimb ak pen; miňi kumningamb aŋgyak."

⁵Kun aŋgyak ak pen, Pol ŋin maŋgiy nuk ak pipal pikek, kondkol kun ak yapiy, mon yinak.⁶ Biyimb kun gok pen, Pol nup kondkol siwip ak, siw giningamb akan, kasek kumningamb aŋgiy, tapin niŋmindey, nup tap bap ma gek aŋgyak, "Bi kun ak biyimb bap mer: nuk gor bap aŋgyak."

⁷Pen biyomb miñmon kun ak kond mindek ak, yimb nuk ak Pabliyas. Korip miñmon nuk ak maŋ kun sijak mindek ak mey, chinup dand korip nuk ak amiy, ŋin omiŋal nokom kond mindrep yimb gak.⁸ Biyomb kun ak, nop nuk ak, mumbwak nup okok mon rek yiniy, simb kongil kuneŋ giy, kum mindek. Pol Gor nup aŋgninjy, nup diniŋek, tap gak kun ak pisnep suŋ ayak.⁹ Kun gek niŋiy, biyimb miñmon kun ak tap gak gok, apeyak, Pol diniŋek, kuyip suŋ ayak.¹⁰ Pol kun gek mey, chinup kond mindrep yimb giy; siyip diy amniŋg ginuk ŋin ak, tap yerip ma mindek gok, chinup monmon ŋiyak.

Pol Rom Amjakak

¹¹Pen miñmon kun ak, siyip Aleksandriya nimb bap ap mindek. Siyip kun ak yimb nuk ak "Tamsek" aŋgyak. ŋin kun ak yiŋgen yomb dep

ñin ak owak ak mey, amemb rek ma ayek, kun ak mindek. Chin kunep miñmon kun ak mindon, takin omijal nokom amnaknij, ¹² yingen yomb ma dep ñin ak apek, siyip Tamsek kun ak diy, Sayrakus amninuk. Amiy, ñin omijal nokom kun ak mindiy, ¹³ siyip kun ak nep diy, Resiyam amninuk. Minek, yingen yomb ak kund okok ken apiy, siyip ak dand kasek amek mey, ñin omijal ñing namb okok mindiy, Puteyoliy amjaknuk. ¹⁴ Miñmon kun ak, biynimb Jiysis nup gosimb niñyak gunap mindeyak ak mey, chinup aŋgak, “Chin yip mindiy amnimimb aŋgak.” Aŋgeyak, kiy yip ñin onep ar ak mindiy, Rom amnun aŋgiy sañdinuk.

¹⁵ Pen Rom biynimb Jiysis nup gosimb niñyak gok, chinup asway aŋgey niñiy, gunap ap chinup Apiyas maker namb ak, namb pikyak; gunap ap chinup namb pikyak; stowa omijal nokom mindek miñmon ak. Pen chinup ap namb pikyak rek, Pol kuyip niñiy, simbwur nup ak tep gek, Gor nup, “Tep” aŋgak.

¹⁶ Pen chin Rom amonuk, gapman biyomb ak, Pol nup aŋgak, “Korip nak bap key kinimin aŋgek,” nuk korip bap piyow niñiy kin mindaknij, amiybi bap nup kond mindyinjip.

Pol Jiysis Minim Tep Ak Aŋgak Miñmon Rom

¹⁷ Pol ñin omijal nokom mindiy, minim aŋgniŋ, Jiwda biyomb miñmon kun ak mindeyak gok kuyip suk aŋgek, ap nan-geyak aŋgak, “Mam sikop. Yand biynimb chin gok ma miluk niñiy, basind apis sikop minim aŋgak ak ma timbriknik ak pen, Jiwda biyomb Jerusalem nimb gok, yip kalambis ay, dam Rom gapman biyomb kun okok mindpay gok kuyip ñeyak, ¹⁸⁻¹⁹ yip kor giy niñyak: minim kiñij bap ma mindek. Yip pikniŋgiy rek ma ayak. Kun gek mey, yip wisikyokun aŋgak niñyak ak pen; Jiwda kay mindeyak gok, kilis timey giy, yip tip ak kor geyak mey aŋgnik, ‘Biyomb Siysa nep kor yip ak niñniŋgamb aŋgnik.’ Biynimb yand gok kuyip minim bap mindek kun ma ginik. ²⁰ Pen chin Jiwda gok, minim tep gos sek kond mindpun ak nep aŋgen; yip miñ aypay. Minim kun ak aŋgniŋ mey, nimbip suk apiy় aŋgak.”

²¹ Pol kun aŋgek, nup aŋgak, “Bi Jiwdiya nimb kun gok, biy apiy akan, minj ñey apek, minim timey gunap nip aŋgey, ma niñbun. ²² Kun ak, nand minim nand key aŋgey chin niñjun. Pen chin niñbun: Jiwda biynimb gok apay, ‘Biynimb gos nand niñban rek niñbay gok, biynimb tep mer apay’ aŋgak.”

²³ Pen kiyk kun aŋgak, ñin bap minim aŋgniŋgambun aŋgak, aŋgak. Kisen ñin aŋgak kun ak apek, biynimb nind wiyak rek mer, kuŋay yimb nep Pol mindek korip ak, maynamb yimb ap nan-giyak. Kun giy ap nan-geyak, Pol nuk Gor biynimb diy kond mindinggamb minim ak aŋgniŋgamb; Mosis sek, bi Gor minim aŋgep gunap sek Jiysis kun kun giy gininggamb aŋgak minim ak sek aŋgnyi gak. Jiysis nup minim ak aŋgen niñyan aŋgak, minim kun ak aŋg mindaknij, pumb pañind amnak.

²⁴ Pen minim aŋgak kun ak, gunap aŋgak rek niŋyak; gunap ma niŋyak. ²⁵ Biynimb ma niŋyak gok kuyip aŋgak, “Wosrey Gor Kawnan ak, Asaya nup bak ayek, niŋind yimb, basind apis chinup gok kuyip minim bap aŋgak. ²⁶ Minim kun ak, Baybol buk ak tikiy aŋgyak:

‘Jiwda biynimb gok kuyip am aŋgiy aŋgnimin, “Minim aŋgey niŋniŋgambim ak pen; minim aŋcip ak aŋgiy ma niŋniŋgambim. Windin niŋniŋgambim ak pen, tap bap ma niŋniŋgambim. ²⁷ Biynimb guniy minim yand apiyak kuyip yiruk gek, ma yimb niŋbay. Gor minim niŋon, chinup gek, biynimb nuk mindenjun rek ma ayip aŋgiy, timund pil giy, windin jukiy nep mindpay’ aŋgyak.”

²⁸ “Kun ak, Jiwda biynimb guniy. Nimb Jiwda kay, Gor minim tep ak kirpim rek, nuk aŋgek amjap biynimb wikan gunap kuyip. Kiyk nep niŋniŋgambay aŋgak.” ²⁹ Pol kuyip minim kun ak aŋgiwaknij, Jiwda gok kiyk key amying, pen aŋgek pen aŋgek giyinq amniyak.

³⁰ Pen Pol miňmon Rom kin mindyingip korip ak, tawying tawying nep kin mindek; simiy omiŋal yinak. ³¹ Biynimb nup ker wiyak gok, kuyip maŋgiysek direp yimb giy, Gor biynimb diy kond mindenŋgamb minim ak, aŋñiy; Jiysis Krays minim ak aŋñiy gak. Nuk kun gek, Rom gapman biyomb gok, nup ma aŋg giyak ak mey, biynimb gok kuyip minim kilis giy aŋgiy, yipund giy nep aŋñiyingip.